

De Drie Goddelijke Deugden

Ravels ■ Weelde ■ Poppel

TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKUNDEKRING

NICOLAUS POPPELIUS VZW
Jaargang 14, nr. 54: december 2009

Heemkundekring Nicolaus Poppelius Ravels-Weelde-Poppel V.Z.W.

Adres: Dorpsstraat 64, 2382 Poppel

Bankrekening: 733-3522204-67

Lidmaatschap: inclusief abonnement op "De Drie Goddelijke Deugden": 17 euro

BESTUUR:

Voorzitter:	Laurent Woestenburg,	Beatrijs van Nazarethlaan 2,	2382 Poppel	014/656993
Ondervoorzitter:	Marc Van Gorp,	Grote Baan 97 bus 7,	2380 Ravels	014/656905
Secretaris:	Ria Verheyen,	Welvaartstraat 14,	2300 Turnhout	014/421839
Penningmeester:	Agnes Luyten,	Berkenlaan 91,	2380 Ravels	014/658346
Leden:	Stan De Kinderen,	Hogevoortstraat 1,	2380 Ravels	014/655030
	Hans Jansen,	Tilburgseweg 9,	2382 Poppel	014/657370
	Jos Nooyens,	Overbroek 15B,	2382 Poppel	014/658636
	Frans Slegers,	Steenweg op Weelde 60,	2382 Poppel	014/655751
	Mieke Van Hauteghem	Schatrijt 2	2382 Poppel	014/687332
	Jos Verhoeven,	Koning Albertstraat 87,	2381 Weelde	014/656198
	Gaston Verhoeven,	Steenweg op Weelde 94,	2382 Poppel	014/655554
	Marc Vermeeren,	De Meerkens 10,	2382 Poppel	014/658838
	Magda Vloemans,	Turnhoutseweg 2,	2381 Weelde	014/655156
	Marinus Willems,	Weeldestraat 154,	2381 Weelde	014/655728

REDACTIEADRES:

Marc Vermeeren	De Meerkens 10,	2382 Poppel	014/658838
----------------	-----------------	-------------	------------

Voor informatie in verband met de inhoud, vormgeving of verschenen teksten kan u steeds terecht op het redactieadres (marc.vermeeren@pandora.be). Wenst u een tekst of een idee voor publicatie aan te bieden, dan kan u dat ook steeds doen bij een van de bestuursleden.

VOORRADIGE PUBLICATIES:

Boek "De Drie van het Noorden"	5 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5 + "De Drie van het Noorden"	25 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5: per jaargang	6 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5: per los nummer	1,75 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 6 en 7: per los nummer	3euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 8 t/m 13: per los nummer	5 euro
Verjaardagskalender	6 euro

ARCHIEF/MUSEUM:

Raadpleging van het archief kan slechts na afspraak met Marc Vermeeren (014-658838). Voor groepsbezoeken kan men afspreken met Laurent Woestenburg (014-656993), Jos Verhoeven (014-656198) of Marinus Willems (014-655728). Het museum (Dorpsstraat 64 te 2382 Poppel) is open elke tweede en vierde zondag van de maand van 14 tot 17 uur.

WEBSITE:

<http://users.skynet.be/Ravels-Weelde-Poppel>

Inhoud

1. De Vrijheid Weelde	blz.65
2. De Ravelse toneelvereniging 'De Morgenster'	blz.84
3. De Ravelse fanfare 'Jeugd en Vreugd'	blz.85
4. Jan-Baptist Schats uit Weelde: een leven vol missie in Hawaï (1870-1951)	blz.86
5. De heemkundekring kreeg bezoek	blz.100
6. Op bezoek bij eeuweling Dina Van den Heuvel	blz.107
7. Schenkingen voor de bibliotheek en het archief	blz.110
8. Monografie van Weelde	blz.110

De Vrijheid Weelde: de scheiding tussen Weelde en Poppel in 1655

door **Cornelius Ruts** (†)

In 1906 publiceerde Cornelius Ruts zijn studie over de scheiding tussen Weelde en Poppel in 1655. Wij vonden het interessant deze studie hier integraal te publiceren zoals ze destijds verscheen in het tijdschrift Taxandria.

Bron: C.Ruts. De Vrijheid Weelde, De scheiding tusschen Weelde en Poppel in 1655. In: Taxandria, 1906, blz.183-210.

“Zooverre wij in de geschiedenis van Weelde en Poppel kunnen terugblikken, vinden wij geene zekere grondvesten, om uit te wijzen, hoe en wanneer die twee dorpen verenigd werden.

A. Geestelijk bestuur

De H.Willebrordus heeft boven in de Kempen het geloof verkondigd, en waarschijnlijk heeft hij in Poppel eene kapel opgericht; de goederen, die hij in Publo van een zekeren Henricus heeft gekregen, staat hij af aan de abdij van Echternach in Luxemburg, rond 726. In 1211 geeft Henricus, proost van S.Servaas te Maastricht, de kapellen van Publo en Ravenslo, aan Wenemarus, den 7n abt van Tongerlo. De parochie van Poppel-Ravels werd langen tijd door eenen herder bestierd. Rond 1550 kreeg Ravels een eigen pastoor, doch bleef afhankelijk van Poppel. De Eerw. Heer Jan Lombaerts, gestorven in 1546, was de laatste die de twee kerken bediende. De kerk van Weelde, gesticht of heropgericht rond 1200, kwam al spoedig aan de abdij van Averbode. De parochies

Weelde en Poppel zijn dus van ouds gescheiden. Waar de grenzen liepen, heben wij nergens rechtstreeks kunnen achterhalen. 't Schijnt nog al vreemd dat de parochie Poppel-Ravels gescheiden werd door de Hegge, gehucht van Weelde, drie kwartier van de Weeldsche kerk gelegen. De verdeling was vroeger misschien anders als nu, en de Hegge hoorde misschien bij Poppel. In dit geval was Poppel-Hegge-Eel-Ravels eene aaneengesloten parochie. Dat die veronderstelling niet onwaarschijnlijk is, bewijzen de giften, die inwoners van de Hegge (15e en 16e eeuw) schonken aan de kapel van Eel, en aan de H.Geestmeesters van Poppel. In 't midden der 16e eeuw nochtans was de Hegge zeker aan Weelde, ten minste voor 't wereldlijk bestuur.

B. Wereldlijk bestuur: schepenbanken in de middeleeuwen

De schepenen of schepenrechters zijn de opvolgers der Ratchimburgi of Raadsburgers van vroegere eeuwen: alle vrije mannen vergaderden onder 't voorzitterschap van vorst, graaf, of honderdman om op de placita (d.i.maalstede, gerechtsplaats) hunne uitspraken te doen. In de 8e eeuw begonnen Pepijn de Korte en Karel de Grootte schepenbanken in te richten, d.i. een gesloten college van een bepaald getal rechters: die banken stonden onder de oude grafelijke vierscharen. De verbrokkeling van 't rechtsgebied volgde op de verbrokkeling van de macht der koningen. Reeds in de 13e eeuw konden de grootste steden zich van 't grafelijk gouwgeding vrijkopen. Langzamerhand kreeg elke stad, elke vrijheid, elke verzameling van volk

een eigen schependom. Bestuurd en geoordeeld te worden door een eigen magistraat werd beschouwd als een recht, ja, als de grondslag van elke nieuwe gemeente en elke burgerlijke vrijheid. In de 15e en 16e eeuw kreeg schier elke plaats hare schepenbank. Weelde, Poppel en Ravels, maken van ouds eene schepenbank uit. In 1296 gaf Jan I, hertog van Brabant en Limburg zijne eerste vrijheden aan "al de menschen van Weelde, Poppel en Ravels, die volgens oude gewoonte tot de vierschaar van Weelde behooren." In 1479 kreeg de Oostenrijksche praetor verbod de Weeldenaren en de Poppelaren (Ravels schijnt reeds gescheiden) niet te belasten, daar zij thans met Turnhout in het district van Antwerpen vallen. Raevens brak de eeuwenoude verbintenis en scheidde van de zusterdorpen in 1559, met goedkeuring van den koning. Poppel, meer houdende aan de oude gewoonte, bleef vereenigd met de schepenbank van Weelde.

Keus en macht der schepenen

Zoolang Weelde en Poppel vereenigd bleven, verkoos de officier van den grondheer eenen schepen te Weelde, en eenen te Poppel; elk dezer twee schepenen verkoos in zijn dorp de andere schepenen, die van Weelde drij, die van Poppel twee, onder toezicht van den officier. Dat was de vaste regel voor het samenstellen der 7 schepenen van de gemeene bank. Hoe nauw de vereeniging was van de drie dorpen, bijzonder van Weelde en Poppel, is moeilijk te bepalen: dit hangt af van de macht der schepenen in 't algemeen, en ook van de plaatselijke vrijheden en gebruiken in 't bijzonder. De macht van 't schependom verschilde omtrent overal. In 't begin schijnen de schepenen enkel rechters geweest te zijn; doch van de 12e eeuw af geraakten zij langzamerhand aan het bestuur der gemeente. Zij maakten verordeningen nopens orde, tucht, handel en nijverheid, hielden het oog op de gilden, zorgden voor de openbare veiligheid en zedelijkheid, verdedigden hunne vrijheid tegen vreemden inval, beheerden de gelden der gemeente, hielpen armen en weezen ondersteunen en de kinderen onderwijzen, bewaarden de handvesten, en deden dienst als notaris: huurceelen, verkoopingsacten, testamenten opmaken was hun werk. Dit alles nochtans onder toezicht van den grondheer of

zijn officier. Zoo was de algemeene regel. Nu, welke was in 't bijzonder de macht der schepenbank van Weelde? Was zij enkel eene rechtbank of ook terzelfdertijd het bestuur?

De oudste brieven, welke de giften vermelden, aan de kerk of aan den arme van Poppel gedaan, zijn alle opgesteld door "scepen van de vryheijt Weelde" b.v. in 1384 door Godevaert die Wolff en Jan Coppens; in 1403 door Willem Maes en Wouter van Trier; in 1429 door Jan Claes en Jan die Wolff enz... In een "protocol of scepenregister der vryheijt Weelde" gaande van 1562 tot 65, staan vesten (verhuringen, verkoopen, erfenissen, deelingen enz...) van inwoners van Poppel en Weelde, dooreen, zonder onderscheid van gemeente. De brug van Roovert liggende op de uiterste grens van Poppel, werd onderhouden door de drie dorpen, deze last is op hen blijven wegen, en nog een heelen tijd na de scheiding. Dus, zoo meenen wij te mogen besluiten, de schepenen van Weelde hadden niet enkel rechtsvermogen, maar ook bestuurlijke macht, die zij uitoefenden over het grondgebied der vrijheid Weelde, d.i. Weelde, Poppel en Ravels, zoolang deze twee niet afgescheiden waren. Het proces, ontstaan bij de "separatie" van Weelde en Poppel zal 't een en 't ander klaarder doen uitkomen.

Geschil en proces

In 1649 stond Filip IV, koning van Spanje, het grondgebied van Turnhout af aan Amalia van Solms, weduwe van Frederik-Hendrik, prins van Oranje. Die was "vrouwe" van Turnhout en van al de dorpen daarbij hoorende, o.a. Poppel, Weelde en Ravels. Den 29n October van 't zelfde jaar gaf zij de vrijheid Weelde (met Ravels) als onderleen aan zekeren Jan de Knuyt. Poppel nochtans bleef rechtstreeks aan de prinses van Oranje. Die twee verschillende heeren in de twee dorpen, vereenigd nochtans door dezelfde schepenbank, zal voor Poppel de laatste doorslaande beweegreden geweest zijn, om eene "appaerte schepenbanck" te vragen. Ziehier eenige redenen, die Poppel voorbracht:

1. De vereeniging der twee plaatsen strekt tot grooten last en tot merkelijke onkosten voor de inwoners van Poppel. Sinds een vijftal jaren is de secretaris, Mr. Lemmens, gestorven; deze kwam alle veertien dagen of alle weken naar Poppel, om

daar alles in regel te brengen: rekeningen, acten, verkoopen, enz... De nieuwe secretaris komt niet meer over, en nu moeten die van Poppel gedurig naar Weelde loopen: de voogden met de rekeningen van weeskinderen, de burgemeesters met hunne papieren, de koopers en verkoopers, de erflaters, enz...

2. Poppel is een schoon dorp, wel bevolkt, wel bebouwd, en druk bezocht.

3. Poppel en Weelde dragen twee afzonderlijke namen, hebben elk hunne parochiekerk, hunne H.Geesttafel, hunne schepenen (Poppel 3, Weelde 4), hunne burgemeesters, hunne vorsters; zij staan afzonderlijk belast.

4. De gemeene schepenbank kan gescheiden worden, evenals 't gebeurd is te Merxplas en te Ravels: 't zal zijn tot groot gemak en profijt van de twee dorpen.

5. Dat Poppel en Weelde dezelfde vrijheden bezitten, dat zij grond en weilanden in 't gemeen hebben, is geen beletsel om door de wettige macht te worden gescheiden.

6. De eene "dingbanke" kan moeilijk blijven bestaan voor twee dorpen, staande onder verschillende heeren.

De prinses van Oranje heeft de aanvraag toegestaan, de twee dorpen gescheiden en te Poppel eene nieuwe bank opgericht van 7 schepenen, op 3 September 1652.

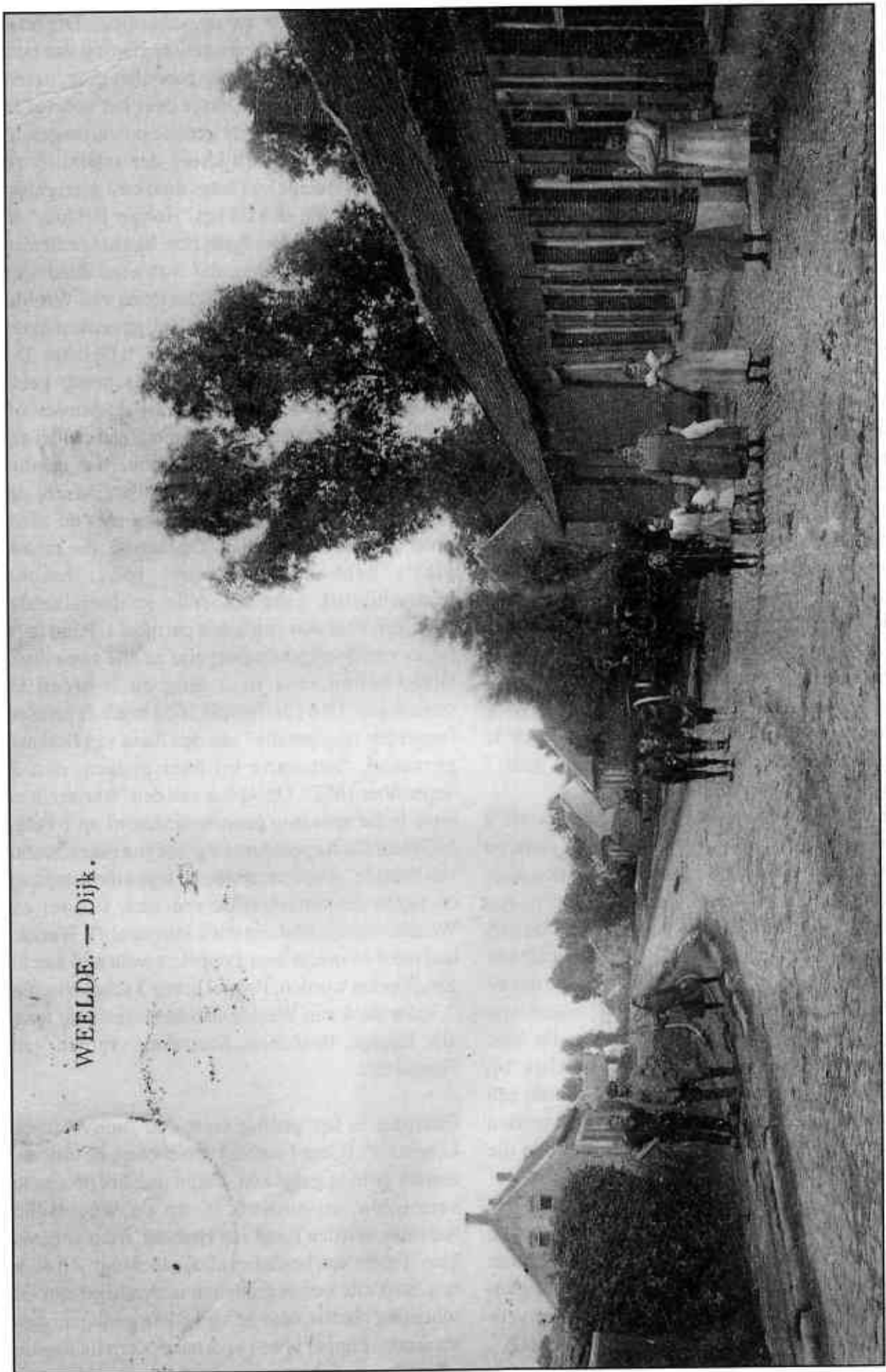
Doch Weelde is daarmee niet tevreden: het wil 't hekken aan den ouden stijl laten. Men is geneigd te vragen: waarom die tegenstand van den kant van Weelde? De secretaris der twee dorpen, een mede-oorzaak van de scheiding, was ook de ziel van de tegenkanting. Sommige burgers hadden er ook zeker belang bij, dat de scheiding eene doode letter bleef: als de handschriften gewagen van "teren en vaceren en onkosten" voor die naar Weelde moesten, denken wij natuurlijk op herbergiers; de schepenen lieten niet gerne een stuk van hun jurisdictieveld afnemen; velen vonden dat het altijd goed gegaan had; waarom dan die verandering?...

Het bleef bij geen woorden. De "Borgemeesters" en de "Eedtslyuden" stuurden eenige afgeveerdigden naar Poppel om daar te protesteren tegen de schepenen, dat zij 't recht niet hadden verordeningen te maken, rechtszaken te behandelen, dat Poppel onder Weelde bleef enz...

Dat gebeurde korts na de scheiding. Die van Poppel, gestoord in de eerste uitoefening van hun ambt, en voorziende wat er gebeuren ging, lieten niet na, de prinses van Oranje over het voorval te verwittigen, en tevens de gedane opwerpingen te weerleggen en de billijkheid der scheiding te verdedigen. Weelde kon langs dien kant geen gelijk halen en wendde zich tot het "Hooger Bestuur" te Brussel. De prinses, volgens hen, had het recht niet eene bank te verdeelen, dat was eene daad van "sovereiniteit"; en die 4 schepenen van Weelde waren gekrenkt in hunne rechtmatige eeuwenoude "possessie en macht" over Poppel. 't Gelukte. De scheiding wordt voorloopig opgeschorst; geen dwang mag gebruikt worden; als de prinses of anderen weigeren te gehoorzamen, zoo zullen zij gedaagd worden voor den "Cancellier en die Luyden" van den Raad van Brabant; deze, de partijen gehoord hebbende, zullen met de zaak goed en kort recht spelen. De daging, die moest plaats hebben op 27 nov. 1652, bracht waarschijnlijk geen afdoende en doorslaande bewijzen voor één van beide partijen ... Want in 't begin van 't volgende jaar, zijn ze alle twee druk bezig hunne zaak in 't lang en 't breed te verdedigen. Den 15n Januari 1653 heeft de prinses "aggregatie en separatie" van den Raad van Brabant gevraagd, "separatie bij haer gedaen, den 3 September 1652". Op advies van den "sovereinen hove is die aenvraag gecommuniceerd op 1 Febr. 1653 aen die Regeerders en gemeyne ingesetenen van Weelde". Deze protesteerden tegen die aanvraag en tegen de aangehaalde redenen; Poppel en Weelde waren altijd één ende inseparabel; Weelde had recht en macht over Poppel, 't welk niet mocht geschonden worden; Poppel kreeg 3 schepenen op 7, maar de 4 van Weelde hadden jurisdictie over alle landen, bosschen, beemden, vrunten van Poppel enz.

Daarmee is het geding voor den "sovereinen Leenhove", (Cour Féodale) verschenen; de prinses, zonder er in te gelukken, tracht nog het proces te vermijden, en antwoordt, op de Weeldsche requeste, aan den Raad van Brabant, wien volgens haar 't recht van beslissen alleen toekomt. Zij doet nog eens alle beweegredenen uiteen, die voor de scheiding pleiten, haar gezegde door getuigenissen stavende. Poppel is een voornaam dorp hebbende

WEELEDE. — Dijk.

appaerte Regeerders; de unie was niet indissolubel; zij heeft het recht de schepenbank te scheiden; zij hoopt dat de Raad de "versochte aggregatie" zal vergunnen... 't Wederwoord van die van Weelde laat zich niet wachten: zij ontkennen dat Poppel "appaerte" regeerders bezit; "appaerte" taxen en "appaerte" vorster is enkel "pro commoditate"; er is geen verschil tusschen Poppel en de andere gehuchten. Wie moeten wij nu gelooven? Was Poppel rechtstreeks onder 't gebied van Weelde, en had het slechts eenige ambtenaren om het beheer te vergemakkelijken? - of was het een dorp dat te zamen met Weelde, zooveel als in verbond, de gemeene zaken regeerde? De waarheid ligt waarschijnlijk tusschen in. Poppel had volgens recht drie schepenen op zeven: de schepenbank beridderde de zaken der geheele vrijheid Poppel en Weelde, dat er de schepenen van Poppel bijwaren of niet. Daarentegen mogen wij aannemen dat die 3 schepenen (met hunne helpers) in Poppel een woordje hadden te spreken, de belastingen inzamelden, de rust en de orde handhaafden, en de verordeningen deden eerbiedigen, enz; met een woord, in de gewone omstandigheden, zullen zij feitelijk de echte regeerders geweest zijn. Zoo verstaan, spreken de twee partijen waarheid. En wij moeten onderstellen dat geen van beide te Brussel effenaf onwaarheden of leugens voor den dag bracht. Dit wil niet zeggen dat de twee partijen hunne zaak loffelijk verdedigden. Integendeel... het jaar 1653 liep gansch voorbij in nutteloos geschrijf en gewrijf. De procureur van Gent was aangeduid om in Brussel de "regeerders ende gemeyne ingesetene" van Weelde voor te staan. Mr. Van der Elst had procuratie gehad van de prinses van Oranje en ook van de schepenen van Poppel, daarbij was Michiel Biemans nog van Poppel uitgestuurd om Mr Van der Elst in te lichten en bij te staan. Het regent handschriften van Poppel naar Brussel, van 's Hage naar Brussel en wederkeurig. Smeekschriften worden gestuurd van beide kanten naar den Raad van Brabant en naar het Leenhof. Advokaten stellen "requesten" op, de eene na de andere; de "appointementen" worden daarop gevraagd, en de "leenvinders" hebben werk met die aan de tegenpartij te "insinueeren". Moeilijkheden ontstonden natuurlijk. De gemachtigden van Poppel waren op tijd niet gereed met hun antwoord aan de Weeldsche requeste: tot

tweemaal moesten zij een uitstel vragen van drie weken en kregen slechts twaalf dagen. De procureur van Gent weigerde dan sommige stukken over te leveren aan prr Van der Elst ... op 't laatste is hij genoodzaakt die stukken te overhandigen, zooniet zullen zij "voor niet gediend zijnde" aanzien worden. Wat doet hij? Om tijd te winnen weigert hij nog, omdat, volgens hem, Van der Elst geen bepaalde macht van de prinses van Oranje heeft ontvangen, om dit proces te leiden. 't Hofkeurt zijne zienswijze goed ... En eene nieuwe procuratie moest gevraagd worden. Zoo ging het er toe in 1653. Zoo zal 't ook gegaan zijn in 1654. En ondertusschen rezen de onkosten. Voor eene "missive" uit den Haag naar Brussel, betaalde men 5 stuivers; om eenen brief naar Poppel te schrijven, 9 stuivers; voor port, 1 stuiver; Eene requeste opmaken kostte per blad 10 1/2 st. Eene copije (alles werd twee, driemaal overgeschreven) per blad 3 st.; een "appointement" 12 st.; de minste vacatie of termijn 9 st.; een "insinuatie" door een deurwaarder 9 st. enz...enz.

Geen wonder dat de gedaagden (die van Poppel) het geduld beginnen te verliezen; zij klagen dat de zaak op de lange baan wordt geschoven, zij wenden pogingen aan bij Mr De Knuyt, heer van Weelde en bij de prinses, vrouwe van Poppel, opdat zij de scheiding zouden doordrijven. Weinig baat: Men schreef en bleef schrijven langs beide kanten. Eindelijk, den 18 Februari 1655, werd het vonnis geveld. *Poppel mag de toegestane schepenbank behouden*, want Weelde heeft niet bewezen dat het een blijvend recht bezit over Poppel, en noch koning, noch burger zal schade lijden door die scheiding der schepenbank, zoo min als vroeger door de scheiding van Ravels. Van toen af heeft Poppel als gemeente een afzonderlijk bestaan. De schepenboeken en archieven beginnen met die jaren. Wij bestatigen dat de 7 schepenen van Poppel hunne taak flink behartigden: afschriften van wetten over eigendom en erfenissen, van politie reglementen uit andere dorpen, van elders uitgesproken vonnissen, de aanvraag van een meierstadhouder geven daar getuigenis van. Nog een woord over den keus der schepenen. Den eersten keer werden waarschijnlijk door de 3 bestaande schepenen en door den officier, 4 nieuwe schepenen bijgeroepen. In 't vervolg was er eene gedeeltelijke jaarlijksche verandering. Rond

Driekoningen, werden door de 7 schepenen en den officier 4 nieuwe aangesteld: die 11 hadden macht tot Halfvasten. En dan verkoos de officier uit die 11 leden de 7 noodige schepenen. Een eigenaardige manier van doen. De "Heer of de Vrouwe" moest zeker grooten invloed blijven uitoefenen op de schepenen; van den anderen kant had het volk (de schepenen) ook zijn recht in de verkiezing zijner nieuwe bestierders en rechters. En dat de nieuwgekozenen drie maanden tijd hadden voor hunne definitieve instelling, en dat zij na dien tijd aan den vrijen keus van den officier onderworpen bleven, moest zeker heilzaam werken op hunnen ijver en nauwkeurigheid.

Wij durven verhoppen dat die plaatselijke geschiedenis niet van algemeen belang ontbloomt is. Aan degenen die nog een dieperen kijk in de "requesten, repliquen, dupliquen en vacatien van allen aard" willen geven, bieden wij zooveel 't noodig of mogelijk is, de volledige bijlagen. Om de duidelijkheid hebben wij ze met eene letter aangeduid en er den korten inhoud boven geschreven.

Bijlagen

A. 21 Februari 1651: De scheiding wordt aangevraagd

Aen h.h. Mevrouw de prinsesse van Orangie, douariere, baronesse der Stede ende Lande van Turnhoudt.

De schepenen, regeerders ende gemeijnte van Poppel, resort onder den lande van Turnhoudt in genade kennel-gemaect synde de goede intentie van Haere Hoogheyd, omme ten dienste ende proffijt van henne Gemeijnte aldaer te erigeren een bezondere dingbancke, met hetgene des daer aencleeft, soo veele tselve dienstich ende practicabel soude mogen wesen, ordonneerende aende selve schepenen ende regeerders tot dien eijnde henne beweechredenen en interesten omstandelijck metten eersten over te zenden, tselve met alle vlijt ende eerbiedicheijt naercoomende, hebben goet gevonden opt pampier te doen stellen het naervolgende (onder ootmoedige correctie nochtans van haere gemelte Hoogheyd).

In den eersten dat door het erigeren der voors. dingbancke, afgesneden ende voorgewoonen sal

worden den overgrooten interest die tegenwoordich zijn lijdende de arme weesen der vs gemeijnte, wiens reeckeningen de momboirs en voogden gehouden zijn te passeeren ende sluijten binnen de heerlijkckheit van Weelde, daer hunne papieren te doen brengen, ende te wachten tot de reeckeningen zijn gestipuleert, waerdoor de arme weesen vervallen in veele en verscheyde oncosten, vacatie, verteer, vermits de huijssen vande vs dorpen zijn disteerende d'een van d'andere sommige wel een ure, andere anderhalf ure min ofte meer.

Dat de vs weesen goederen vercocht wordende, oft deselve oock andere vercrijgende, de vs voogden genootsaect zijn d'opdrachten en vestingen te doen en te ontfangen binnen Weelde vs, alwaer sij moeten teeren ende vaceren tot groote costen der vs weesen.

Dat alle Borgemeesters reeckeninge moeten gestipuleert worden bij den secretaris van Weelde, waerdoor diverse vacatien soo int gaen, letten als keeren, tot merckelycken interest van de gemeijnte. Insgelijcx brengt den secretaris van Weelde, de vs reeckeningen gepasseer werdende binnen Poppel, zyne vacatien soo voor hem als voor zynen clercq, compt aldaer met karre en paerdt, alle welke vacatien ende oncost ten die gemeijnte genootsaect is te betaelen. Dat bij dien middele oock alle des dorps secreeten ontdeckt werden aen vs secretaris, hetwelcke de vs regeerders ende Gemeijnte vreemt voorvalt, doordien den vs secretaris is onder eedt van eenen anderen Heere, ende alsoo, voorvallende eenich geschil tusschen d'ingesetenen van Poppel en Weelde, zullen sich niet dorven vuytten ende openbaeren voor den gemelten secretaris (onder correctie niet temin als vooren).

Dat d'ingesetenen van Poppel grootelijcx geincommodeert werden, niet hebbende een bysondere dingbancke binnen Poppel, als genootsaect werdende alle processen te intenteeren binnen Weelde, alwaer de vs partijen moeten vaceren, alsoock de schepenen ende vorster van Poppel...

Dat deselve inconvenienten bestaen voor de ingesetenen van Poppel, met hunne koopdaegen, erffenissen ende onterffenissen ende alle andere actien die ten register moeten worden gebracht, Dat de delinquanten die gevangen mochten

worden binnen Poppel souden moeten bedingt worden te Weelde, binnen de heerlijkheit van een bysonderen Heere, waer door niet alleenlijck geprejudicieert ende geinteresseer soude werden die Ht Mevrouw de prinsesse, maar oock afgebroocken de exemplaire beteringe vuyt welcke oorsaecke de delinquanten worden gerenvooijeert ter plaetse van hen geperpetreert delict. (Alles onder ootmoedige correctie.) ...

't Overige ontbreekt. Het stuk dagteekent waarschijnlijk van den 21 Febr. 1651: cfr. bijl. B.

B. November 1652: Antwoord van Poppel tegen de "Protestatie" van Weelde

Aen haere Hoogheijt enz...

De schepenen regeerders ende gemeijnte van Poppel, in genade kennelijck gemaect sijnde de goede intentie van hare hoogheijt, om Poppel aff te sunderen van de dingbancke van Weelde, tgeen al was vastgesteld ende de vs gemeijnte d'effect daervan hadden gesien, soo hebben des niettegenstaende eenige van Weelde vs inde naeme vande Borgemrs ende andere eedtsluijden van Weelde daertegen comen protesteren tegens de tegenwoordige schepenen van Poppel, voor den dagh brengende eenen hoop schijnredenen nijet bestaende in eenige rede, oft billichey, waerom de vs van Poppel goet gevonden hebben daer over aen h. hooght te doen dit naevolgendde tegenbericht.

Dat naer rechte alle unie ende verbintenissen werden ontbonden en gesepareert, in vuegen en machten gelijk die sijn vastgesteld geweest. Datte unie van Weelde, Poppel en Ravels voor desen is geschiet tot troost van de respectie ingesetenen ende om te voorcomen schaeden, interesten ende andere ongemack. Dat de tegenwoordige gesteltenisse des tijts deselve unie heeft gemaect een oorsaeck van verdriet ende onprofijt, twist en crackeel, gelijk het den 21 Februarij 1651 aen h.h. is vertooght. Dat daerom h.h. niets anders trachtende dan de gemeijnterust en welvaeren, heeft gelieft de gemeijne dingbancke te separeren. Dat tselve binnen den lande van Turnhout nijet en is vrempt oft van nieuwe exemple, aengesien het dorpe van Ravels wel omtrent de twintich jaeren voor desen is afgesneden van de dingbancke van Weelde en Poppel, Gelyck tselve oijck gebeurd is met Mercxplas.

Dat oversulckx de onderdaenen aen h.h. geene weth en hebben te stellen noch maecht hebben daerinne te spreeken ten waere sij bij privilegie oft andersints daer eenich onwederroepelijck recht hadde vercregen, waervan bij dije van Weelde niet en werdt gebleecken. Dat sij oijck niet en blijcke van eenighe waerschijnlijcken interest dije sij daerdoor souden connen lijden, het contrarie nochtans gebleecken sijnde van de merckelycke interesten dije dije van Poppel, de unie blijvende geschaepen, waeren te onderstaen, wesmen refereert totte gemelde remonstratie van den 21n Februarij 1651.

Dat oijck geene redenen bij dije van Weelde en werden geallegeert bestant om de vs separatie te wederhouden. Voor ierst nijet de allegatie van den gemeijnen en onverdeelden aert ende vrunte, waervuijt seer inpertinentel geinfereert de gemeijnschap van jurisdictie door dijen can bestaen separate jurisdictie ende gemeijnschap van aert. Exempel in de stadt van Turnhout ende vrijheijt van Arendonck ..., dewelcke hebben separate jurisdictie en gemeijnschap van aert. Dat het seer verscheijden is te wesen onder eene dingbancke van eenige plaetse ende een gehucht van deselve plaetse. Exempel in Ravels ende Mercxplas dewelcke sijn geweest als nu en als dan onder ander dingbancke, sonder geweest te sijn een gehuchte derselver... Dat gemeijnschap van privilegien geen gemeijnschap en maect van jurisdictie... Datte selve privilegien connen gehouden ende gedefendeert werden soewel bij gesepareerden als geunieerde dorpen, gelijk beschermdt wordt bij deselve eenen gemeijnen aert ende vrunte. Dat dije van Poppel hebben van alle oude tijden gehadt ende alsnoch sijn hebbende eenen besunderen Taux, soo in ordinariisse als in extraordinariisse lasten, een waer kenteecken dat het selve is een Dorp ende egeen gehuchte, doordijen egeen gehuchte hebben besundere Tauxen. Dat dije van Poppel hebben insgelijcx separate prochiekercke, taeffel van den H. Geest en de Armen, een oprecht teecken dat het is een dorp engeen gehucht. Exempel de parochie van Turnhout ende Out-turnhout gesepareert over eenige jaeren mits de menigte van volck, hebben tot noch toe gehadt eene gemeijne taeffele van den H. Geest en Armen.

Dat dije van Poppel ende Weelde altijd hebben

gehadt ende noch syn hebbende diversche vorsters om te doen elck calengieringe over sijn jurisdictie. Nu soo is naer rechte notoir dat calengieringe multeren en amenderen competeert dengenen die jurisdictie der selver plaetse is hebbende daer de calengieringe wordt gedaen. (Alles onder ootmoedige correctie nijet te min van h. h....

't Overige ontbreekt.

C. Antwoord van 't Hooger Bestuur uit Brussel op het "Verthoon" van die van Weelde: 13 november 1652

Philips byder gre Gods coninc van Castillien, van Leon, van Arragon, etc., aertshertog van Oistenryck, hertog van Bourgoignie, van Lotryck, van Brabant etc., de ierste van onse deurweerdere ofte bode macht hebbende texploictere binnen desen onsen lande en hertochdomme van Brabant, hierop versocht, saluyt. Wij hebben ontfangen, die supplicate van die regeerders ende gemeyne innegesetenen van Weelde, lande van Turnhout, inhoudende dat Weelde en Poppel was gewest een onverscheyen rechtbanck, hebbende, alle privilegien gemeyn, soo nochtans dat dadministratie van justitie altyt was geplogen binnen Weelde, sulcx dat de vier schepenen van Weelde bij gebreck oft in absentie van de dry van Poppel evenwel met het gerecht en executie altyt hadden voortgegaen soo ten opsien van tgene datter te doen was in regarde van Poppel als van Weelde. 't Was nu soo dat de prinsesse van Oraignie als vrouwe van Turnhout uyt haer auctoriteijt van de vs eene inseparable rechtbanck hadde gemaect twee, willende die oude gemeijne observantie en privilegien mette indivise jurisdictie separeren en nieuwe dingbanck erigeren, dwelck, als wesende een notoir punct van souvereijneijt, van harentwege nyet en conne geschien oft validere, te min omdat hetselve soude wesen tegen het recht, privilegie en immemorale possessie der verthoonders die daerdoor grootelijx geinteresseert soude wesen in hen gerechticheijt; want de nieuwe gestelde eedtslieden binnen Poppel separatelijck jurisdictie plege sonder te compareren inde Banck en vgaderinge tot Weelde, gelyck altyt te voren was geplogen, soo wiere deselve verthoonders daerdoor by die Poppel feytelyck geturbeert, oirsaeck dat sy hen keerende tot ons, bidden oijtmoedelijck om onse provisie

van maintenue dtoe dienende. Waeromme soo ist dat wy desen aengesien u ontbieden, daertoe committerende by desen, dat soo verre u blycke van de possessie en gebruycke der vs supplianten, mits gaeders van de turbatie en beletten daerinne gedaen, alsoo vs is soo veele das genoch sy, ge in diengevalle daertoe geroepen de vs prinsesse van Oraignie en alle andere die daeromme sullen behooren geroepen te sijn, en gy vanweghe der vs supplianten worden versocht tot alsulck daege, ure en plaetse als dat behooren sal, en gij hun bescheyen sult de vs supplianten in de vs henne possessie en gebruyck van onsentwege hout en mainteneert en doet houden en maintaineren, doende expres en seker beveil van onsentwege de vs prinsesse van Oraignie ende alle anderen die dat behooren sal, en gij desvanwege alsnoch sult worden versocht, dat sy de vs supplianten van vs henne possessie in der vuege en maniere boven verclaert peyselyck en vredelyck doen en laeten possideeren en gebruycken en alle turbatie en beletten der vs supplt daerinne genaen terstont ende sonder vertreck costeloos en schadeloos af te doen en repareren en hun verdrage de vs supplt daerinne meer te turberen oft molesteren in eenige maniren, deselve prinsesse van Oraignie en alle andere die dat behooren sal dtoe, opdat noyt bedwangh by en met alle behoerl. wege en manire can bedwingen daertoe dienende, en ingevalle van oppositie, weygering oft vertreck, daecht d'opponent oft opponente te compareren teen seckere gelegene daege voor onse seer lieve ende getrouwe die cancelier en luyden van onsen Raede geordineert in Brabant, om aldaer de redens hender opopositie weygeringh oft vertreck op te doen en te verclaren tantwooren in de saecke voorts te procederen soo behooren sal, onsen vs cancellier en raetsluyden ten vs daege overschryvende tgene gij in desen sult hebben gedaen, dewelck wij ontbieden en committere dat sy partye gehoort goet, cort recht en expeditie van justitie doen, want ons alsoo gelieft. Gegeven binnen dese stadt Brussele den negenthiensten October 1652, onderstont, Bij den Coninc in synen Raede, ondest.: A. de steenwinckel, onderstont. Degene die in oppositie willen comme daegh ich van wege syne Con. Maj. te syn en compareren ... 27 nov. 1652 ... Actum 13e nov. 1652. Ondt St van Hout.

WĒELDE. — Gemeentehuis en Kapel.

WĒELDE. — Dreef naar de Kerk.

D. Requeste van “die van Weelde”: 21 februari 1653

1. *Weelde en Poppel van alle oude tijden, over drye, vier, vyfhondert ende meer jaeren is geweest ende noch is een corpus hebbende indivis eenen aert oft vrunte, een privilegie, eenen taux vande bede ende gemeyne laste, een comme oft archyve, een scepenbanck, een officier, eenen secretaris, ende soo voorts in alles wesende een ende inseparabel.*

2. *Alle acten moeten binnen Weelde gepasseert worden.*

4. *Dat die presente separatie niet alleen soude benemen de regten ende privilegien aen die van Weelde over Poppel competerende, maer soude tot dien causeren eene totale ruyne van beyde die litmaeten.*

5. *Weelde en Poppel syn malcander hulp schuldig.*

6. *De inconvenienten als processen van scheyding zullen uit de separatie voortspruyten.*

9. *Die van Poppel swygen dat die gemeyne goederen niet en kunnen gescheyden worden dan met beijder toestemming.*

12. *Dat aen de Regeerders van Weelde niet en mag onttrokken worden het recht, gesach, ende macht die sy titulo oneroso ende andersints bij privilegie ende immemorale possessie hebben ende altyt gehad hebben binnen ende over alle lande, bosschen bempten ende vrunte oft gemeynte van Poppel.*

13. *Die van Poppel moeten naar de merkt van Weelde comen.*

14. *Die van Weelde hebben gesach ende jurisdictie over Poppel, ipsi invititi et nolentibus.*

21. *Weelde kiest 4 schepen, Ravels en Poppel 3, niet ex necessitate, maar soo het die van Weelde best gevonden hebben gehad.*

22. *Die schepenen van Weelde hadden altijt jurisdictie over Poppel, of die schepenen van Poppel daer present waeren oft niet.*

30. *Die vrouwe van Oranje heeft met Weelde ook de heerlijkheijt Poppel aan M. de Knuyt gegeven.*

31. *Sijne Majt. had maer de opperste jurisdictie in Raevens, de leege ende middele compoteert aen de abdij van Tongerlo ... Ravels is nooit soo vereenigd geweest.*

E. Verdediging van Poppel: 6 JUNI 1653

Die vrouwe prinsesse douagiere van Oranje

suppl't gesien hebbende alsulck geschrift als voor desen souverainen Leenhove van Brabant gedient is den 21 Febr. leestl op den name van die Regeerders ende gemeyne ingesetenen van Weelde. Seght daerop, onder expresse protestatie van egeensints te willen treden in contestae voor desen souv. leenhove over het subject naerder in haer req. van 15 Jan, te vorens gericht, naerdemael kennisse daervan privatel compoteert aenden souv. Raed van Brabant, alwaer oock het vs. reqt is gepresenteert, geappostilleert ende bij beslotene brieve alhier gesonden om advies alleene ende tot gene andere eijnden. Seght, inquam, die vs. vrouwe om het vs. advies te faciliteeren ende tot haer avantagie ende dien aengaende U.L. te geven pertinente instructie. Dat het vs. geschrift gedient is geworden buijten wete jae tegen danck van het meestendeel der regeerders en gemeijntenaren van Weelde ... dat de dorpen van Weelde en Poppel hebben verscheidene taxen... verscheidene naemen ... verscheidene parochiekercken...

Dat de twee Borgemeesters, de drij schepenen, de seven geswoorne, de twee kerckmeesters, de twee H. Geestmvs, die twee coninxbedesetters ende heffers, tsaemen altoos gemaect hebben en alsnoch maecken die vier leden, constitueerende het geheel corpus van die Regeerders ende gemeijnte aldaer... Weelde heeft oock sijn appaert corpus van regeerders, maer heeft vier schepenen, welk meerder getal is ingedrongen sedert Ravels van Poppel en Weelde is gesepareert geweest, des nu geleden omtrent 23 jaeren, want voor dat soo hadde Weelde maer drij schepenen, Poppel en Raevens vier, scilicet elk twee; ende tsedert dieselve separatie heeft Weelde eenen van de seven schepenen themwaerts getrocken, laetende den anderen aen die van Poppel ... 't Is oock dat Poppel in sijn gegrijp heeft meer als 120 huijsen, met vier gehuchte; item eene schoone gemeijnte van groote neringe, vele winckels, twee rivieren lopende rondtomme, waerop is gaende oft draijende een watermolen, item eene groote passagie van waegens, kerren en gaende passanten; wordt oock binnen Poppel ontfangen den Thol van S. Con. Majt, te weten de grooten Brabantschen Lanthol ... Dat de officier int vernieuwen vande Bancke altoos nam een schepene tot Weelde en een tot Poppel, diewelcke tsaemen met den officier die resterende schepenen waeren kiesende, elck

in sijn dorp. Dat wijle Mr. H. Lemmens, secretaris, wonende tot Weelde, alle acht daegen naer Poppel kwam, om alle reckeninge te passeren, ... dat sedert vijf of ses jaeren de tegenwoordige secrtrs de ingesetenen van Poppel, tot hun groot ongerief en oncoste tracht te dwingen naer Weelde te comen. Dat bij voorcomend geschil tusschen h. de Knuyt ende vrouwe suppl de secretrs soude moeten weten van d'een en d'ander en oijck tegen ende mede soude moesten sijn.

Dat de pampieren de parochie van Poppel raeckende bewaert worden in een appaerte comme oft archieve... dat sijne vs majt. de macht heeft de twee prochien te separeren, en seker ten aensien van die gemeijne rechtsbancke ... dat sij selfs de macht heeft dorpen als te Uccle... in twee partije te deijlen, elck vereerd met eene besondere jurisdictie... Dat Poppel niet subject was van Weelde, jae is hierboven bewesen dat aenclevende die policeije, ieder van de 2 dorpen altoos heeft gehadt syn appaerte Regeerders. Dat de gemeyne aert en vrunte indivis mag gedeylt worden volgens eene acte van 1609... en dat communie en gemeyn gebruyck van selve seer wel compatibel is met de separatie van de vs gerichtsbancke ... soo syn Arendonck en Raevens ... Gemeynschap van privilegien is oock geen obstaeckel aen de separatie, ...sy causeert meer twist ende crackeel dan de divisie dvan ... Poppel is als appaerte heerlyckheyt gereckent. De separatie can geschieden zonder groote schaele aen die van Weelde ... die autheurs van het vs geschrift arbeyden maer voor hen particulier proffijt ... daermede worden verschillende articulen van het vs geschrift ontkent ... die van Weelde hebben niet te ondersoecken of de separatie wel of quadelijck is geschiedt, sulcx competeert syne con. Maj. ...sy hebben geene privilegie, waerby die unie indissolubel soude gemaekt syn ... Poppel is niet aen heere de Knuyt gegeven... die vrouwe suppl is in geen proces met die van Weelde bij den Raed van Brabant ... hare vs requeste moet gerenvoyeert worden naer den Raed van Brabant ... sy betrouwt dat haer die versochte aggregatie ... vergunt sal worden, niettegenstaende alle die contrare ratelinge, objecties, die de autheurs van het vs geschrift met misachting van vs Vrouwe, by seer quade en verachtel tarmynen syn bybrengende ... onderstondt onder ootmoedige correctie ende was

*onderteeckent.
Adt de Decker*

F. Antwoord van die van Weelde: juli 1653

Die regeerders ende gemeyne ingesetenen van Weelde, gesien hebbende de requeste van wege de Vrouwe prinsesse van Oraignie in desen souverainen Leenhoven gedient den 6n Juni lestleden seggen daertegen het volgende. Dat het voormalig geschrift is wel geschreven met raed ende consentement van de Regeerders. Dat de rescribenten luttel oft geen verstand hebben van privilegien oft regeeringe, noch van tgene meeste profytelyck is voor de gemeente. Dat die onderteeckend hebben, niet wisten wat sij teeckenden, velen teeckenden tegen hun gemoed. Dat appaerte taxen, en appaerte collecteurs niet bewijzen dat Weelde en Poppel twee verscheidene dorpen sijn, daer sommige gehuchten oock appaerte taxen en appaerte collecteurs hebben. Dat er twee vorsters syn is maer pro commoditate. Dat er sijn noch limiten, noch paele, noch teecken ofte apparentie van twee heerlyckheden ... en dat er geen diversiteyt en is tusschen Poppel en dander gehuchten. Bezonder wordt ontkend die art. als soude Poppel hebben een geheel corpus regeerders ... daer die schepenen van Weelde die van Poppel maer aenveerdde, en dat sij over de saecken van Poppel uytpraak deden, dat die van Poppel daer by waren ofte niet.

G. Onkosten en uitgaven

Specificatie van vacatien besoignen ende deboursementen gedaen bij den procureur van Elst voor d'ingeseten van die Prochie van Poppel, lande van Turnhout, in sekere saecke oft proces dwelck deselve als gede in materie van maintenue ter Rolle van souverainen Hove en Raede van Brabandt sijn genootsaect geweest te sustineren tegen die Regeerders en gemeijne Innegeseten van Welde Imptn ter andere sijde, als volgt.

In den eersten, ingevolge van brieven van maintenue der Impten, de saecke ter Rolle van den Souv. Raede van Brabt gedient hebbende, op den 27n nov. 1652 compt voor termijn IIIJ 1/2 st. Item op ... en ... de saecke ter Rolle gedient hebbende, compt voor twee termijne. IX st. Item, alsoo de gede waere verstekten van

antwoorde, gemaect requeste ten eijnde van brieven van Relievement om alnoch te moge antwoorde. X 1/2 st.

Item voor een termyn gehouden ten comptoire van Sris Gaillard int presenteren van deselve requeste, ende vvolgens gelicht. IX st.

Item voor de cotype van brieven van maintenue, 6 folien. XVIIIJ st.

Item voor de cotype van brieven van groot 3 1/2 fol. X 1/2 st.

Item voor het regt van brieven van Relievement, betaelt ten compt. van S. Gaillard, midts de dobbele qualiteyt IJ Rgl XII st.

Cotype van die brieve, 2 fol. VI st.

Item, alsoo noodich was tot het exploictere van vs brieven, authorisatie, op den Officier tenselven eynde gemaect Req. op den 10n Aprilis 1653, compt dvoor X 1/2 st.

Item voor den termyn gehouden ten compt. van S. Gaillard int pnteren ders. req. en gelicht IX st.

Item voor de appe gestelt op des. req., medebrengende de vs vsochte authorisatie betaelt ten c. van S. Gaillard midts de dobbele qualiteyt XXIIIJ st.

Item voor het schryven van eene missive, waermede deselve brieven van relt en auth. naer Poppel is overgesonden om aen ptye te exploictieren, comt met d'adres IX st.

Item voor het port van missive, waermede die vs brieven en relaes van Nots Sebastiaen naer dese stadt Brussel syn overgebracht IJ st.

Item, alsoo die vs brieven van rel. waere comen t'expireren op 24 April 1653, gemaect req. ten eynde van prolongatie om alnoch te mogen antwoorden X 1/2 st.

Item voor den termyn gehouden ten compt. van Ss Gaillard nt presenteren, vvolgen ende lichten des. req. IX st.

Item voor apporte van prolongatie, dobbele qualiteyt XIJ st.

Item voor d'Insinuatie gedaen van des. req. aen procureur van Gendt, als dienee d'Impten aan deurwr Aerts IX st.

Item voor de vacatie en personele debuoire gedaen int doen doen ders. insin. vvolgt het relaes IX st.

Item op ... de saecke ter Rolle van vs Raede wederomme gediendt hebbende, alsdan van wegens des ged. is geantwoordt compt voor termyn IX st.

Item voor het stellen van des. antwoorde XII st.

Item voor de vacatien gedaen int doen stellen van vs antw. IX st.

Samen XIJ gd XIIIJ 1/2 st.

Specificatie van andere vacatien, gedaen voor de prinsesse douagiere van Orange in sekere saecke en proces, welcke sy in den Souv. Leenhove van Brab. is genootsaecht geweest te sustineren als supplt tegen die Reg. ende gem. inges. van Weelde als Rescribenten in materie van jurisdictie.

In den eersten op 15 Januari 1653 door den h. adv. Decker doen maecken een Req. ten eynde die heerlyckheden van Poppel en Weelde souden worden gesepareert XXIIIJ st.

Vacatie, instructie en lichtung ders. Req. XVIIJ st.

Item voor cotype van selve Req., met brieven van advis, en twee andere stucken, voor elcken blaede drye st.; midts des, groot syn X 1/2 blaedere, valt tsaemen XXXI 1/2 st.

Item voor den termijn gehouden ter greffie van den Raede van Brab. int pnteren van s. Req. - en met advies geadresseerd aen den vs. Leenhove van Brabant. XVIIJ st.

Item voor appnte gestelt op vs Rep. VI st.

Item voor vacatien en personele debuoiren daermede. IX st.

Item voor appnte aen den h. greffier van vs Leenhove. XIJ st.

Item voor coicae (communicatie) van s. Req. gedaen aen partije. XIJ st.

Item voor de coicae te doenen vvolgt trelaes IX st. It. op 1 Febr. 1653 gemaect eene andere Req., ten eijnde om de vs Req. van 15 Jan. te mogen amplieren X 1/2 st.

Voor den termijn bij den greffier IX st.

Voor d'appnte daerop gestelt. XIJ st.

Voor copije of dubbel vijftich blaeren aen drije st. VIJ Rg. X st.

Voor vacatien en personele debuoiren. I"XVI st. It. voor het oversien van alle de stucken dienende tot het maecken van de schriftuere van antwoorde, tegen de schriftuere der Rescribten, bet. aen heere adv. Decker IIIJ"XVI st.

Item voor het dressereren van vs. schriftuere voor elcken blaede X 1/2 st. en midts des groot is vijftich blaedere, valt hier te bet. XXVI"V st.

Voor besoigne en vacatien daervoor gedaen bij

Weelde Singelplaats

Weelde Dijk straat

adv Decker. IIIJ"XVI st.

Voor copije van vs schriftuere, van elcken blaede drije st. VIJ"X st.

Voor eene andere copije van vs schr. gesonden naer Poppel. VIJ"X st.

Aen die van Poppel gesonden een copije van patente h. Knuijt. XXI st.

Voor eene andere copije geleverd aen h. Knuijt om die van Poppel en Weelde vs in accord te stellen. VIJ" X st.

Copije van vijff stucken dienende voor verificatie van vs originale, XXI blaedere tsamen. IIJ"IIJ st.

Item voor de copije van patente van h. Knuijt mette voldoeninge overgegeven, bet. in de Rekencamer van Brabt met het opsoecke derselver tsamen. XXIIIJ st.

Voor vacatien int doen maecten en lichten van vs copije. XVIIJ st.

Voor termijn gehouden ter greffie van vs Leenhove int dienen van vs schriftuere van voldoening en bijgeveugde stucken IX st.

Voor het schrijven van diverssche missiven, soo aen vs vr. supplte, die van Poppel, als andere diverse, en raeckende desen processe, comt ten minste IIIJ g XVI st.

Item voor div. porten devs missiven over en weder gesonden gedurende en raeckende desen processe, hebben ten minste bet. II g VIIJ st.

XC g IIJ st.

Andere vacatien, besoignen ende deboursementen Michiel Biemans en proc. van Elst suppltn in den Raede van Brabant, tegens den procur van Gendt geinsde.

In den eersten ontfangen missive van h. Raedt Moehtfeldt den 18 Juni 1653, bet. voor port (uit den Haeg). V st.

Item voor vacatien gedaen ten huijse van proc. van Gendt om te hebben die stucke van die van Weelde tegen die van Poppel, en dat ingevolge van vs missive, welke de proc. van Gendt refuseerde te geven, ten waere ick hem toonde mijne procuratie van vs vr. princesse. IX st.

Dienvolge op 26 Juni 1653 geschr. missive aen H. Raedt Moehtfeldt om vs procuratie te becomen. XIIJ st. Op 23 Junij ontf. missive van Mich. Biemans van Poppel port. I st.

It. op 8 Julii ontf. missive van Mich. Biemans aen boden voor port. 1 st.

Item op 8 Julij ontf. missive van h. R. Moehtfeldt, waermede aen mij is gesonden procuratie. V st.

Item op 7 Aug. 1653 doen maecten een Req. door adv. Decker ten eijnde aen proc. van Gendt soude worden geodt. die rescriptie mette bijgeveugde stucken, bij die van Weelde gedient tegen die van Poppel, te doen communiceren binnen 24 uren naer d'insinuatie, alias executoriales bet. XIIJ st. Voor vacatien en personele debuoirs, daermede IX st.

Voor termijn bij sec. De Witte voor des Req. IX st.

Voor d'appnte gestelt op des Req. betaelt aen De Witte, mits de dobbele qualiteit. XIIJ st.

Voor communicatie te doen van s. Req. aen pr. van Gendt IX st.

Voor vacatien bij pr. van Elst int doen doen der insinuatie en vervolgt het relaes. IX st.

Voor de copije van des. Req. een bladt. III st.

Item op 18 Aug. 1653 gemaect Req. ten eijnde van Iterative Ordtie X 1/2 st.

Voor d'appnte daerop gestelt XIIJ st.

Voor communicatie aen pr. van Gendt, betaelt aen den deurwaerder IX st.

Voor vacatien IX st.

Voor het schryven van eene missive naer den Hage aen h. Raedt Moehtfeldt. en daerby int lange geadviseert vande affaire, compt met dadvis oft daddres XIIJ st.

Daermede overgesonden een project van procuratie om by haere Hoogt te teecke, daervoer bet. aen adv. Decker XIIJ st.

Voor de copye IIIJ st.

Nog overgesonden een copye van een vonnisse, een bladt IIIJ st.

Item op 19 Aug. 1653 gemaect Req. tegens den proc. van Gendt, om stucken te doen coiceren, op pene dat die rescriptie by partije gedient soude worden gehouden voor niet gedient X 1/2 st.

Voor de copye, 1 1/2 blaede IIIJ 1/2 st.

Voor termyn gehouden by h. Greffier Michiels IX st.

Voor d'appnte, bet. ter greffie van vs Leenhove XII st.

Voor insinuatie gedaen van des. req. aen pr. van Gendt XII st.

Voor vacatien IX st.

Item op 22 Aug. 1653 die pr. van Gendt gedient

hebbende van secker geschrift... daarvan behouden een cotype VI st.

Item voor het maecken een schriftuere van contrarie sustineringe, gedient tegen het vs geschrift ... aen adv. Decker II g. VIIJ st.

Voor vacatien ... en instructie in des. te hebben gegeven XXIIIJ st.

Voor de cotype van des ... mette twee stucken ... XXI st.

Voor termyn daeromme gehouden IX st.

Item alsoo op vs schriftuere van contrarie sustineringe en bygevuegde stucken op 26 Aug. 1653 tusschen partye was vonnisse interlocutoir gewesen daervoor rapport bet. mette acte (23 g. 5 st., dat is by die van Poppel gerestitueert.)

Voor vacatien int. recommanderen d'expeditie XXIIIJ st.

Voor termyn ter greffie van vs Leenhove int betaelen van vs Rapport, ent doen maecken d'acte oft vonnisse XVIIJ st.

Voor cotype VI st.

Voor insinuatie van des. vonnisse gedaen aen proc. van Gendt XXI st.

Voor vacatien int doen ders. insinuatie IX st.

Item ontvangen missive uyten Haege IIJ st.

Item op 28 Dec. 1653 geleendt aen Michiel Biemans, als gecommiteerde van Poppel tot het vervolg deser saecke XXIIJ g. XVI st.

Item op 29 Sept. 1653, ontvangen missive ... met een procuratie van haere hoocht behoorel. gecachetteert, tot het vervolg deser saecke voor port V st.

Item op 9 Dec. 1653, doen maecken van een Req. door adv. Heymans, ten eynde om brieven executorie op vs vonnisse tusschen partyen gewesen, tot het overleveren van de stucken XIJ st.

Voor vacatien IX st.

Voor appnte XII st.

Voor termyn IX st.

Voor cotype, twee blaedere VI st.

Voor d'insinuatie aen pr. van Gendt, bet. aen premier huissier XIJ st.

Voor vacatie daermede IX st.

Item voor het maecken van dese drye specificatien, elck blaede drye stuyvers, voor XXIIIJ IIIg. XIJ st.

Voor cotype devs. III g. XIJ st.

Voor het schryven van eene missive. XII st.

LVI g. VII st.

H. 15 April 1653: Van der Elst, gemachtigd door Biemans, van Poppel

Comparerende voor mij ondergeschreven openbaer notaris, bij den Rade van Brabant geadmitteert ende geapprobeert inde heerlijkheijdt van Poppel residerende, ende die getuijgen naer genoempt, den eersamen Michiel Biemans, heeft, uijt cracht ende macht der procuratie hem vergunt cum potestate substituendi, gesubstitueert, soo ende gelijk hij comparant substitueert, mits desen Mr van der Elst, gevende denselven volkomen last, macht, autoriteit ende sonderling bevel om alsulcke procedure te vervolgen ... omme te doen tgene de substituant of sijne constituenten present sijnde souden connen of mogen doen ... belovende te houden voor goet, vast ende van weerde al tgeen bij den vs gesubstitueerden gehanteert sal worden, onder verbintnisse van zijnen persoon en goederen present & toekomende ... aldus gedaen

M. Biemans

Quod attestor: Sebastiane Not.

I. 5 Juli 1653: Van der Elst, gemachtigd door de prinses van Oranje

Amalie bij der gratie Godts prinsesse douariere van Orange etc., baronesse van Turnhout ende Sevenbergen etc...

heeft gecommiteert ende geauthoriseert, committeert ende authoriseert hier mede Mr Jan Van der Elst, procureur tot Brussel, omme uijt haeren name inspectie te nemen, over de separatie van Weelde ende Poppel, ende naer alle voorvallende gelegentheden in die saecke den meesten dienst van haere Hooght waer te nemen, sullende voor goedt houden tgene bij den vs geauthoriseerden uijt crachte deser sal worden gedaan. Actum in 's Gravenhage dese vijffden July 1653, ende was onderteekent Amalie d'Orange. Gecollationneert accordeert met syn origineel, quod attestor

G.V. Richterich Not.

J. 24 april 1653: Vraag om prolongatie

Aen mijnheer den Cancellier.

Verthoonen reventelijck d'Ingesetenen van die prochie van Poppel, lande van Turnhout, soo dat

zij hier te hove op den vijfden van deze loopende maent hebben gelicht opene briefven van Relivement omme niettegenstaende de verstecke aldaer geruert alnoch te mogen dienen van antwoorde binnen drye aldaer toecomende weken in den processe dewelcke sy Renten als gedn hier te hove moeten sustineren tegen die van Weelde, Impetranten in materie van maintenue, ende alsoo de vs brieven syn behoortlyck geexploiteert, ende de saecke alsnu ter rolle is dienende, ende dat men nochtans die schriftuer van antwoorde, de welcke die Renten moeten dienen, niet can gestellen, tenwaere dat sij becomen hadden diversche titres en stucken daertoe noodich, waertoe sy eenige weken tijt van doen hebben, soo bidden sy oitmoedelyck dat 't Hoff hun sal verleenene eene andere prolongatie van drye weken.

J. Van der Elst, proc.

K. 7 augustus 1653: Van der Elst eischt stukken

Aen mijn heere den Cancellier ... verthoont rev. Mr J. Van der Elst, last hebbende van h.h. de Vre van Oranje, hoe dat pr. van Gendt ten ondere blyft houden seckere stucken van den proces ... niettegenstaende de selve met coicatie syn belast ... oorsaecke dat hij hem keert totten hove, biddende... aen vs van Gendt t'ordonneren de vs stucken binnen 24 uren te communiceren (get) De Decker

L. Weigering van stukken

Michiel Biemans en Van der Elst dienen een protest in bij den heer stadhouder omdat Van Gendt dienende de Regeerders van Weelde, de "rescriptte" en eenige bijgevoegde stukken niet wil overhandigen en 't hoff ordonneert de stucken alhier geruert binnen drie daege te communiceren naer d'insinuatie deser, op pene dat deselve sal worden gehouden voor niet gedient... actum den 19 Aug. 1663. Den procureur van Gendt, communicatie ontfangen hebbende van de requeste hier op den hove gepresenteert, den 19 deser, seght dat van der Elst alvorens soude hebben te doceren van behoorlijcke procuratie ad lites niet enkel om visie te nemen van de separatie, maer om de vs saecke te vervolgen. Verclaert andermael de communicatie te doen, zoohaest van der Elst sal gedoceed hebben van behoorlijcke procuratie ...

Onder. Van Gendt.

Is gecommuniceert aen partije om te doen oft te seggen t' gene haren raedt gedraegen sal binnen acht daegen naer des coicatie. Actum in den souv. Leenh, den 22 Aug. 1653.

Michiel Biemans en procureur van der Elst, gesien hebbende het vs verclaeren van proc. van Gendt ... seggen...

dat het appointement van 19 deser was eene absoluste en precise ordonnantie, waerbij aen den vs van Gendt geinjungeert is geworden te doen communiceren sijne rescriptie binnen drie daegen... volgen wat het sijn devoir hem dnaer punctelijck te reguleren ... oversulcx was het hem niet georloft voorts te comen met sijn vs verclaeren ... sunderlinge dat hij sulckx gedaen heeft uijt sijne eigene autoriteit ... Dat de vs Van der Elst genoechsaem geauthoriseert is, daer hij last heeft van vs prinsesse om naer alle voorvalle in die saecke den meesten dienst van haere vs Hoogheijt waer te nemen dat hij dus comt vragen naer den bekenden wegh. Dit alles alleen om de saecke te houden op de lange baen soo wort gesustineert dat het vs geschrift sal worden gerejecteert, en dat dat de vs rescriptie die niet is gecommuniceert, sal gehouden worden voor niet gedient. Dit is de contrarie sustineringe van 23 aug. 1653.

M. 't Vonnis van 26 augustus

't Hoff (gesien hebbende de vs stucken) verclaert dat mits bij den vs van Gendt oft de vs Regeerders van Weelde hun regulerende volgens het verclaeren gedaen bij syn vs geschrift van 22 deser, naer dien den tweeden suppliant sal hebben gedoceed van behoorlijcke procuratie ad lites, tot het vervolgt deser saecke, sij daarmede noch ter uyt sullen gestaen. Aldus uijtgesproken in de audientie des vs souv. Leenhoffs van Brabant desen 26 Augusti 1653.

Ende was onderteekent J. Michiels

N. Daarmede vraagt Mr. Van der Elst eene nieuwe en klaardere procuratie, die hem toekomt den 29 September

Amelie bij de gratie Godts, princes van Orange, doen te weten dat wij mits desen geven volle macht ende procuratie aen Mr Jan van der Elst, in omnibus ad lites, cum ratificatione actorum in amplissima forma et facultate substituendi, ende

specialijck in de saecke van de separatie van de weth ende jurisdictie van Weelde ende Poppel...

O. Procuratie werd aan pr. van Gendt

getoond door den eersten Leenvinder van den sou. hove, zoodat hij volgens sijn verclaeren de rescriptie moest communiceren soo ist nochtans dat hij van des te doen blijft in gebrecke tot geen ander eijnde om die saecke te blijven houden draegen. Soo sijn wij seer ootmoedich biddende, dat 't Hoff gelieve hen op het vs vonnis te verleenen behoerlijcke provisie van brieven van executorie oft wel autorisatie bij Appt op de marge deser op den eersten Leenvinder van desen hove, ten eijnde om het vs vonnis te stellen ter behoerlijcker executie. Appointement: 't Hoff ordonneert aen pr. van Gendt de rescriptie te doen communiceren binnen drie daeghen. Insinuatie deser aen pr. van Gendt is bij mij premier huissier gedaen op 9 Dec. 1653. XII st. J. Marcellis.

P. Na 10 december 1653: Biemans vraagt dat de h.h. de Vrouwe van Oranje de separatie zou doordrijven.

*Aen Haere Hoogheyt die Vrouwe, die prinsesse van ...
Vertoont met onderdanige reverentie M. Biemans, als last hebbende van de schepenen en Regeerders van Poppel, hoe dat uwe H. beliest heeft de dorpen van Poppel en Weelde, die te vooren eene dingbancke waeren, te separeren ... nochtans eenigen van Weelde met hennen Sris aenspannende, getracht de gedaene separatie te eluderen ende annuleren, hebbende tot die fine brieven van maintainue in den Raede van Brabant geimpetreert, ende die van Poppel gedaen daegen ende herdaegen, sulcx dat te Brussel al vele onkosten sijn geresen, ende geschaepen sijn nog meer te rijsen, alles nochtans tegens wille ende wete van den heere Knuyt, als heere van Weelde, als mede oock van de principaelste ingesetenen van Weelde, gelyck de vs heere Knuyt sulcx bij speciale acte van den 10n Decembris 1653 verclaert heeft; weshalve ende omme alle voordere onkosten en onlusten voor te commen, de suppliant ... sich keert tot uwe hh. ootm... biddende, ten eynde uwe hh. gelieve de gedaene separatie te confirmeren, daerbij te persisteren, ende den vs*

heere Knuyt, tegenwoordig synde alhier inden Haege, daertoe te disponeren dat de oppositie bij die van Weelde come te cessereren, ende de vs separatie in alle haere puncten ende clausulen haer volcomen effect sorteren. Dit doende etc...

Q. 17 Juni 1654: Biemans "machtig gemaect" door Poppel

Comparerende voor mij ... Jan Jansen, Laureys Adams, van Gorp, Jan Hendrix, Elias Jansen & Adriaen Jansen, schepen der heerlijkheyt vs... constitueren ende stellen in henne stede mits desen, Michiel Biemans, gevende denselven volcomen last, macht ... omme te Brussel te tracteren mette Regeerders van Weelde ... aengaende de separatie ... en over de procedure daerover begost ... volgens het advys van adv. Decker ... belovende te houden voor goet, al tgeen die vs geconstitueerde sal doen in den vs cas... in gevolge van het versoeck en de teeckeninge bij de gemeijne ingesetenen van Poppel gedaen (get. de hooger vermelde schepenen.)

Quod attestor, A. Sebastiani, Not.

R. 1 Juni 1654: getuigenis van oude Poppelaren

Comparerende ... den eersamen Adriaen Hendrickx Pauwels, outscheppen, oock geweest borgemr ende kerckmrt out omtrent drij en seventich jaeren ... verklaert dat zijne attestatie ... gegeven op den 8n Febr. 1651, oprecht is, evenals 't verclaeren van Hendrik Laureys van Einde ... Comparerende nog Adriaen Janssen Van Gestel, out 65 jaeren ... verclaert bij den eedt ... waerachtig te sijn, dat hij, des geleden nu dertich ende veertich jaeren, heeft gesien dat Mr H. Lemmens, secretvs tot Weelde ende Poppel, ende woonende tot Weelde, alle weecken oft alle veerthien dagen was comende naer Poppel om aldaer te passeren alle acte sijn officie aengaende, ende dat hij d'ingesetenen van Poppel, binnen Poppel moeste comen dienen, sonder dat diesdijt waren genootsaect te moeten comen tot Weelde, tot passeringe van eenige acte ... Actum aldus (get)...

Quod attestor A. Sebastiani, Not.

S. 18 februari 1655: Uitspraak van het vonnis Ghesien, bij mijne heeren die stadhoudere ende mannen van leene des Soverainen Leenhove van

De auteur van dit artikel is de Poppelse priester Cornelius Ruts (zittend achter de tafel). Hij werd geboren te Poppel op 25 juni 1875 en overleed te Diest op 19 juni 1930.

*Brabant, de beslotene brieven hun van sijne Conincklycke Majesteit toegesonden onder de signature van den greffier A. de Mercelis van date den 24 Januari 1653 met de ingesloten requeste van de vrouwe prinsesse douagiere van Oranje, bij appt van 15 derselver maent versonden om advis aen den heere raet ende advocaet fiscael van Brabant, mits gaeders de rescriptie van de regeerders ende gemeine ingesetenen van de prochie van Weelde daertegen gedient den 21n Februari daernaer, mede oock de replique ende duplique respective ter wedsijde gedient ingevolge van den vonnisse interlocutoire van den 15n April van deselve jaer ende stucken ter wedsijde overgegeven, op alles wel ende wijselijck gelet, gedraegt het advis ingevolge van de vs. brieven dat naerdemael de beleening der heerlyckheit van Weelde in een bijzonder achterleen te houden van de vs. vrouwe prinsesse als vrouwe van Turnhout bij heer J. de Knuyt, ridder ende heer van de oude ende nieuwe Vosmeer, dien de vs. vrouwe prinsesse daarmede heeft begift bij opene brieven van sijne Conincklycke Majesteit gedepecheerd onder den grooten segel van Brabant ende signature van den audientier Verreycken in date 20 November van vs. jaere 1653, geverifieerd ende geinterimeert soo in den raed van de finantien als kamer van rekeningen in Brabant behoorlyck is toegestaen ende geadvoveerd, daarmede het eerste lit van 't versoeck gedaen bij de dispositiven der vs. requeste is comen te cessereren, het voorder versoeck derselver ten einde van separatie der heerlijckheit van Poppel bij de vs. vrouwe prinsesse gratieuselyck toegestaen van op den 3n September te voren, haer vrijelyck mag geoctroyeert worden, gelijk dat is geschied ter respecte van 't dorp van Raevels, sonder dat men heeft kunnen bedenken eenigen intrest ofte prejudice dat daeruit zou comen te spruijten tzij voor sijne Majesteit ofte iemand anders in 't particulier, immers en hebben die van Weelde zulks niet betoont veel min doen blijcken van eenig privilegie ofte acte daarmede de verdeijling der vs. twee dorpen ooit zoude sijn verboden geweest. Aldus geadviseert binnen Brussel, 18 Februari 1655.
(get.) Michiels.*

T. Na de separatie: keus der 7 schepenen

Acte voor die van Poppel voor hare nuwe gesepareerde vierschare.

Amelie,

Dat van nu aen ende int toecomende binnen onsen dorpe van Poppel, eene gesepareerde volcomene vierschare sal wesen, befeelt uit de ingesetenen van onsen dorpe van Poppel, door ons oft onsen officier, ofte specialijck daertoe geauthoriseerden, alle op navolgende maniere te verkiesen, dat voor eerst ... op den eersten woensdag naer Drijkoningen door onsen officier ende schepenen tot de regerende seven schepenen vier schepenen sullen verkoren worden, dewelke gesamentlijk sullen de justitie administreren, tot op den woensdag naer Half-Vasten, als wanneer door ons ofte onse daertoe specialick gecommiteerde, sullen uijt dese elfpersonen verkosen worden seven schepenen voer den volgenden jare.

U. Na de separatie: een meierstadhouder gevraagd voor Poppel.

Aen den Coninc in sijnen Raede van Brabant.

*Verthoont die vrouwe prinsesse van Orange, hoe sij ... eene besondere bancke heeft geerigeert in Poppel, versien van seven schepenen ende van eenen secretaris oft greffier, met hooghe middele en leege jurisdictie ... sijnde de vs separatie, op voorgaende advis soo van d'officier fiscael als van den heere stadhouder ende Leenmannen van Brabant bij U. Maj. geconfirmeert geworden ... in dato van den 20 Febr 1655; maer wat de redens oock verheischt dat binnen desen vs dorpe residere eenen bequamen persone die het ampt van officier aldaer in voorvallende occasien soude connen bedienen bij maniere van stadhouder, uijt dien dat Jr P. van Soutlanden, schouteth van Turnhout disterende wel drij meylen van Poppel, aldaer mits sijne occupatien nijet dagelijcx en can vaceren ..., soo soude die vs vrouwe daer wel willen stellen eenen meijerstadhouder ofte officier tot de administratie van de jurisdictie ende wes daeraen cleeft in d'absentie van vs h. Schouteth ... Soo is haer ootmoedich bidden dat deselve gelieve de vs permissie ende dispensatie te vergunnen.
(get.) De Decker.*

De Ravelse toneelvereniging 'De Morgenster'

door Els De Kinderen (†)

Vooraf onder impuls van pastoor Van Mechelen, die zich in Ravels op sociaal vlak zeer verdienstelijk heeft gemaakt, ontstond de toneelvereniging "de Morgenster". Jonge dames, die met elkaar vertrouwd waren doordat zij in de kerk een zangkoor vormden, begonnen zich te oefenen en toneel te spelen. Onderwijzeres Louise Stoop was de aanvoester. Aanvankelijk werden pogingen ondernomen om geïnteresseerden uit de naburige gemeenten Poppel en Weelde erbij te betrekken. Dit hield echter geen stand, zodat de Ravelse dames opnieuw op zichzelf aangewezen geraakten. Het ging er binnen de kring gemoedelijk aan toe, en bij al het persoonlijk genoeg werd er ook nog succes geogst. De voorstellingen trokken zondagen na elkaar volle zalen. Dit hoeft niet te verwonderen, want in die dagen was er op onze dorpen niet veel te beleven. Van televisie had nog nooit iemand

gehoord, en zelfs een radio bestond slechts in de verbeelding van onze mensen. De voor hun tijd vooruitstrevende dames van "De Morgenster" keken verder dan de dorpsgrenzen. Geregeld werden uitstappen gemaakt en in de naburige dorpen voorstellingen gegeven. Een bloeiende wisselwerking ontstond onder de verschillende kringen en op goudagen, o.a. te Antwerpen en Lier werd met vlag en wimpel verzusterd. En daar bleef het niet bij. Aan goede werken werd ook gedacht! Binnen de vereniging hadden enkele belangstellenden een missienaakring opgericht, die jaarlijks een tentoonstelling organiseerde. En hoe kon het anders, een "Vlaamse kermis" hoorde er ook bij. Bovendien werd nog geld ingezameld langs de huizen, dit allen ten bate van de missionarissen. Aan ijver ontbrak het waarlijk niet, tenminste zolang de idealistische aanvoersters van de partij bleven.

Toneelvereniging 'De Morgenster'. Staande: Pauline Van Deun, Maria Van Roey, Emma Stoop, Maria Bluekens, Maria Lemmens, Clementine Roymans, Anna Pijnenborg, Josephina Pijnenborg, Theresia Abbeel. Zittend: Anna Aerts, Emma Roymans, Louise Stoop, Maria De Kinderen, Jeanne Van Deun

De Ravelse fanfare 'Jeugd en Vreugd'

door Willem Paulussen (†)

Tijdens de winter van 1944-45 besloten enkele bestuursleden van de B.J.B. een "bonte avond" in te richten. Zonder muziek zou het succes echter niet verzekerd zijn en daarom werd de medewerking van enkele oud-muzikanten gevraagd. Zeven muzikanten traden op en meteen was de wagen aan 't bollen. Pater Charel Lauwers had intussen lucht gekregen van wat er gaande was en kwam wekelijks per fiets van Heverlee om in "den Eel" de dirigeerstok te hanteren. Hij haalde muziekinstrumenten bij De Vries te Lier en door pastoor Vandeven werden hem instrumenten afgestaan van de fanfare "Nut en Vermaak". Deze fanfare was wegens oorlogsomstandigheden op non-actief geraakt. Meerdere liefhebbers werden in de groep opgenomen en pater Lauwers leerde de jonge muzikanten op. Uit het orkest groeide weldra de fanfare. Peer Lauwers, de broer van de pater, werd de eerste voorzitter, en hij bleef het tot heden, vijfendertig jaar lang. Frans Donckers en Remy Noyen werden later de dirigenten en onder Staf Van Leuven kende de Fanfare een ware

opgang. Aan vele muziekwedstrijden werd deelgenomen:

1949: Gierle, 1e prijs in de 4e afdeling
1951: Berlaar, 1e prijs in de 3e afdeling
1953: Mol-Sluis, 1e prijs in de 2e afdeling
1956: Lommel, 1e prijs in de 2e afdeling
1957: Raamsdonksveer, 1e prijs in de 1e afdeling
1960: Tessenderlo, 1e prijs in de uitmuntendheid
1964: Eindhout, 1e prijs in de ere-afdeling

Pastoor Van Roosmalen was een gewaardeerde proost, Henri Van Dun een gewetensvol secretaris en Jos Klaasen een verdienstelijk mecenas of beschermheer. Jos Klaasen was vele jaren erevoorzitter van de maatschappij.

Toen op 16 april 1950 de vlag van de fanfare werd gewijd, waren er niet minder dan zestig spelende leden. Florent Van Dun verzorgt nu de opleiding van de jonge muzikanten en Frans Kenis uit Retie dirigeert momenteel op onvolprezen wijze deze maatschappij, die met virtuositeit haar uitvoeringen ten beste geeft.

Fanfare Jeugd en Vreugd in 1948

Het bestuur van de fanfare 'Jeugd en Vreugd' bij de stichting in 1945

Pater Jan-Baptist Schats uit Weelde: een leven vol missie in Hawai (1870-1951)

door Louis Schats

Een korte levensschets

Op 20 augustus 1870 wordt te Weelde Jan-Baptist Schats geboren. Diezelfde dag wordt hij gedoopt in de Sint Michielskerk van Weelde, een feit waar hij zijn hele leven bijzonder trots op is gebleven. Na in Weelde de lagere school doorlopen te hebben, zet hij zijn studie voort te Brussel bij de broeders van La Salle en vervolgens aan het St. George College. Hij blinkt uit in wiskunde, met als gevolg dat hij enige tijd als landmeter werkzaam is. Op 18 augustus 1892 treedt hij in bij de congregatie der Paters van de Heilige Harten te Leuven en wordt op 19 maart 1893 ingekleed. Zijn kloosternaam wordt Edmund. Op 5 oktober 1894 legt hij in Leuven de kloostergeloften af. In Leuven voltooit hij zijn filosofische en theologische studies, waarna hij op 23 december 1899 te Mechelen tot priester wordt gewijd. Inmiddels is hij van 1896 tot 1898 als leraar werkzaam geweest aan het Damiaancollege te Aarschot. In 1900 gaat hij voor twee jaar naar Engeland om filosofie te onderwijzen aan de Sacred Hearts Novitiate te

Eccleshall in het bisdom Birmingham. In 1902 keert hij terug en wordt vice-rector op het Damiaancollege te Aarschot. Het jaar daarop gaat zijn grote wens in vervulling: hij wordt uitgezonden naar de missie. Op 10 oktober 1903 vertrekt hij met de 'Kroonland' vanuit Antwerpen naar Hawai. Na een korte periode in de provincie Kau op het eiland Hawai, ook de 'Big Island' genoemd, wordt hij in 1907 pastoor in Kalihi-Uka bij Honolulu. In 1934 wordt hij kapelaan in het weeshuis St. Anthony's Home. Na een vruchtbaar leven in dienst van de minderbedeelde medemens, overlijdt hij op 23 april 1951 in het St. Francis Hospital van Honolulu.

Het gezin Schats-Marinus

Jan-Baptist Schats is de 5^e in het gezin van Norbert Schats en Josephina Marinus en daarmee de oudste zoon. Officieel heet hij Jan-Baptist, maar zijn werkelijke roepnaam is Jan, naar zijn grootvader Jan Schats. Zijn voorvaderen woonden al vele eeuwen in Weelde. Omstreeks 1500 had Aert Schats zich, vermoedelijk vanuit Turnhout, op de Meir gevestigd. Jan-Baptist is een representant van de 11^e generatie na Aert Schats en tevens van de

laatste generatie Schatsen te Weelde. Zijn jongste zus Anna Martina Schats, was de laatste Schats die te Weelde overleed. Haar voorkind, Frans Schats, geboren te Weelde in 1892, was de laatst geboren Schats te Weelde.

De vader van Jan-Baptist was Norbertus Schats, zoon van Jan Schats (1811-1850) en Maria Catherina Schaependonk (1813-1892). Norbert werd geboren te Weelde op 20 april 1836 en overleed daar op 3 november 1910. Zijn moeder Josephina Marinus, dochter van Joannes Petrus Marinus en Anna Martina van Gestel, werd geboren te Weelde op 27 november 1838 en overleed daar op 24 juni 1910. Norbertus Schats en Josephina Marinus trouwden te Weelde op 13 november 1861. Hun kinderen:

1. Maria Anna Martina (Marie, Mie) Schats, geboren te Weelde 27 december 1862, overleden te Sint-Pieters-Lille 3 februari 1924. Zij trad in het klooster bij de Zusters Apostellinen te Antwerpen op 15 augustus 1892 met de kloosternaam Augustina. Ze werd geprofest op 2 april 1895.

2. Joanna Schats, geboren te Weelde 21 februari 1865, overleden te Weelde 6 maart 1865.

3. Een doodgeboren kind, Weelde 26 januari 1868.

4. Maria Theresia Schats, geboren te Weelde 17 januari 1869, overleden te Weelde 11 augustus 1883.

5. Joannes Dionysius (Jan-Baptist, Jan) Schats, pater Edmund.

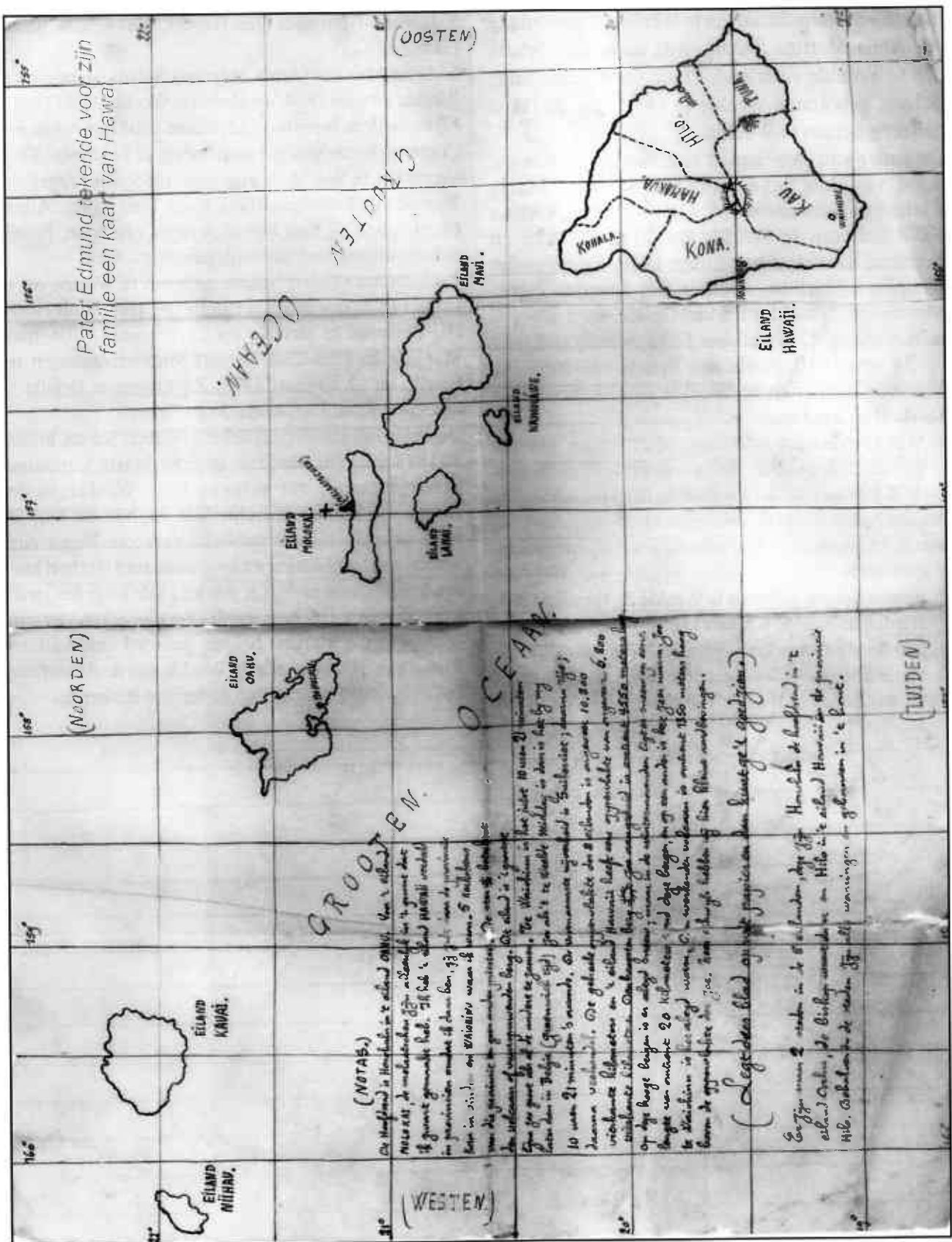
6. Anna Martina (Anna Martina) Schats, geboren te Weelde 29 april 1874, overleden te Weelde 2 juni 1951. Zij trouwde te Weelde op 22 januari 1904 met Adrianus Cornelius Rieberghe, geboren te Poppel 2 oktober 1876, overleden te Weelde 8 augustus 1955. Zij kregen te Weelde vier kinderen: Toon, Kees, Fien en Jos. Anna Martina had bij haar huwelijk reeds een zoon, Frans Schats, die bij haar huwelijk gewettigd werd.

7. Cornelius (Nelis) Schats, geboren te Weelde op 1 januari 1877, overleden te Brielle (NL) op 29 juli 1960. Hij trouwde te Brielle op 22 februari 1906 met Margaretha Hendrina (Anna) Simmer, geboren te Brielle op 2 februari 1877. Zij kregen te Brielle 5 kinderen: Fien, Piet, Anna, Jo en Greet.

De vader van Jan-Baptist Schats, Norbert Schats, koopt in 1878 het huis van zijn moeder Maria Catharina Schaependonk, dat gelegen is te Weelde in de Hummelshoek aan de Achterlaar. Zij had dat huis in 1852 gekocht bij een publieke verkoop. Naast zijn beroep van handwerker en koopman, runt Norbert hier een klein boerenbedrijfje, dat hij in de loop der jaren sterk uitbreidt. Het huis wordt later eigendom van zijn dochter Anna Martina Schats, gehuwd met Adriaan Rieberghe. Het huis staat te Weelde aan de Achterlaar en is nog altijd in bezit van de familie Rieberghe.

Jan-Baptist Schats (1895)

Pater Edmund Schats tekende voor zijn familie in Weelde een kaart van Hawaï

Brieven naar huis

Zoals indertijd gebruikelijk bij een kloosterling, verliep het contact tussen Jan-Baptist en zijn familie voornamelijk via briefwisseling. Van Jan-Baptist oftewel pater Edmund, zijn een twintigtal brieven bewaard gebleven uit de periode 1902-1950. De oudst bewaarde brief is van 15 april 1902 als hij nog in Engeland vertoeft. In deze brief maakt hij aan zijn ouders kenbaar dat hij afziet van zijn erfdeel, *'daar ik voor mijn deel het klooster heb gekozen'*. Om van zijn erfdeel af te kunnen zien, heeft hij toestemming gekregen van de generale overste in Parijs. *'Wat nu met mijn part gedaan, wel ik geef het tot deze broeders en zusters die niet in het klooster zijn maar in de wereld leven, en ik moet niets hoegenaamd hebben. Dat is verstaan hoop ik: mijn deel is voor Nelis en Annamartina als zij in de wereld leven en niet voor ons Mie van Antwerpen'*. De overige brieven, die bewaard gebleven zijn, zijn allemaal vanuit Hawaï verstuurd. Hij vermeldt daarin allerlei wetenswaardigheden over zijn werk, eetgewoonten, het weer e.d. Uit zijn brieven blijkt zijn bijzondere genegenheid voor zijn zus Anna Martina en later voor haar dochtertje Fientje aan wie hij regelmatig *'beeldekens'* stuurt. Behalve prentjes stuurt hij ook *'kiekjes'* van de bisschop, van hemzelf of het altaar in zijn kerk. Ook gaan er soms cadeautjes naar Weelde, een halssieraad voor zijn zus Anna Martina of een afgodsbeeld voor zijn ouders: *'Het is een afgezette god van lavasteen. Ge moet er niet bang af zijn, hij zal u geen kwaad doen. Bewaart hem goed, het is een curiositeit'*. Een enkele keer verblijdt hij zijn neven en nichtjes met een bijdrage voor de spaarpot: *'Hierbij een geschenkje voor mijn 3 kleine nichtjes en kozijntjes. Verdeel het zeer juist en laat eens zien of je uwe rekenkunde goed kunt en steek uw deel in uwen spaarpot'*. Zijn gevoel voor humor gebruikt hij ook als hij een enkele keer wat lang moet wachten op nieuws uit Weelde: *'Het is nu een eeuwigheid geleden dat ik iets van u hoorde. Wel als geen nieuws goed nieuws is, dan moet je voorzeker bijna millionair zijn! Nu tot hoorens als er nog iemand levend is'*. Of, als hij de eetgewoontes in Kau beschrijft: *'Vleesch eten wij altijd, zelfs des vrijdags en kwatertemperdagen. Wij zijn hier oprechte Joden en hebben zelf bekeering nodig zoals ge ziet'*.

De familie toont steeds veel interesse voor zijn eetgedrag en zijn gezondheid. Pater Edmund is mager en thuis blijkbaar nooit een geweldige eter geweest. Soms sukkelde hij met zijn gezondheid. Regelmatig stelt hij het thuisfront gerust. Na een korte ziekte, meldt hij dat hij weer eet als *'ene heispaaier'*. Of, aan het eind van een brief: *'Laat u hooren en houdt u allen zoo kloek en gezond maar als pater Edmund is hier, dan zal er niet veel te klagen vallen'*. Een andere keer: *'Verondersteld eens dat ik u in 1927 zoude kunnen komen bezoeken, hoelang dan zoudet ge mij den kost kunnen geven en vergeet niet dat ik nu veel eet??'* Als hij aan het einde van zijn leven bij de zusters in het weeshuis zit: *'Ik ben dik en gezond, de zusters hier zorgen daarvoor terwijl ik zorg draag voor hun ziel en zaligheid'*. Van zijn kant is hij bekommerd om opvolging vanuit Weelde. Bij gezinsuitbreiding van zijn broer Nelis en zijn zus Anna Martina en later van zijn neven en nichten spoort hij de ouders steeds aan om voor een opvolger te zorgen. *'Ik hoop dat ten minste één uwer zonen naar Aarschot zal gaan en dan hier met ons komen werken; wanneer hij komt geef ik hem een paard'*. Als zijn zus Anna Martina trouwt met Adriaan Rieberghs, stelt hij vast dat ze *'in het klooster is getreden van den Heiligen Adrianus, waar er 2 paar klompen onder het bed staan'*, maar dat dat niet precies was wat hem voor ogen stond als hij een mis opdroeg voor *'Annamartina en hare behoeften'*. Soms gaat het wat directer. In 1926 luidt het: *'Is Fientje al in het klooster?'* Als zijn neef Kees Rieberghs met Anna Dickens trouwt: *'Hoeveele kinderen gaat ge aan 't Heilig Hert geven?? Natuurlijk allen zult ge zeggen, maar ik bedoel: Hoevele ervan komen de plaats van den oud wordende nonkel vullen?'* Steevast sluit hij zijn brieven af met het verzoek om groeten of complimenten over te brengen, waarbij de pastoor van Weelde nooit vergeten wordt en ook het missiekranseje regelmatig bedankt wordt voor *'de schoone dingen, ze komen altijd goed van pas'*. Vaak betreft hij iedereen in zijn groeten: *'Aan allen en iedereen van de familie en geburen en vrienden en vijanden van Weelde, aan mijnheer pastoor en geestelijken'*. En dan volgt nog de zegen der *'Heilige Herten. Ik ook bid voor u allen en zegen u allen in de Heilige Herten van Jesus en Maria'*. Zijn laatste brief is van kort na Nieuwjaar 1950.

Foto bovenaan: Het woonhuis van het gezin Schats-Marinus aan de Achterlaar te Weelde kwam via dochter Anna Martina in het bezit van de familie Rieberghs (Toestand mei 2009). Foto's onderaan: Pastoor van Our Lady of the Mount te Kalihi-Uka van 1907 tot 1934

Kalili

Neeffjes Nichtjes groot en Klein

It was eene groote verrassing al uwe gezichtjes met zoo een schoon Nieuwjaarsbrief te ontvangen.

Ik vond nog een laatste Kijki van myzelf Hierby ingesloten. 3 kleine belekens onder de 3 Kinderen te verdeelen. Ik ben nog al gezond en kan mijn werk nog Aan God dank alhoewel ik in mijn 80ste jaar ben met 50 priesterchap en 47 missie.

Veel dank voor de gebedekens ja zoo Vaar. Elken dag zal ik u Allen met my naar het Heilig Misoffer nemen dat de Kleinen Allen mogen opgroeien brave en goede Kinderen en misochien wel Paters of Zusters, en dat vader en Moeder al de graciars moge krygen om Altyd, in alle gelegenheden Kristenen te wezen.

Groeten als 't u belieft aan Mynheer Pastoor en onderwijzer aan eerwaarde Zusters ook; aan vader en moeder Rieberghe, aan vader en moeder Dickens ook en aan ganshe families.

Ik zeg u Allen in de Heilige Herten

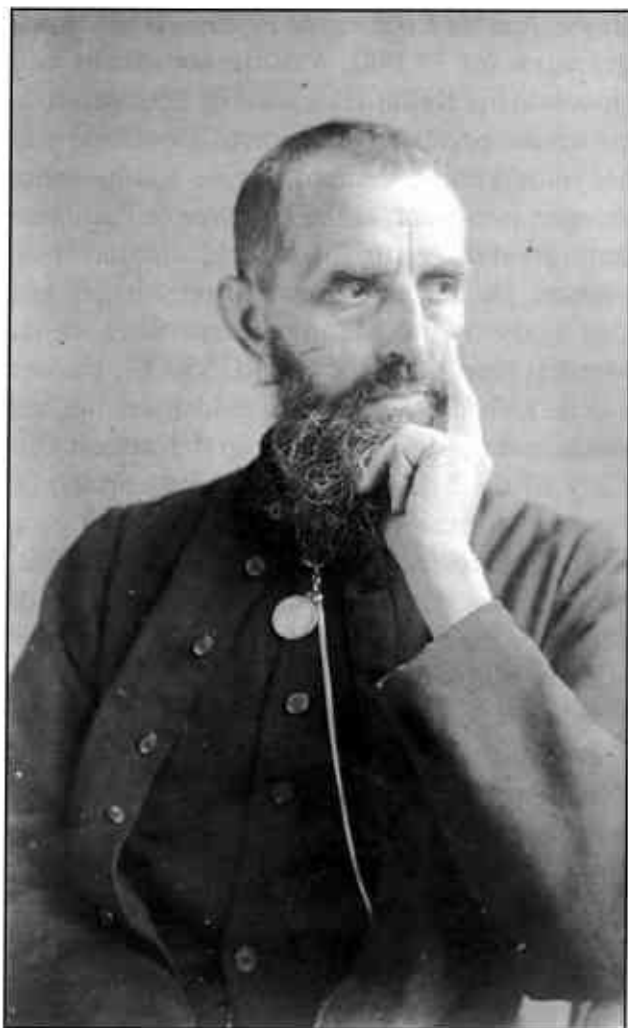
Pater Edmund,

Zijn immer fraaie handschrift is dan misschien wat houteriger geworden, maar nog altijd goed leesbaar. *'Ik ben nog al gezond en kan mijn werk nog aan, God dank, alhoewel ik in mijn 80ste jaar ben en 50 jaar priesterschap en 47 jaar missie'*.

Start in Kau

Op 4 november 1903 arriveert pater Edmund in Hawaï, in gezelschap van twee andere paters van het Heilig Hart, Justin Van Schayk en Charles Windels. In Hawaï begint hij aan een oriëntatieperiode als assistent van pater Celestin Ruault, SS.CC., de overste van het eiland Hawaï en pastoor van Kau. Kau is de zuidelijkste provincie van het eiland. Het eiland is met 6.800 km² het grootste eiland van de staat Hawaï, die in totaal 10.800 km² beslaat. In de staat Hawaï zijn 2 steden: Honolulu, waar de bisschop woont en Hilo op het eiland Hawaï (zie kaartje). *'Behalve in de steden zijn alle woningen en gebouwen in 't hout'*. Minutieus brengt pater Edmund voor zijn familie het eiland in kaart (zie het kaartje dat hij eigenhandig getekend heeft) en schetst de omstandigheden. Hij woont in het zuidelijk gelegen Waiohinu. Kau telt 5 kerkjes en 2 priesters: de pastoor en zijn nieuwe assistent pater Edmund. *'In Waiohinu is het precies 10 uur en 21 minuten later dan in België. De voornaamste nijverheid is suikerriet; daarna rijst en veehandel'*. De hoogste berg van het eiland ligt in het midden (zie kaartje) waar 4 provincies bij elkaar komen. Hij is ongeveer 4550 meter hoog. *'Op deze hooge bergen is er altijd sneeuw; maar in de wintermaanden ligt er sneeuw op eene lengte van omtrent 20 kilometers rond deze bergen, en op een ander is het zeer warm. Zoo te Waiohinu is het altijd warm'*. Op de grens van Kau en Puna (zie kaartje) ligt een werkende vulkaan, die 1350 meter hoog is. Regelmatig zijn er aardbevingen. Het leven in Kau wijkt enigszins af van dat in Weelde. *'Er is een kristerlijke school met omtrent 20 kinderen, de schoolmeester is een englishman'*. De schoolmeester is ook de kok van de pastoor. *'Het eten bestaat uit o.a. vlees, zoete patatten, rijst, popoi, taro, brood, honing, boter, milk, suiker en koffie, maar ook vis, sardinnen en zalm nogal veel en wat meer is Hollandsche herring. Daarbij kunnen wij oranje appels gaan plukken in den hof of te wel papaias; citroenen gebruiken wij ons met*

water en suiker voor den dorst te lessen'. De schoolmeester maakt ook bier voor de pastoor, maar aan pater Edmund is dat niet besteed. Hij houdt het bij thee. Zijn bed is weliswaar hard en niet te schoon, maar er hangt een *'moestikkaire over, iets wat ge in Weelde niet zoudt vinden al gaaft ge er een millioen voor'*. Vanuit Waiohinu wordt per paard de parochie doorkruist, die ongeveer 50 mijl lang is. *'We rijden over bergen en dalen geen 5 voet effen grond'*. Vrijdags vertrekken de pastoor en pater Edmund voor een vierdaagse rondreis door de parochie. Bij iedere kerk is een huisje voor de priesters om te overnachten. Op maandag keren ze terug naar Waiohinu. In hun parochie werken de meeste mensen *'van 's morgens tot 's avonds in de suikerplanterijen, het suikerriet, nu dat is gelijk riet zoo een kinderarm dik en 4 of 5 meters lang. Ge kunt dat zo opeten, dat is gelijk pinnen die ge op de kermis koopt zoo zoet. Koeien en ossen en paarden en muilezels zijn er genoeg, maar zij behoren grootendeels tot de suikerplanterijen zoo dat het leven hard is voor de arme menschen'*. Pater Edmund bekommert zich niet alleen om het zielenheil voor zijn parochianen. In een brief van Pasen 1905 laat hij zijn ouders weten, dat hij geprofitteerd heeft van de afwezigheid van de pastoor om een aantal wereldse zaken aan te pakken zoals het *'kuisen van de vensterruiten der kerk'*. De kerk is 50 voet lang en 25 breed. Er staat een altaar in waar pater Edmund een hekel aan heeft. Nu de pastoor weg is neemt hij de gelegenheid te baat om het houten altaar af te breken, de planken af te schaven en het opnieuw op te bouwen. Hij verft het *'schoon wit met hier en daar een klein blauw streepje. Op de tabernakel heb ik een klein rood kruis geschilderd'*. De kandelaars en het orgel worden grondig schoon gemaakt en de gehele kerk wordt gewassen. *'Ik hoorde nu dat dat de eerste maal is dat de kerk ooit uitgewasschen is geweest'*. De kerk wordt opgefleurd met bloemen en is helemaal klaar voor de paasvieringen. *'Ge ziet dat er werk genoeg was want als ge iets wilt gedaan hebben, moet ge het zelf doen'*. Naast vroomheid en overtuiging zijn volhardendheid en geduld onontbeerlijke eigenschappen voor een missionaris. Met voorbeelden illustreert pater Edmund dat het missiewerk een werk van lange adem is, dat lang

niet altijd volgens Weeldse normen verloopt. In oktober 1905 onderneemt Edmund een poging om ook de 'luie katholieken' naar de mis te lokken door om 8 uur een mis te lezen. 'Maar ze doen het daarom niet', verzucht hij. Bij het overlijden van een vrouw is de familie niet zeker of de begrafenis in de protestantse of katholieke kerk zal gebeuren. Er wordt weliswaar een tijdstip voor de begrafenis afgesproken, maar of daarvan gebruik gemaakt wordt, zal pas op de dag zelf blijken. 'Zoo gaat het hier, ge ziet het trekt op niet veel!' Bij een andere gelegenheid meldt een familie zich een kwartier voor de mis om een kind te laten dopen. 'Ik moest het seffens doen, want ze konden hoegenaamd niet wachten voor de mis'. Pater Edmund rekt de doop tot de kerk volgelopen is met mensen die de mis willen bijwonen. De familie van de dopeling durft te midden van zoveel volk niet te vertrekken. 'Als ik preekte zag ik ze nog allen daar. Geattrapeerd dacht ik!' Bij een moeizame tocht per paard door de provincie is hij mooi op tijd om de plaatselijke school te bezoeken, maar de schoolmeester heeft juist die dag besloten zijn kwajongens een uurtje eerder weg te sturen. Op een vrijdag verschijnt een koppeltje dat onmiddellijk wil trouwen. De juiste papieren ontbreken echter en pater Edmund weet de vrouw van 16 en de man van 22 te overreden om die eerst in orde te laten maken en dan maandag terug te komen. Hij zal ze dan 's morgens om 6:00 uur trouwen. Uiteindelijk verschijnen ze om 11:00 uur. 'Nu ik trouwde ze, maar ze konden hun naam niet schrijven en ze konden nog hunnen vaderons niet bidden. Nu dan maakt maar goede katolieken van zulke en hunne kinderen. Ze komen naar de kerk niet. Wat te doen, wat te doen!' Met veel inzet en warmte blijft pater Edmund in zijn taak volharden. In januari 1906 gaat hij om gezondheidsredenen voor een jaar naar Wailuku op het eiland Maui. In januari 1907 keert hij terug naar Kau, maar kort daarna wordt hij gevraagd om naar Honolulu te komen om pastoor te worden in Kalihi-Uka van de kerk Our Lady of the Mount.

Missionaris van Portugezen in Hawai

In 1827 vestigden de eerste missionarissen van de congregatie van de H.H. Harten zich in Honolulu, waar de kathedraal Our Lady of Peace wordt gebouwd, die in 1843 wordt ingezegend. In 1878 arriveren de eerste Portugese immigranten in

Hawai. Aan het einde van de 19^e eeuw is hun aantal gestegen tot 18.000. Aan de noordkant van Honolulu ligt Kalihi-Uka, waar de Portugezen de autochtone bevolking overspoelen. De afstand naar het oude kerkje, verderop in de Kalihi vallei gelegen, is te groot. In 1903 bouwen de Portugese immigranten een nieuwe kerk, dichterbij de mensen. De houten kerk wordt opgedragen aan Our Lady of the Mount (Nossa Senhora do Monte). Pater Clement Evrard, SS.CC., pastoor van de kathedraal, die 3 mijl zuidelijker ligt, zal van hieruit de geestelijke zorg op zich nemen. Our Lady of the Mount is naast de kathedraal, de tweede kerk met een pastoor, maar heeft geen pastorie. Als pater Edmund in 1907 pater Clement opvolgt, neemt hij aanvankelijk zijn intrek in de kerk zelf. Bij zijn aankomst meldt hij zijn familie: 'Heden heb ik de kerk in mijn huis: het is eene kamer juist tegenover mijne kamer en het Heilig Sakrament wordt daar bewaard en de mis gelezen, 2 missen de dagen dat den biskop hier is. Ik ben op twee plaatsen, Kalihi in de week en dienst in Honolulu zondaags. Zoo ben ik altijd met den biskop, de kathedraal is in Honolulu waar ik zaterdaags 's avonds kom tot maandagmorgen zoo met den biskop, en 's woendaags komt den biskop naar mijn huis te Kalihi tot 's zaterdaags. Het is hier zeer bergachtig en regent veel. De rivier loopt juist achter ons huis, en alle dagen gaan wij een bad nemen in de rivier want het is hier niet koud maar warm. Hier in Kalihi gaan wij een wezenhuis maken. Zes zusters van Rome zullen komen voor de weezen. Er is veel werkvolk hier om alles gereed te maken; en vier broeders; een hunner is kok, het is een Hollander'. Het weeshuis, St. Anthony's Home geheten, wordt in 1909 in gebruik genomen. Pater Edmund neemt daarin zijn intrek. Het wordt zijn 'pastorie', op 1,5 mijl van de kerk gelegen. Dagelijks en soms zelfs twee of drie keer per dag, wandelt hij heen en weer tussen het weeshuis en de kerk. Aangezien de Portugezen vroege vogels zijn, zorgt pater Edmund ervoor dat hij om 4:00 uur aanwezig is om de biecht te horen, alvorens om 4:30 uur de mis op te dragen. Hij verrast er zijn collega-paters soms mee: 'We hebben ene missie gehad van eene week door een Amerciaanse pater gepreekt. Ik deed hem alle morgens om 3 uur opstaan om op 4 uur de mis te lezen en te preken. Dat was hem nog nooit gebeurd, zegde

**Het houten kerkje van Kalihi
ten tijde van pater Edmund**

**Pater Edmund (4e van
rechts) tussen de zusters
van het weeshuis**

Tussen de weeskinderen

hij, zoo vroeg te moeten beginnen'. Met grenzeloze toewijding zet pater Edmund zich in voor zijn parochianen. Daar waar mogelijk probeert hij grond te kopen om het bezit rondom de kerk uit te breiden. Nooit zal hij klagen over de frustraties in het missiewerk. Dat het leven er niet altijd even vlekkeloos verloopt, laat hij slechts een enkele keer tussen de regels door blijken: *'Bid voor ons in deze schoone valley van Kalihi, welke nogtans altijd is valley van tranen*'. Trots meldt hij dat op 16 augustus 1925 in zijn kerk door de bisschop een pontificale hoogmis is gezongen met 4 priesters en 10 misdienaars. *'Dat heb je nog te Weelde niet hè'*? De mensen stonden te kijken van de vele ornamenten die de bisschop aan had en ze vonden het bijzonder dat *'hij half de mis bijna niet aan 't altaar maar op zijnen troon deed. Ik zelf met mijne 10 jongens hadden veel te leeren de week tevoren maar alles is goed verlopen. De biskop zweete lijk een paard. In de nanoen deed hij een groot sermoon in de open lucht omdat de kerk te klein was*'. De parochie groeit gestaag. In 1929 laat hij zijn familie weten dat hij 36.574 communies had. *'Voor dat getal moet er nogal gewerkt worden*'. Naast het parochiewerk ontplooit hij diverse andere activiteiten: hij organiseert retraites voor priesters, is biechtvader voor diverse broeders en zusters en is in de regio de grondlegger van de Derde Orde van St. Franciscus, een orde van leken, zowel mannen als vrouwen, die zich aangetrokken voelen tot een religieus leven van gebed, studie en werk, zonder te kiezen voor een monastiek bestaan. De eenvoudige levenswijze van pater Edmund in zelf gekozen armoede, in navolging van St. Franciscus, blijkt voor veel mensen een drijfveer te zijn om tot de orde toe te treden. Op grond van zijn waardevolle werk en toewijding wordt pater Edmund in 1919 aangewezen om de missie van Hawaï te vertegenwoordigen tijdens het Algemeen Kapittel van de congregatie der Paters van de Heilige Harten, gehouden in België te Braine le Comte. Het vele werk eist zijn tol. Na 27 jaar pastoraat moet Edmund zijn levenswerk in Kalihi afsluiten. Hij is vooral geestelijk opgebrand en hij neemt met tegenzin afscheid van zijn parochianen. In het weeshuis St. Anthony's Home, waar hij al die jaren zijn intrek heeft gehad, wacht zijn laatste levenstaak.

Kapelaan in het weeshuis

Het weeshuis St. Anthony's Home wordt gerund door de zusters van de H.H. Harten. Op 4 januari 1935 bericht hij zijn familie: *'Ik ben nu rustende pastoor, 't werk dat er nog overschiet voor mij is aalmoezenier van 't wezenhuis waar ik woon en waar de familie zoo wat 125 man sterk is, wezen, jongens en meisjes, 9 zusters voor de meisjes en 1 broeder voor 45 jongens*'. Daarnaast is hij biechtvader: van het seminarie St. Stephen, van de bisschop, van de 40 broeders van het St. Louis College, dat ook nog 1400 studenten telt. *'Goed dat ik niet biecht moet horen van al die snotneuzen en wijsgerigen maar van de broeders alleenlijk*'. Met de voor hem kenmerkende gedrevenheid kwijt pater Edmund zich aan zijn nieuwe taken. In het weeshuis viert hij op 5 oktober 1944 zijn gouden kloosterfeest. De dag wordt geopend met een druk bezochte hoogmis in de aanwezigheid van de bisschop. Tijdens een feestdiner, aangeboden door de zusters van het weeshuis, wordt hij geprezen om zijn innemende persoonlijkheid, geliefd bij iedereen, zijn diepgewortelde godsvrucht en de opvallende krachtadigheid van zijn preken, die merkwaardig contrasteert met zijn tengere gestalte. Nog 17 jaar kan hij zich inzetten voor het zielenheil van de zusters en de wezen. In de condoleancebrief, die provinciaal overste pater Laurentius Mampaey na het overlijden van pater Edmund schrijft naar de familie in Weelde is te lezen: *'Na zijne lange jaren als missionaris, was hij een echte vader in het weeshuis waar hij de kinderen diep beminde, en het was wederkerig*'. In 1949 viert hij in het weeshuis zijn gouden priesterjubileum. *'Onze bisschop zelf wilde de feestelijkheden voorzitten, en we hebben toen nog zooveel plezier gemaakt en Vlaamsche liedjes gezongen, van Lang zal hij leven*', schrijft vice-provinciaal pater Livinus aan de familie van pater Edmund in Weelde.

Gestorven tussen St.- Jozefdag en de Mariamaand

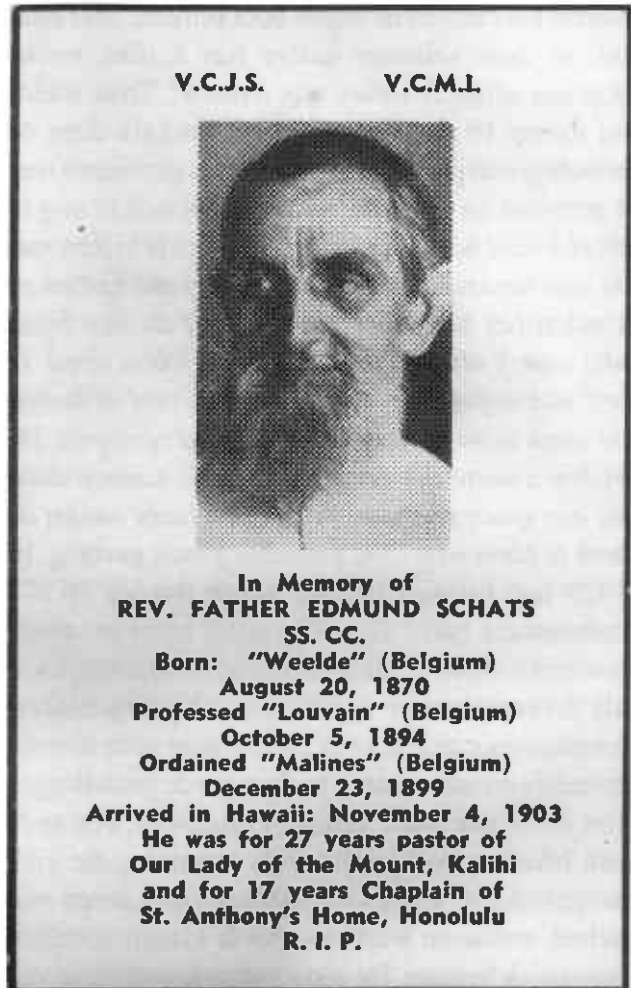
Pater Edmund bleef werken zo lang hij kon. Kort na Nieuwjaar 1951 moet hij het opgeven en vraagt hij om naar het ziekenhuis te gaan, het St. Francis Hospital in Honolulu, waar hij op 23 april 1951 overlijdt. Op 26 april vindt in de St. Patrick's Church onder grote belangstelling een plechtige Requiemmis plaats, geleid door provinciaal overste

Laurentius Mampaey, SS.CC. Pater Laurentius en pater Livinus vullen elkaar aan. *'Niet treuren. Pater Edmund had zijne lange en vruchtbare loopbaan volbracht, en is gestorven als een heilige. Het kan niet anders, want hij leefde als een heilige. Hij stond in de hele stad bekend als een heilige man en vurige priester. Hij is gestorven, uitgeput van ouderdom, hij had geen speciale ziekte, maar zoo mager als een graat, hij is trouwens altijd mager geweest. In het ziekenhuis bad en smeekte hij St. Jozef om te mogen sterven op St. Jozef's feestdag. Het was hem eene groote teleurstelling dat de maand Maart voorbij ging en de Grote Heilige hem had vergeten. Hij richtte nu zijn hoop op O.L. Vrouwke en wenschte te gaan tegen de maand mei. Het einde kwam heel zacht, zonder doodstrijd. Vanafzaterdag was hij heel stil. En op maandagmorgen om 4:30 uur, ging zijne schoone ziel tot God! De kinderen van het weezenhuis, waar hij 17 jaar direkteur was, waren allemaal op den lijkdienst met een heele groep Zusters en wel 50 priesters en Broeders. De goede man was overal zoo gaarne gezien! Nu is hij naar een beter leven overgegaan, bij O.L. Heer en O.L. Vrouwke en St. Jozef, die hij zoo trouw gediend heeft gedurende zoo lange jaren. Hij ruste in vrede'.*

Bronnen:

1. Biografie van pater Edmund Schats, SS.CC., beschikbaar gesteld door pater Chris Keahi van de congregatie H.H. Harten, provinciaal overste van Hawaï, maart 2009.
2. Weelde Toen en Nu. Uitgave van de heemkundekring Nicolaus Poppelius, Weelde, 1982, blz. 416.
3. Brieven van pater Edmund aan zijn familie in Weelde. Elf gedateerde brieven: 15.4.1902, 6.2.1904, 27.4.1905, 15.11.1905, 25.9.1907, 25.8.1925, 23.1.1930, 29.6.1931, 4.1.1935, juni 1938, 1.2.1939. Zeven ongedateerde brieven van omstreeks: 1926/1927, 1930, 1933, 1937, 1939, 1944/1945, januari 1950.
4. Hawaii Catholic Herald, 5.10.1944, Fr Edmund Marks 50 years of religious profession.
5. Hawaii Catholic Herald, 27.4.1951, Father Edmund passes away; Requiem Mass held Thursday.
6. Brief van provinciaal overste pater Laurentius Mampaey, 29.4.1951.
7. Brief van vice-provinciaal pater Edmund, 1.5.1951.
8. Doodsprentje Jan-Baptist Schats.
9. Burgerlijke Stand Weelde 19^e eeuw.
10. Akte van de verkoop van het woonhuis op de Achterlaar van Maria Catharina Schapendonk aan haar zoon Norbert Schats, opgemaakt voor notaris Wouters te Weelde op 22.10.1878.

11. A Brief History of Our Lady of the Mount Church, maart 2009.
12. Capsule History of the Catholic Church in Hawaiï, by father Louis Yim and Patrick Downes, Hawaiïcatholicerald.com, maart 2009,
13. Saint Anthony Retreat center Honolulu, Our History, saintanthonyretreat.org, maart 2009.

Doodsprentje Pater Schats

door Marinus Willems

Na de drukke periode van de museum-verhuis van de molen in Weelde naar het Poppelse oud-gemeentehuis en van het archief naar de pastorie in Weelde-Statie was het even stil. Reeds lang droomde de heemkundekring dat de schoolkinderen zouden kennis maken met ons nieuw museum "Het Kaske". In mei 2009 ging onze wens in vervulling. Eén van de opdrachten van de heemkundekring is trouwens ons erfgoed bewaren en tonen aan de bevolking. Hier denken wij vooral aan de jeugd. Voor hen is erfgoed nog een grote onbekende. Met veel enthousiasme kwamen de leerlingen van het zesde leerjaar, school "De Nogensprong", naar het museum. Wat zou dat mooie gebouw, waar zij dagelijks langs lopen, toch wel te bieden hebben? Het vrolijk volkje luisterde aandachtig naar de uitleg die gegeven werd tijdens de rondleiding. Hun interesse voor de archeologische vondsten was groot. Ja, van een mammoet hadden ze ooit al gehoord. Het steen-, ijzer- en bronstijdperk dat was een ander paar mouwen. Over devoties van onze voorouders hebben zij ook heel wat opgestoken. Aandachtig werd geluisterd naar het verhaal van de heilige Nicolaus Poppelius. Het werd hen duidelijk hoe de heemkundekring aan zijn naam kwam. De voorwerpen uit de processie werden al vlug opgemerkt. Over wat een processie juist was, wisten weinigen iets te vertellen. Met foto's werd het hen duidelijk gemaakt. De mooie gele metalen kroontjes die door de kinderen in de processie werden gedragen, spraken wel tot de verbeelding maar of het echt goud was daar hadden zij hun vragen bij. Het grensgebeuren, douane-uniformen, wegversperringen, pijlpriemen enz. was allemaal "ver van mijn bed" voor hen. Bijzonder leuk was dat op een leerling getoond werd hoe je de handboeien aandeed. De zaken uit de oorlog spraken hen wel aan want met wereldoorlog I en II daar hadden ze in de geschiedenislessen al bijna in mee gevochten. Ambachten was voor de kinderen een ontdekking, wat zou je anders verwachten van kinderen uit het computertijdperk. Hét streekproduct van Poppel kenden ze allemaal en in koor werd er geroepen: "Poppelse Janhagel!"

Op het gelijkvloers, waar de thematentoonstelling over de Ravelse missionarissen was opgesteld, trokken vooral de voorwerpen uit de missiegebieden hun aandacht. Het klasje met oud-didactisch materiaal was voor de kinderen een grote ontdekking. De nieuwjaarsbrief uit 1865 werd door één van de leerlingen prachtig voorgelezen. 't Was toch heel wat anders dan de moderne nieuwjaarsbrieven. De spulletjes van de huisdokter genoten ook hun volle aandacht. Zoveel verschillende spuitjes, neen daar hadden zij nog niet bij stilgestaan. Bij de gebruiksvoorwerpen trok de kamertoiletstoel van moemoe vooral de aandacht. Ja, iedereen wilde er wel eens opzitten, en of 't plezierig was! Dat het leerrijk was voor de kinderen blijkt uit de evaluatie die de leerlingen ons bezorgden. We geven er graag enkele mee ter overweging.

1° Het Kaske.

+ Ik vond de spullen allemaal heel mooi, het zag er heel netjes uit. De gids kon het wel goed uitleggen.

- De informatie was wel interessant maar het duurde een beetje te lang. De gids legde nogal veel uit en lang.

2° Het Kaske.

+ Het was wel leuk dat de gids heel veel vertelde. De klok van alleen fietsonderdelen gemaakt, was ook wel mooi en ik wist niet dat die bestond. Ik vond het ook wel leuk om al die spullen van de douane te zien en al die benamingen te weten.

- Het duurde best lang, dat was niet zo leuk.

3° Het Kaske.

Klas 6A en 6B zijn naar dit museum geweest. Het was heel interessant vond ik, er was een man die vertelde over vroeger, hij praatte heel duidelijk, en liet oude spullen zien. Ik vond dat de mensen in die tijd best mooie kleding hadden. Het meest interessant vond ik het schooltje van vroeger. Het duurde wel wat lang maar dat maakte voor mij niet zoveel uit. Het was een heel leuk bezoekje.

4° Ik had mij een museum voorgesteld met allemaal dingen van vroeger. Het speelgoed van vroeger, wat spullen voor school van vroeger. Dat was het ook. Je zag er voorwerpen om de smokkel over de grens tegen te gaan, een oud typemachine, een lei en een griffel speelgoed, kleding en een

heel bijzondere klok, helemaal gemaakt van fietsonderdelen. De inkomsthal was het interessantste. Daar lagen tanden en beenderen van de mammoet en een afbeelding van Poppelius. Het was best leuk maar over sommige dingen werd wel wat te veel gepraat.

De heemkundekring hoopt dat er nog meer schoolbezoeken mogen volgen. Het is immers dé manier om ons erfgoed levendig te houden.

Erfgoeddag

24 April was de Vlaamse erfgoeddag in het teken van de vriendschap. De heemkundekring wilde niet achterblijven. Het bestuur vond in “de missionarissen van groot – Ravels” een geschikt thema om de vriendschap te benadrukken. Een werkgroep zou dit thema uitwerken en een tentoonstelling organiseren. Plannen maken, foto’s opzoeken, gegevens over missionarissen verzamelen enz. Er werden heel wat huisbezoeken afgelegd. Zoals verwacht, werd de werkgroep overal met open armen ontvangen. Vooral de families van missionarissen, zowel paters als zusters, werden aangesproken. De fotoalbums of nog meer de foto dozen werden van onder het stof gehaald. Heel wat interessante krantenknipsels zagen terug het daglicht. We kregen zelfs de originele aanstelling van Victor Van Beurden als missiebisshop, getekend door Paus Joannes Paulus II. Heel speciaal waren de tien geboden, in het Hebreeuws, kunstig uitgesneden door broeder Jacobus Brosens. Plaatselijke kunst- en gebruiksvoorwerpen uit de missielanden werden ter beschikking gesteld voor de tentoonstelling. Afrika spande hierbij de kroon maar ook China, India, Franse Antillen en de VS kregen er hun plaats. Allerlei verhalen doken op. Zo was er het merkwaardig verhaal rond de kelk van pater Jan Sels. Moeder Sels, in Weelde “Mieke van de garde”, spaarde zilveren kwartjes om hiervan een kelk te laten smelten voor haar zoon Jan die missionaris wilde worden. Op 24 april en 10 mei kon de Ravelse bevolking genieten van een mooi opgestelde tentoonstelling. Elke missionaris werd in ’t licht gezet: zijn of haar levensloop, werkterrein, foto’s, zo mogelijk een krantenknipsel en informatie. Meer dan 150 geïnteresseerden bezochten deze tentoonstelling. Het was een gezellige bedoening, blij weerzien van mensen uit

het dorp, verhalen ophalen over hun “nonkel pater” of hun “tante nonneke”. Het waren dagen van vriendschap en respect voor het werk dat onze dorpsgenoten presteerden. Ook dat is erfgoed! Met fierheid lazen wij in het gastenboek:

Heemkunde verdient alle lof, met gelukwensen. Zo leven onze missionarissen verder in onze gedachten.

Proficiat aan de inrichters van dit interessant thema “ vriendschap “, gekoppeld aan het missiewerk van de plaatselijke missionarissen.

Aan de inrichters van harte proficiat voor de mooie tentoonstelling over de missionarissen! Door hun inzet in de missie hebben ze allemaal een ereplaats verdiend in onze gemeenschap.

“Heemkundekring Nicolaus Poppelius slaagde in zijn opzet, mede dankzij de medewerking van vele sympathisanten”.

Thematenstelling: De Ravelse Kantschool.

Op voorstel van Heemkunde Gouw Antwerpen werd zondag 14 juni 2009 uitgeroepen tot heemkundedag van de gouw. Het thema “School van toen tot nu” stond in 26 heemkundekringen van de gouw in de kijker, ieder met zijn eigen onderwerp en klemtoon. Ravels werkte zeer intensief aan een overzicht van de verdwenen Ravelse kantschool. De werkgroep, leden van de kring versterkt met een zeer gewaardeerde lerares van de kunstacademie van Turnhout, oud-Weeldenaar Lisa Van Gestel, werkte wekenlang aan de voorbereiding van het project. De kantschool van Ravels begon onder de leiding van de Zusters van Huldenberg. Het was dus aangewezen daar op zoek te gaan naar informatie. De zusters bezorgden heel wat geschiedenis, foto’s en informatie over de verdwenen school. Centraal stond: ontstaan, evolutie, oud-leerlingen en oud-lerares en het 50-jarig bestaan van de school. Vrienden en geïnteresseerden in kantwerk bezorgden kantwerk in allerlei vormen en technieken, klassiek en modern kantwerk. Kantklossens met de bijhorende lage stoeltjes werden naar het museum verhuisd. Al die voorbereidingen werden in een knappe tentoonstelling verwerkt. De zuster, een etalagepop met origineel habijt van de Zusters van Huldenberg, hield toezicht in het klasje waar oudleerlingen vrijwillig kwamen kantklossen. In de lagere school werd tijdens het kantklossen gezongen. Voor het

vijftigjarig bestaan van de school schreven twee zusters een gelegenheidsliedje dat ter gelegenheid van de tentoonstelling door de expositieruimte galmde. Een ware tijdlijn van de Ravelse school vertelde het wel en wee door de jaren heen, tot de overname door de kunstacademie van Turnhout. Verschillende soorten kant: strop kant, cluny kant, Russische kant, Turnhoutse kant, Vlaanderse kant, Rijselse kant, en nog zoveel soorten kant werden getoond in fraaie wisselkaders. Foto's van de leerlingen en van het vijftigjarig bestaan van de school werden druk bekeken. De Zusters van De Jacht uit Heverlee importeerden het kantklossen vanuit Vlaanderen naar India. De familie van zuster Irma Verheyen bezorgde ons enkele kantwerken, geklost door Indische kinderen, van de school waar Irma werkzaam was. De werkgroep was tevreden met de opstelling, al dat prachtig kantwerk van

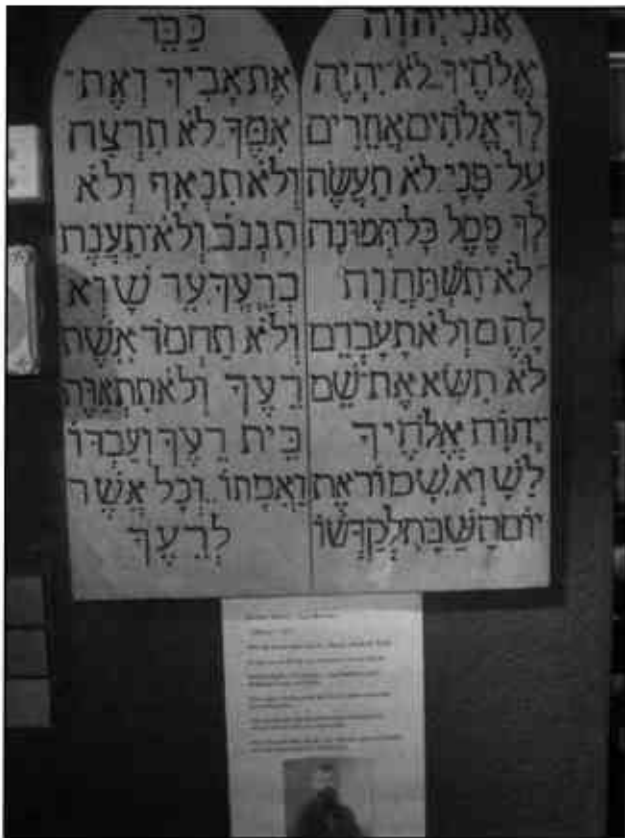
groot tot klein. Zondag 14 juni was het zover. De vlag werd gehesen en bezoekers kwamen met grote verwachtingen druppelsgewijs binnen, maar het werd toch een overrompeling. Tot onze grote tevredenheid kregen wij Karel Van den Bossche, voorzitter van Gouw Antwerpen, op bezoek. Hij vond samen met de meer dan 350 bezoekers, dat het een geslaagd initiatief was. In het gastenboek lazen wij met fierheid:

Zeer mooie tentoonstelling. Proficiat aan de werksters.

Mooie tentoonstelling! Wij hebben er van genoten. Zeer fijne en duidelijke voorstelling van de Ravelse Kantschool. Proficiat!

"Proficiat!" Zeer geslaagde, verzorgde tentoonstelling.

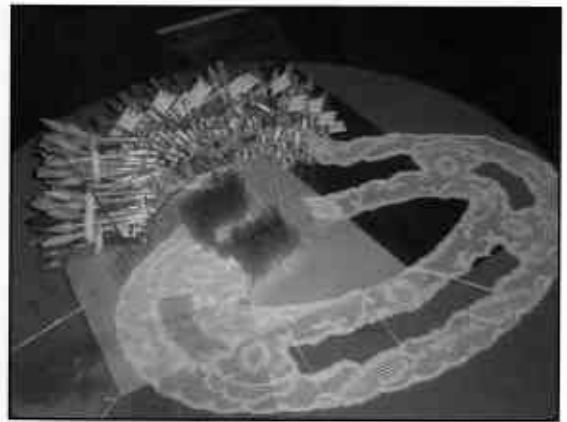
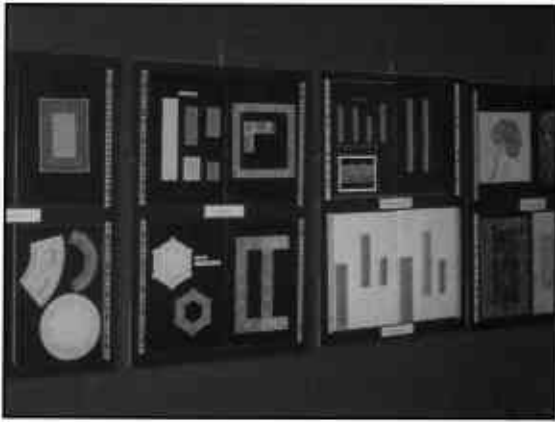
Mooie tentoonstelling. Het was de moeite waard.

Foto's Thematentoonstelling 'Missionarissen'

Foto's thematentoonstelling 'Missionarissen'

Foto's thematentoonstelling 'De Ravelse kantschool'

Foto's thematentoonstelling 'De Ravelse kantschool'

Kantliedje, geschreven door zuster Germaine en zuster L. d. Gonzage en gezongen door de leerlingen ter gelegenheid van het gouden jubileum van de Ravelse Kantschool.

1. Wie kent er de Ravelse kant?
Het Ravels uit Kempenland.
Komt mee en ziet. Komt mee en ziet.
Verlangt ge zo'n kantje niet? (2X)
2. De klosjes gaan op en neer.
Ze draaien en keren dan weer.
Ze toveren blij, ze toveren blij
Een kunstwerk van garen en zij. (2X)
3. Ons werk is een spel en een vreugd!
Het doet aan ons hartje steeds deugd.
Wanneer we hier saam, wanneer we hier saam
Aan 't tokkelen zijn op ons raam. (2X)
4. Dit werk gaat gepaard met gebed.
En ernst is gevolgd door wat pret.
't Is hier toch zo zoet, 't is hier toch zo zoet.
De kantschool van Ravels is goed. (2X)
5. De anderen weten nog wel
dat zij hier ook tokkelden fel.
Na 't werk in de klas, na 't werk in de klas.
Alsof er geen rusten meer was. (2X)
6. En sommigen zouden vandaag
Nog kant willen leren heel graag.
Hun tijd is voorbij. Hun tijd is voorbij.
Nu komt onze groep aan de zij (2X)
7. We werken zo graag en zo blij.
De uren die gaan snel voorbij.
En iedere dag, en iedere dag
Begint met een lied en een lach. (2X)
8. We zullen gedenken nog lang
De kantschool in woord en in zang.
En bidden steeds weer, en bidden steeds weer
Geloofd en gedankt zij de Heer. (2X)
9. Want al wat wij hebben en zijn
en alles wat mooi is en fijn

het komt toch van Hém, het komt toch van Hém.
We zingen daarom met veel klem. (2X)

10. O God, die zo mild zijt en groot
en schuilgaat in 't schamele brood,
ons leven lang, ons leven lang
ontvangt onze hulde en dank. (2X)

Op bezoek bij eeuweling Dina Van den Heuvel

door Marinus Willems

In 2000 bracht Laurent Woestenburg een bezoek aan Dina Van den Heuvel. Dat interview kan je lezen in ons tijdschrift nr. 18 van december 2000. Intussen is Dina honderd jaar geworden. Een reden om haar nog eens op te zoeken, hoewel zij niet meer in Weelde woont. Sinds een vijftal jaren verblijft zij in een gepensioneerd-appartement van het Merksplas OCMW.

Toen wij haar, telefonisch, onze bedoeling kenbaar maakten, klonk aan de andere kant van de lijn een zelfzekere stem: "Jullie komen maar af. Daar ben ik heel blij mee". Met z'n vieren, allen van 1939, trokken wij naar Merksplas. Onze verwachtingen waren hooggespannen want wij hadden de jubilaris al een hele tijd niet meer gezien. Voorzichtig stapten wij de inkomhal binnen maar Dina had de deur van haar appartement al open: "Hier is 't te doen". Daar stond zij, onze jubilaris, onze honderdjarige, zo fier als een pauw. "Dat jullie daar aan gedacht hebben!" Hoe kon het ook anders? Wij werden alle vier met Dina's assistentie op de wereld gebracht. Ja, zeventig jaar geleden, maar Dina kon het ons nog levendig vertellen. Wij zagen een Dina zoals wij ze vroeger kenden: klein maar dapper, vriendelijk en met het hart op de tong. Bij een glaasje porto werden er heel wat verhalen opgedist, want Dina kan nog vertellen als de beste. Ongelooflijk hoe zij als honderdjarige dat allemaal nog presteert, in geuren en kleuren: verhalen over haar werk als vroedvrouw, hoe zij op 1 januari 1938 begon aan haar lange loopbaan in Weelde en omstreken, de oorlog met al zijn problemen van passies en toestemmingen om toch maar bij haar patiënten te geraken.

Nu geniet zij van haar oude dag in haar net appartement, voor de gelegenheid getooid met kleurrijke boeketten en geschenken van familie en vrienden. Onze kranige gastvrouw heeft zich goed geïntegreerd in Merksplas. Zij gaat naar bijeenkomsten van OKRA, en ontvangt graag bezoekers. Ondanks haar hoge leeftijd is Dina nog zeer zelfstandig, kookt dagelijks haar potje en maakt geen gebruik

van de traplift maar klimt er doodgewoon langs de trap. Wekelijks gaat onze kranige vrouw op bezoek bij haar broer, samen doen ze dan in de namiddag een wandelingetje in het bos. Met de natuur voelt Dina zich nog innig verbonden. Haar interesses gaan ook nog altijd naar Weelde, haar vroeger woon- en werkterrein. Ja, Weelde heeft nog altijd een speciale plaats in haar hart. Graag blijft zij op de hoogte hoe het er waait en draait.

Zaterdag 27 juni werd zij gevierd in Merksplas. In een oldtimer, met open dak, werd de jubilaris afgehaald aan haar woning. Dat was iets anders dan de motor waarmee zij vroeger rondschoefde. Voorafgegaan door de Sint-Willebrordus fanfare ging het met een ommetje door het centrum van Merksplas naar de kerk. Hier werd een plechtige dankmis opgedragen. De familie had voor hun "tante Din" enkele mooie teksten geschreven. Het muzikale deel werd verzorgd door het OKRA koor. Zowel teksten als liederen, het was één groot dankgebed waar Dina bijzonder veel belang aan hechtte. In de kerk werden ook wel mensen van Weelde opgemerkt zoals de 104-jarige Fien Bols († 23 juli 2009). Na de eucharistieviering bood het gemeentebestuur de jubilaris, haar familie en genodigden een receptie aan. Hier werd nog eens gewezen op de grote inzet van Dina voor de gemeenschap, haar bekommernis voor moeder en kind en later voor de zieken. Als uiting van deze waardering kreeg Dina een bronzen Spetsersbeeldje dat slechts zeer uitzonderlijk wordt geschonken door het gemeentebestuur.

Ook vanwege ons Vorstenpaar kreeg Dina felicitaties. Het was een drukke maar blije dag, waarnaar de jubilaris en haar familie nieuwsgierig hadden uitgekeken. Op de vraag wat je moet doen om honderd jaar te worden antwoordde Dina heel zelfzeker: "Daar moet je niks voor doen, dat krijg je zo!" Heemkundering Nicolaus Poppelius denkt dankbaar terug aan honderdjarige, oud Weeldenaar Dina Van den Heuvel, en wenst haar nog jaren van gezondheid en geluk.

Viering Dina Van den Heuvel

Schenkeningen voor de bibliotheek en het archief

door **Jos Verhoeven**

Familie Keyzers Poppel

- aanstelling tot bisschop van Victor Van Beurden door paus Johannes Paulus II

Naamloos:

- 21 borreltjes (9 verschillende modellen)
- 2 bellen (CM)

Geneviève Vermer-Van Hove:

- boeken in verband met Chopin (4) en Bach (1)

Suzanne Gijsbrechts-Jansens :

- gasmasker (burgerwacht)
- keukenbalans
- maalmolentje
- hakbijl (pioche)
- wandtafereel (engelbewaarder)
- dissel
- draadtang
- hoogsnoeier
- klompenmakers hak – schaaf en kroontje
- grondhak
- klemhaak
- twee paardengebitten
- rond wafelijzer
- houtschaafje (eigen maak)
- kolenschop
- stofblik (koper)
- drankfles met muziekdoos
- roskam met schittenkam
- doos met metsers- en schildersgerei

- negen gewichten
- twee haken voor wolbalen
- groentensnijder
- vleesmolentje
- twee haardtangen
- twee kachelpoten

Jos Geenen:

- kantklokkussen

E.H. Van Dun Turnhout:

- woordenboek 1874 Ned-Frans / Frans-Ned

Al. Vinckx-Verheyen:

- vijf wassen kaarsen
- kanten schortje

Johan Evrard:

- schilderij H. Hart en O.L. Vrouw
- drie stuks Turnhoutse kant

Mieke Van Nyen:

- boek: Turnhout op zijn schone kant.

Jos Nooyens:

- twee kantjes

Bernard Van Gils-Van Gils:

- metalen bout (opvolger van de houten spie) om scheerhout te bevestigen

Alex Jansens:

- spuit om solferpoeder te verstuiven op een druivelaar

Monografie van Weelde

door **Jan Van Riel**

Verhandeling voorgedragen tot het bekomen van de Kandidatuur in de Handelswetenschappen (Weelde 1958-1959)

Woord vooraf

In aanvulling en tot uitbreiding van een verhandeling over het ontstaan van ons geboortedorp, hebben wij ons verplicht gevoeld

ons toe te leggen op de studie van de huidige sociale en economische structuur. De belangrijkheid van deze studie zal dan ook blijken uit de achterstand, die wij sinds jaren opgelopen hebben op economisch gebied, tengevolge van het ontbreken van een plaatselijke tewerkstelling. Deze verhandeling werd dan ook geschreven om onze mensen wakker te schudden uit de oude traditionele toestand, en daarom nieuw leven te brengen in onze ijverige bevolking door een

oriëntatie in de nieuwe richting. Vooreerst moeten wij Eerwaarde Pater Lenders danken voor zijn duidelijke richtlijnen die hij ons verschaftte bij het opmaken van deze uiteenzetting. Vervolgens moeten wij onze dank betuigen aan de Heer Volksvertegenwoordiger Tanghe, die altijd hulp verleende; aan de Heer Dr. Van Baelen, die zelf een studie maakt over de voornaamste problemen en een oplossing tracht te vinden. Een opsomming van al degenen, die ons hulp verstrekt hebben zou teveel in beslag nemen. Daarom danken wij zeer hartelijk al de geïnterviewden, die ons de specialiteiten van Weelde hebben aangetoond. Wij danken ook de Heer Laurent Woestenburg, die op gebied van afwerking zijn woordje meegesproken heeft. Het was niet onze bedoeling een studie te maken over de Noorderkempen in het algemeen, maar vanuit "ons dorp" te gaan tot het geheel. Wij zouden graag zien, dat er meer gedaan werd in verband met de toestand, die toch gans de grensstrook bevat. Wij staan altijd ter beschikking van diegene die het op zich neemt de toekomstmogelijkheden te bestuderen en wensen, dat deze studie een schakel weze in de reeks.

I. Geografische schets

Weelde is een gemeente uit de Noorderkempen. Op administratief gebied behoort Weelde tot de provincie Antwerpen, het arrondissement Turnhout, het kanton Arendonk. Gelegen in de meest noord-oostelijk gelegen bocht van de Belgische grenslijn met Nederland, wordt Weelde in het noorden begrensd door Poppel over een afstand van 7,9 km, in het oosten door Nederland over een afstand van 2,6 km, in het zuiden door Arendonk, Ravels (8,7 km) en Turnhout (3,6 km) en in het westen door Nederland (Baarle-Nassau en Baarle-Hertog) over een afstand van 7,1 km. Op een oppervlakte van 3724 ha 26 a werd op 31 december 1957 een bevolking van 2749 mensen genoteerd. Dit is een dichtheidsgraad van 70 inwoners per km².

A. Plaatselijke indelingen

Naar de kerkelijke verdeling in drie parochiën valt Weelde uiteen in drie bevolkingscentra. Het Kerkeinde, het grootste gedeelte, ligt centraal en is rond de Sint-Michielskerk uitgegroeid, zoals de naam reeds laat vermoeden. Deze parochie is de

grootste en oudste en in de geschiedenis van het geestelijk leven neemt ze dus de omvangrijkste plaats in. De parochie van Weelde-Straat, die van zeer jonge datum is, en de parochie van Weelde-Statie hebben zich langs de grote wegen gevormd. De parochie van Weelde-Straat, gelegen ten oosten van het Centrum, heeft zich tot een afzonderlijke agglomeratie opgewerkt, dank zij een lintbebouwing langs de hoofdweg Turnhout-Tilburg. De aantrekkingskracht van de goede gronden langs deze weg is er zeker niet vreemd aan. De parochie van Weelde-Statie is gegroeid rond de kapel en het plaatselijk station, dat eertijds zeer bekend was, maar nu praktisch buiten gebruik is gesteld. Het in 1955 voltooide moderne militaire vliegveld en de uitgestrekte gemeentedomeinen vullen de vijf km schrale vlakte tussen Weelde-Statie en het Centrum. Deze indeling wordt nog verder uitgebreid door de vele gehuchten: de Hegge, het Schoot, de Overheide, het Moleneinde, de Zuidheikant, de Noordheikant, de Leemputten, de Brein, de Singel, het Geeneinde, de Statie, de Dijk, het Hummelshoek, de Meir, de Heibraak, de Prinsenlaan, de Straat, de Dreef, de Eelsestraat, het Molenheike, de Brusselse Straat, het Laar, het Vliegveld en de Bakstraat. Deze gehuchten bestaan uit een zeker aantal boerderijen alsook hier en daar een arbeiderswoning. Deze arbeiders staan veelal paraat om tegen een kleine vergoeding de in geldmoeilijkheden verkerende boeren bij te staan in de drukke perioden. Een zekere oppervlakte landbouwland is rondom de hoeve eigendom van de landbouwer gebleven. Slechts kleine, voor de landbouw minder geschikte stukken staat men af voor bouwgrond. Het Kadaster verdeelt de gemeente in 4 secties: sectie A west-Welsche Straat; sectie B: De Hegge en het Schoot; sectie C: het Molenheike en sectie D: de Kerk.

B. De bodemverhevenheid

Gans de streek is een lage zandstreek, waar de rivieren en beken een zeer laag verval hebben. De bodemverhevenheid van Weelde schommelt tussen 26 en 36 m. Het centrum van het dorp, met een meer verheven terrein vormt de scheiding tussen de waterlopen van de twee bekkens: het Maasbekken en het Scheldebekken. Links en rechts van het Centrum zien we dat er hellingen zijn die deze scheiding toelaten. Dit gebeurt in het

Noordwesten door de Leilooop, in het oosten door de Aa en in het Zuidwesten door aangelegde grachten tot aan de Mark. Langs beide zijden van de Aa vertonen zich beemden en weiden waarvan de hoogte 30 m bedraagt. Bij de doorlopen van Weelde heeft de Aa een helling van 4 m. Het oostelijk gebied heeft een hoogte van 31 tot 33 m, terwijl het westelijk gebied dat tot aan de Grote Baan Turnhout-Tilburg reikt een hoogte van 30 tot 33 m heeft. De Aa van 30 m tot 26 m en de beemden, die aanliggen, moeten dus ook een gelijkaardige helling vertonen. Ten oosten van de Aa op de grens tussen Weelde en Poppel liggen de Witte Bergen. Hun hoogte, nl. 31 m, steekt natuurlijk af tegen de beemden die slechts gelegen zijn op een hoogte van 26 m. Alhoewel Weelde geen uitzonderlijke hoogten bezit, wijzen de talrijke namen die wij verder zullen geven op meer verheven plaatsen. Een meer gevarieerd uitzicht vertoont de westerhelft van het dorp. Het centrum van Weelde, dat op 31 en 32 m ligt, vertoont in noordelijke richting een laagte, die van 30 tot 27 m helt (hier vloeit dan ook de Leilooop). Van het centrum naar het westen ligt een hoge rug (32 tot 34 m) met als hoogste top "de Hoogeindse Berg". Deze rug loopt uit in een moerassig gebied van 28 tot 29 m. Talrijke moerassen en vennen bevinden zich rond deze bossen. Een gelijkaardige rug vertoont zich van uit het centrum naar het zuiden (31 tot 33m), waar we de Vossenbergrug ontmoeten (32 m). Een klein merkwaardig heuveltje in het Centrum, de "Motte" genaamd, was vroeger "Het Hof ter Bergen", waar een kasteel stond, omgeven door de gracht: "De Borch".

C. De waters

De Aa ontspringt aan de Zuidergrens en vloeit verder in de richting Poppel om de Maas te bereiken. Ze maakt zuidelijk voor Ravels en noordelijk voor Poppel een zekere afstand de grens uit met Weelde. De Moleneindse loop, die het Straatsloopke opvangt, en de Heesdijkse Loop, die de Hogedriesloop opvangt, lopen zoals de Aa noordelijk en monden erin uit op de grens met Poppel. Dit zijn de beken die het water van het centraal gedeelte doen afvloeien. In de noordoostelijke hoek van Weelde vloeit de Leilooop, die vanuit Baarle-Nassau komt en verder langs de Nederlandse grens voortvloeit naar Poppel. De

Geeneindse loop die water uit de kom medebrengt stort zich in de Ossenvennenrivier, die tevens in het Centrum ontspringt. Zoals wij kunnen zien hebben wij geen natuurlijke waterwegen nuttig voor de scheepvaart. Wij bezitten slechts onbeduidende kleine beken die het overtollige water afvoeren.

D. Verdeling van bos- en bouwland

Bij de structurele verdeling van bos- en bouwland spelen natuurlijk verschillende factoren een rol, nl. eerst en vooral de ligging, vervolgens de bodemverhevenheid, de waterverdeling, de grondsamenstelling en de mentaliteit van de eigenaars zelf, die elkaar reeds gedurende eeuwen hebben opgevolgd. Naar de ligging kan en wordt er in het dorp een eerste onderscheid gemaakt tussen "de binnen" en "de heide". De binnen is duidelijk omljnd en duidt de gronden aan die in de bewoonde centra van Weelde-Straat, het Kerkeinde en Weelde-Statie gelegen zijn. Die naam is misschien wel gevolg van de grote verdeeldheid die bestaat in individuele ontgonnen gebieden in de centra, en in de grote nog onontgonnen eigendommen in het Westen. De verdeling van bouwland is zeer sterk beïnvloed geweest door de vele vennen. Alhoewel men reeds lang met de drooglegging begonnen is blijven er nog enkele over. Deze liggen verspreid over de zuidelijke, oostelijke en westelijke uitkanten van het dorp. Noemen wij er enkele in het zuiden: het Speeksel, de Paardsdrank, de Horstvennen, het Huzenblek, enz. In het westen: het Langven, het Einde-Goorven, het Breugels Goor, het Rouwven, het Kievitven, het Vlasroot. Tussen het groot aantal waterpoelen in het oosten treffen wij o.m. de Drie Vennen aan, het Krombusseltje, Krombusseltje's zuster en het Bed. In het Centrum ligt "de Borch" die de pastorij omgeeft en door iedere Weeldenaar gekend is. Tot voor een paar jaren, stond het periferisch gebied nog als primair aangeschreven. Dennenbossen, vennen en poelen zijn er nog zeer talrijk omdat het een uitstekend jachtterrein moet blijven voor de eigenaars. Op aandringen zijn in de laatste jaren een paar landbouwers begonnen met de ontginning; vooral van de hoogst gelegen gebieden. De reeds ontgonnen honderden hektaren dienen al tot de teelt van grote hoeveelheden graangewassen. De laagste gebieden, ontstaan uit

de moerassen, vormen een uitstekend gebied voor gemengde bedrijven, bestaande uit een dubbele werkzaamheid die de veeteelt aan de landbouw bindt. De meeste landbouwers van Weelde hebben hun bedrijvigheid in het centrum, zodat men weinig af te rekenen heeft met lange moeilijke wegen. Tevens tracht iedere landbouwer zich zo dicht mogelijk bij zijn velden te vestigen, alhoewel zij daarin nog niet altijd lukt. Voorgestelde ruilverkavelingen zouden veel grond doen inwinnen maar ook veel moeilijkheden doen oprijzen; niet alleen omtrent de grondlagen, de waterafvoer, maar ook omtrent de vruchtbaarheid bestaan er immers betwistingen. Helemaal westelijk liggen de uitgestrekte gemeentedomeinen. Deze zijn meestal begroeid met dennenbossen, en bezaaid met moerassen en vennen "de goren" genaamd. Hier is de evolutie ook te zien. Enkele akkers zijn reeds ontgonnen voor de landbouw, terwijl een zeer groot gebied kon gebruikt worden voor de bouw van een militair vliegveld langs beide zijden van de nu aangelegde betonbaan Weelde-Weelde Statie gelegen is. In de centra heeft men dus de meestbebouwde akkers gegroepeerd terwijl de ontginningen, ten oosten van de Aa, en in het westen honderden hectaren grond hebben opgeleverd, die aan de eigenaars meestal aan buitenstaanders der gemeente zelf. Deze brengen heel wat intrest op zonder prestatie. Niet al die ontginningen hebben de boeren toegelaten hun gronden te vermeerderen, omdat nog gronden moeten vrijgelaten worden voor toekomstige nijverheden. Zoals vroeger vermeld zijn de meeste en voordeligste weiden en gronden langs de Leilooop en de Aa gelegen.

E. Verkeerswegen

a. Plaatselijk

Drie voorname verkeerswegen zijn oorzaak geweest van een centralisatie van de burgerbevolking nl. de grote baan van Turnhout naar Breda, en de grote baan Turnhout-Tilburg, en de verbindingsweg tussen beide, de Koning-Albertstraat, die het Centrum aandoet en verder doorloopt tot Merksplas. Andere banen, meestal in beton, verbinden het dorp met de vele gehuchten en lopen meestal door tot in andere Belgische of Nederlandse dorpen. Zo verbindt een goede baan

de Straat met Ravels-Eel, en verder met Arendonk. Zo treffen wij de Hegge aan, die Weelde met Poppel verbindt. De weg naar Lage- en Hooge Mierde vertrekt in Weelde-Straat en loopt over het Schoot en door de Overheide. De Meirstraat verbindt de Grote Baan met de Koning-Albertstraat en heeft tevens een verbinding met Baarle-Hertog. Langs kronkelende boswegels komt de Heikantstraat tevens in Baarle-Hertog uit. De Leemputse weg snijdt zoals de meeste gehuchtbanen een driehoek af met de Grote Baan en de Koning-Albertstraat. De verbreding of verharding is niet zozeer noodzakelijk alhoewel in zake hardheid de banen in zeer goede conditie zijn. Deze kunnen gemakkelijk het plaatselijk verkeer verwerken. De hierboven beschreven banen hebben meestal een enkel baanvak. Zij voldoen voor het verkeer van paard en tractor van de landbouwers, maar volstaan ook voor de personenwagens van de plaatselijke bevolking. Het uitzicht van de wegen is zeer bevredigend. Het gemeentebestuur heeft immers de inkomsten van de gemeente niet onbenut gelaten en de bevolking een zo groot mogelijk was in een dorp, maar men nog niet dacht aan nijverheid. Betreffende de verbinding tussen het Moleneinde en de Koning-Albertstraat, kunnen wij moeilijk nagaan welke oorzaak achter de verwaarlozing ervan steekt. De oprichting van een modern gemeentehuis schuilt daar natuurlijk achter, maar de vraag stelt zich of men er wel noodzakelijk die luxe moet aangeven en of niet beter een moderne woonwijk gebouwd werd om toch iets enig modern aspect aan ons dorp te geven.

b. Regionaal

Voor Weelde geeft de Grote Baan een goede verbinding tussen Turnhout en Tilburg. Deze baan kruist de waterweg te Ravels die nochtans van weinig belang is voor ons en zelfs voor gans de streek. Het is de Kempische vaart die samenloopt met het Albertkanaal te Schoten en die slechts een diepgang van 1,90 m heeft. Van groot belang zijn natuurlijk wel de drie grote wegen. Tilburg en Breda geven rechtstreeks verbinding met Turnhout langs Weelde. De grote Hollandse vrachtwagens komen in groot getal en zelfs bij nacht over deze banen om hun aldus internationale transport te verzekeren. De Koning-Albertstraat loopt verder tot Merksplas, maar over een baan die in zeer

slechte toestand verkeert en die als zodanig weinig gebruikt wordt. Men zal deze baan slechts gebruiken als de nood dwingt. Van minder belang zijn onze wegen voor het Belgisch vervoer. De streek mag dus geen verwijten maken over de slechte toestand van ons wegennet, dat zeer verzorgd is en uitstekend is voor zulk een dorpje. De klachten betreffende de onmogelijkheid van snel verkeer in de streek kunnen dus in geen geval op Weelde zwart boek geschreven worden.

F. Diensten van openbaar nut

a. Electriciteitsbedeling

De verbruikte electriciteit in ons dorp wordt geleverd door "Interkempen". Deze maatschappij is de grote electriciteitsverdeler van de Kempen, want reeds 29 gemeenten behoren tot de afnemers. Het aantal aangesloten gemeenten neemt regelmatig toe, zodat een groter verbruik de prijs per eenheid kan neerdrukken. De prijs bedroeg in 1955 nog 3,15 tegen 2,70 frank te Mechelen en 2,40 frank te Antwerpen. Deze onderneming tracht ook personen te vinden die bekwaam zijn en bekend zijn in hun streek. Zo worden enkele vaste posten toekend en de personen vrijgesteld hun werk ver buiten de streek te moeten zoeken.

b. Gasbedeling

Wij geloven niet dat men in de naaste toekomst zal denken aan gasdistributie te Weelde. Waarom toch? Het gebruik van butagas, gas in flessen, is tot bijna ieder huisgezin doorgedrongen. Het gebruik van dit laatste lijkt ons alleszins heel wat economischer dan gas, dat afgetrokken wordt van een net dat voor de aanleg ervan nog reusachtige kapitalen zou vergen. Interkempen verzorgt de gasbedeling voor de Kempen tot Turnhout, maar de Grote Baan van Turnhout naar Tilburg is nog niet dicht genoeg bebouwd om voordeel te trekken uit een eventuele aanleg.

c. Waterleiding

Evenmin als van gasleiding hoort men bij ons spreken van waterleiding. Het grondwater van onze streek is soms zeer slecht, wegens het hoge kalk- en ijzergehalte, waaruit dan ook moeilijk te genezen ziekten voortspruiten. Alleen een grondige studie kan hierin verhelpen. De centra van Weelde kunnen

nog wel zeer lang wachten, vooraleer men een waterleiding zal aanleggen. De noodzakelijkheid van een waterleiding dringt zich overal op, maar zal het nut opwegen tegen de kosten? De PIDPA (Provinciale Intercommunale Drinkwatermaatschappij der Provincie Antwerpen) is nochtans bereid in gans de Provincie een net aan te leggen. Deze onderneming wil door een contract met Nederland de waterleiding, die tot aan de grens komt van Weelde-Station, over een afstand van ongeveer een km doortrekken op Belgisch grondgebied. Gezien de grote afstand tussen het Centrum en Weelde-Station zien wij in een aanknopng aan het bestaande net aldaar ook geen voordelige oplossing. Een waterleiding van 6 km zonder afnemers is niet erg renderend.

d. Riolering

Weelde bezit slechts langs de straat een degelijke riolering. Het is de Koning-Albertstraat, gans vernieuwd door toedoen van de hogere militaire autoriteiten. De aanleg van een basis brengt dus toch heel wat vooruitgang mee. De andere waterovertolligheden worden afgevoerd door primitieve goten of door nog primitievere grachten. Het is dus niet te verwonderen dat de brandweer soms een leiding van 500 m moet leggen om water te kunnen vinden. Toch legde deze laatste reeds op verschillende plaatsen de zogenaamde "brandkuilen" aan. Dit probleem eist een grondige studie, die zolang de huizen nog niet in rijen gebouwd zijn, nog overbodig is. De grachten en goten doen goed hun best. De Grote Baan eist dringend een betere riolering, vermits bij zware regenval het debiet van de bestaande vaak ontoereikend is.

e. Telefoon

De telefoon is nog altijd een luxe-artikel, dat slechts nuttig is voor een handelaar. Nochtans stijgt het aantal gedurig, spijs de eeuwige tariefverhogingen. De telefoonverbindingen lopen nog over niet automatische centrales. Een automatische centrale zou voorzeker tegemoet komen aan de ongeduldige sprekers.

f. Tram-Bus-Trein

Tien jaar geleden werd de stoomtram vervangen door een autobuslijn. Deze autobuslijn is werkelijk

aangepast aan de localiteit. Voor een gezapig plaatselijk verkeer, dat zich naar de kleine frequentie der bussen kan richten, is de verbinding uitstekend. Men moet zich dus niet bij ons vestigen, wil men niet veel tijd verliezen aan “de bus”, anders moet men over een eigen wagen beschikken. De bus komt overal. De N.M.B.S. heeft een nieuw systeem ingevoerd. De aangekomen goederen tot Turnhout worden verdeeld door een camion van de N.M.B.S. ten huize besteld of afgehaald. Dit is een goede methode voor gewone goederen, maar voor dringende zaken moet men dus zijn toevlucht tot iets anders nemen.

g. De brandweer

Dit is een algemene instelling van enkele personen, die paraat staan om ons dorp veil te houden voor brandgevaar. De nieuwe installaties werden aangekocht deels door de staat en deels door de gemeente. Hier werd dan ook rekening gehouden met het grote gevaar omwille van de militaire basis. Bij de aanleg daarvan, heeft men een grondige vernieuwing doorgevoerd. Ook werd de bestaande hiërarchie, die algemeen is, gans gereorganiseerd. Tevens voor zag men over een groot gebied der gemeente kunstmatige putten, op regelmatige afstanden aangebracht, zodat voor elk huis een put binnen het bereik is.

Besluit

Een koele geografische schets heeft het de lezer zeker klaar gemaakt hoe het besproken gebied er werkelijk uitziet. Wij hebben dus getracht een zo bondig mogelijke beschrijving te geven over de verhevenheid van de bodem, de waters en de daaruit volgende verdeling van bos- en bouwland. Met de verdeling van bos en bouwland hebben wij ons aan de zichtbare verdeling gehouden en niet zozeer aan de kadastrale verdeling. De kerkelijke indeling, die tevens oppervlakkig gegeven is, heeft welihaar geen rechtstreeks verband met de titel maar wij mogen toch wel dit nut er van aanstippen. Het hoofdstuk van de verkeerswegen heeft een rechtstreeks verband met de ontwikkeling van een dorp en zelfs van een gebied, zodat wij deze zeer grondig bestudeerd hebben. De bespreking van de “openbare diensten” heeft zeer veel vermeld op de geweldige achterstand die wij hierin hebben opgelopen. Nochtans is er een stijgende

belangstelling en een algemene interesse voor deze diensten, omdat ze zeer belangrijk zouden zijn voor onze evoluerende bevolking.

II. Beroepsstructuur en beroepsvorming

Inleiding

De landbouw is sedert het ontstaan en nu nog de belangrijkste bedrijvigheid. De industrialisatie van de omliggende gewesten heeft wel een invloed gehad op de bevolking, maar de industrie is nog niet in ons dorp doorgedrongen. De landbouw heeft zich kunnen handhaven dank zij de grote oppervlakte bebouwbare gronden. Zoals in alle takken kent men hier ook veel moeilijkheden. Alhoewel de tewerkstelling in de landbouw ver boven het Rijksgemiddelde ligt en de bebouwbare oppervlakte het grootste gemiddelde heeft van het arrondissement Turnhout ziet men de toestand toch niet rooskleurig in. De voornaamste problemen vloeien voort uit de overvloed van jonge landbouwers waarvoor men geen plaatsingsmogelijkheden meer heeft niettegenstaande de gunstige politiek voor de landbouwprijzen, maar dan in zijn geheel gezien. Het aantal zelfstandige familiale bedrijven is zeer groot. De tewerkstelling in deze bedrijven is voordelig zolang men werk heeft. Aangenomen wordt dat gemiddeld één zoon en één dochter de landbouwer behulpzaam zijn in het bedrijf. Op die basis berekent men de winstmarge van een landbouwersgezin; doch deze berekening geeft meestal geen bemoedigende cijfers. Ook de arbeider is goed vertegenwoordigd te Weelde. Sommigen vinden werkgelegenheid in het dorp, maar meestal moeten zij een verplaatsing doen naar een of ander meer geïndustrialiseerd centrum. Hier kan men onderscheid maken tussen arrondissementsarbeiders en de grensarbeiders. Later zal gesproken worden over de mobiliteit van onze arbeiders, die van zeer groot belang is voor onze bevolking. Het aantal bedienden is niet zo groot onder onze bevolking alhoewel het aantal zelfstandigen regelmatig toeneemt. Enkel een paar bedienden van de gemeente vinden in Weelde hun werk. Dus mag men toch zeggen dat Weelde niet erg gunstig is voor een bediende werkzaam in Weelde. Bedienden en grensarbeiders zijn er maar enkele, terwijl Turnhout onze grote afzet al of niet

gewillig afneemt. Het aantal bedienden vergroot, maar deze zijn meestal verplicht zich elders te vestigen, zodat vele jongeren hun geboortedorp voor altijd verlaten en dit ten koste van hun familie. Het is dan ook een dringende opgave in het dorp een aangepaste sfeer te scheppen om deze mensen zo mogelijk te behouden. Een zeker niet te verwaarlozen groep is de Middenstand. De verdeling van de winkels is zeer goed aangepast aan de structuur van ons dorp. We kunnen hier spreken van een plaatselijke economie, want we kunnen werkelijk alles krijgen onder onze eigen torens. Dit "alles" verkrijgen is wel zeer relatief, want onze mensen hebben niet het modernste nodig. "Gezelligheid boven alles" is de spreuk. Een groot aantal ambachtsmensen, meestal in verband met het landelijk leven, verdienen ook hun dagelijks brood. Smederijen en ondernemingen op gebied van het bouwbedrijf hebben ononderbroken jaar in jaar uit hun werk met de nog aangroeiende bevolking. Wij mogen desondanks niet spreken van een industriële ontwikkeling. De meeste ondernemingen beperken zich tot de voorziening van ons dorp, terwijl de uitzonderingen wel gaan tot tien km in de omtrek. Een goed middel om de verdoken werkloosheid op te lossen is het scheppen van nieuwe staatsplaatsen als postbeambte, douanier en nu ook beroepsmilitair. Uit al deze gegevens kan men toch wel afleiden dat het gemiddelde van de welvaart nog ver achteruit is op die van het arrondissement, en nog verder op die van het Rijk.

1. A. De landbouwer

Het aantal boeren in Weelde is nog zeer groot. Bij een navraag in het gemeentehuis werd het aantal 210 opgegeven als meest benaderend getal. Hierbij moet men nog ongeveer 500 helpers toevoegen, zodat ongeveer 710 mensen rechtstreeks hun bestaan vinden in de landbouw. 70% van onze boeren zijn eigenaars. Om hun bedrijf te vergroten trachten zij gemeentegronden in gebruik te nemen. Zoals kaart 13 aantoont, zijn onze boeren goed bedeed naar de bedrijfsoppervlakte. Zij bewerken gemiddeld 10 ha. Hier zijn natuurlijk gehuurde gronden bij, waarin de gemeente altijd voorzien heeft. Niet alleen de gemeente maar ook de grote heregoeden, leveren een 150 ha. huurgronden. De landbouwers hebben zelfs gronden liggen buiten

de gemeente, bekomen door erfenis of door aankoop. De gemeente verkocht vroeger ook een grote oppervlakte gronden om de gemeentenaren tevreden te stellen, maar met de stijgende vraag naar grond is de prijs zo geweldig gestegen dat men tegenwoordig voor een ha 100 à 200.000 frank durft vragen. Het is de taak van het bosbeheer te onderzoeken of de grond nog mag verkocht worden of verhuurd worden. Het is dank zij de naarstigheid van onze boeren dat weinig stukjes onbebouwd zijn gebleven. Niet alleen de vlijt, maar ook de zucht naar verdienste is een voorname factor. Het inkomen van de landbouwer in het arrondissement blijkt volgens een berekening 44.467 frank per persoon te zijn voor bedrijven met een grootte van 6,75 ha tot 24,6 ha. Wij geloven niet dat dit voldoende is. Wat de landbouwer werkelijk moet toekomen voor een bedrijf van zulke grootte. Het is hen dan toch onmogelijk verdere uitbreiding te nemen. Wat verbaast is dat de meeste landbouwers een tractor kopen en zelfs een personenwagen, maar hun voeding nog houden zoals vroeger. Deze aankoop van machines en auto's schakelt natuurlijk het beroep op arbeidskrachten uit, dat anders toch moet betaald worden. Wij kunnen niet nagaan of de aankoop op krediet of contant gebeurt, maar wij vermoeden zeer sterk dat er meestal op krediet gekocht wordt. Zeker van de landbouwers die een tractor bezitten menen wij te mogen zeggen dat niet alles afbetaald is of gekocht met eigen geld. Zo hebben de kredietfaciliteiten toch de modernisering van de meeste bedrijven in de hand gewerkt. Toch mogen we niet al te sceptisch staan tegenover de steeds terugkerende klachten over de levensmogelijkheden der landbouwbevolking, vermits de tijdelijke geldmogelijkheden van de landbouwers de basis vormen van de ontevredenheid. Wie werkt moet toch betaald worden, naar zijn werk. Soms, vooral in de oogst, staat de tractor maar ook de landbouwer in beweging. Wordt dit alles betaald? Dit is niet het geval bij alle arbeiders. Om het te zware seizoenswerk te verrichten helpen sommige landbouwersfamilies mekaar uit de nood. 's Morgens om 5 uur beginnen in de zomer is geen uitzondering en om 9 uur 's avonds werkt men soms nog. Dit is dus een dag van 16 uur. Als men dus de deling maakt komt men tot een cijfer van

ongeveer 15 frank per uur zuiver. Dit is toch niet voldoende voor een bedrijfskapitaal van 1.000.000 menen wij. Hier is dus een grote leemte die zou moeten aangevuld worden. De moderne boer kan dus de snelle evolutie niet volgen. Hij wikt en het is zijn goed recht evenveel te werken om in zijn behoeften te voldoen. Menige uitingen zoals “de werkmans heeft het toch beter als wij” zijn gegrond, maar bij de landbouwer wisselen goede met slechte tijden. De netto-opbrengst volgens de grootte van de exploitatie over gans het Rijk, rekening houdend met een redelijke vergoeding van arbeid en kapitaal, zag er uit als volgt: voor 10 à 15 ha een winst van 3317 frank per ha. Bij ons liggen de pachtprizen hoger dan in de Zuiderkempes. Dus is het voor de kleine boer moeilijk om zijn kost te verdienen. Maar toch hebben ze gemiddeld 3 à 4 kinderen. Vermits wij altijd een hoog geboortecijfer hebben gehad bij de landbouwers, zijn zij de dupe van de historie, want hun inkomen leent er zich niet toe in de behoefte van grote gezinnen redelijkerwijze te voorzien. De overschakeling van de boerenstand naar de andere beroepen is oorzaak van een betrekkelijk laaggelegen levensstandaard. Het aantal landbouwers is geslonken, alhoewel dit nog boven het Rijksgemiddelde ligt. Deze overschakeling gebeurt meestal moeilijk en de minst gefortuneerde zonen moeten dan ook hun werk zoeken rond Turnhout of als grensarbeiders in Nederland. Het leven van de landbouwer is goedkoper dan dit van de andere bevolking. Het eten is niet meer primitief, maar toch kan men nog bijna alles zonder kosten uit eigen winning halen.

B. De boerderij

Het merendeel van de bevolking van Weelde houdt zich bezig met het boerenbedrijf, zodat wij mogen spreken van een landbouwgemeente. Een groot gedeelte der bevolking wordt uit het boerenbedrijf uitgeschakeld, vermits de landbouwersgezinnen meestal kroostrijk zijn en alle zonen niet dezelfde bestaansmogelijkheden kunnen hebben als hun ouders. De mening echter bestond lang dat de boerderijen niet mochten verkaveld worden, zodat de drie grote centra bebouwd geworden zijn en de boerderijen langs de banen ingesloten werden door meer moderne burgershuizen en handelshuizen. Waarom vallen de boerderijen in de hoofdstraten niet zozeer uit de toon? Hier komt natuurlijk het

bouwsysteem meespreken. De meeste boerderijen dragen nog de oude stempel. Ze zijn toch reeds wat gemoderniseerd in vergelijking met het enkele boerderijtje met strooien dak en een lemen wand, dat ook verleden jaar opgeruimd werd. Die boerderijen zijn gebouwd volgens het langgeveltype, met woonhuis, stal en schuur naast mekaar. Op de gehuchten staan de boerderijen meestal los van elkaar. Op zes plaatsen staan kleine groepjes, van twee tot vijf huizen in het veld. Bijna allen hebben hun aanliggende gronden samen met een hof waar vroege vruchten of de reeds bloeiende groententeelt een plaats vinden. Meestal staan de graangewassen dicht bij de boerderij opdat de boeren, wanneer de nood dreigt het nodige kunnen bijhalen. Het is dan ook een voordeel voor onze boeren dat ze praktisch bijna allen een “aanstede” hebben. Dat de boer geen romanticus is durf ik zo maar niet beweren, want doorgaans zijn de boerderijen omgeven met een bloemenhofke. Zoals wij vroeger hebben aangetoond is het meest voorkomende bouwtype van boerderijen, het langgeveltype. Het zijn reeds erg gemoderniseerde hoeven, gebouwd tussen de jaren 1925 en 1940. De oudste stenen hoeven zijn gebouwd naar een gesloten systeem, dat van Germaanse oorsprong is. De gebouwen staan geschaard rond het erf. Het woonhuis en de stal staan nog onder hetzelfde dak. De andere stallen staan in een rechthoek met het woonhuis, zoals bv. de varkensstallen, welke pas gebouwd werden rond 1950. Nu wordt meestal een nieuw systeem van stal gebruikt waarbij een stevige vloer wordt gelegd, tegenover de vroegere vochtige stallen met enkel een verharde leemlaag. De invloed van Nederland in de bouw is niet te onderschatten en zo krijgen de hoeven soms een tweeledig karakter ofwel een blokvormig uitzicht. Een algemene bouwtrant in de hoeven is dus niet aan te wijzen maar de jonge boeren zijn bijna moreel verplicht te bouwen naar hun vermogen, hoewel de ouders vaak de bouw beïnvloeden. Toch streven ze naar modernisering, om de menigvuldige voordelen te verkrijgen, die hen door de talrijke voorlichtingsdiensten worden meegegeven. Zo schijnt er een richting zich te openbaren in de bouw van een burgerwoning als woonhuis, met links de stallingen en rechts de schuur of soms ook de stal en de schuur samen verenigd.

C. Voortbrengselen

De grond-verbouwing-tuinbouw-veeteelt.

a) In de laagstgelegen zandgronden vinden we een zwarte aardlaag met een leemachtige ondergrond. Vroeger groeide er lage heide en mos, welke de grond voedde met humus en slechts door het toevoegen van kleine hoeveelheden mineralen als potas en stikstof, magnesium, koper en kobalt, komt hij in zeer goede conditie. Hier kan de boer de grond beroven van al zijn goede kwaliteiten of met regelmaat winstgevendende produkten te verkrijgen. De slechte eigenschappen van deze gronden komen slechts bij overvloedige regen aan het licht, daar het water altijd naar de laagten vloeit en de vruchten versmoort. De hogergelegen percelen zijn bedekt met een dunne laag grijs zand, ongeschikt voor de landbouw, maar wel voor beplantingen van bossen en houtsoorten als mast en den. Voor de plantenteelt zal men zich dus niet teveel bezighouden met deze grond omwille van de te grote droogte, die hier een algemeen verschijnsel is. De hellingen worden kleiner en kleiner door de erosie, die de beste grond naar de laagten doet vloeien. Op die heuvels treft men schurftlagen aan op een diepte van 40 à 60 cm. Deze beletten het water naar boven te komen, zodat de vruchten verdrogen. Natuurlijk zou men die schurftlagen kunnen wegwerken. Doch, ze zijn niet talrijk en brengen veel moeilijkheden van technische aard mee en men laat deze onaangeroerd. De vennen, een andere plaag van de Noorderkempen, hebben wel een zeer dikke en als zodanig de zwartste bouwlaag, maar ze versmachten de vruchten. De heidegronden, zoals wij vele van onze gronden mogen noemen, zijn dienstig voor een gemengd bedrijf, t.t.z. een vee- en graanbedrijf. De weiden moeten eerst goed ontwikkeld worden door het aanvullen van humus en de nodige mineralen om dan gescheurd te worden ten einde humusrijke gronden te bekomen. Het stalmest, dat de grond de beste humus geeft, komt natuurlijk op de weiden. De bewerking van de later ontgonnen gebieden is natuurlijk aangepast aan de moderne tijd, maar men moet toch dezelfde manier van bewerken behouden.

b) wat verbouwt men? Hier moet men toch een onderscheid maken tussen de grote en kleine

bedrijven. Op de grootste bedrijven zijn tarwe en gerst de hoofdprodukten (3/4 van de bebouwde grond) geworden, terwijl de aanplanting van suikerbieten, een teelt die pas de laatste vijf jaren in leven geroepen is, gelijke tred houdt met het verbouwen van aardappelen (1/8 van de grondoppervlakte). De tarwe gaat naar de plaatselijke molens, naar Turnhout of naar de molens van het Boerenbondbedrijf. De tarwe nu, vraagt weinig werk en men kan met de moderne machines en een geweldige tijdsbesparing van deze teelt een zeer voordelige produktie maken; natuurlijk komen hier ook weer de weersomstandigheden te pas, omdat de gewassen droog moeten gepikt worden om ter plaatse gedorst te kunnen worden. Dit gebeurt met een maaidorsmachine. De verbouwing van tarwe is meestal voordelig omdat de prijzen door de Staat gesteund worden. De gemiddelde opbrengst is 3000 kg per ha. De suikerbieten, die natuurlijk voor de nijverheid gekweekt worden, moeten zeer ver vervoerd worden, o.a. naar Berendrecht, Moerbeke en dergelijke. De suikerbieten die bij ons verbouwd worden hebben een gemiddelde opbrengst van 35.000 à 40.000 kg per ha. Zij vragen nochtans veel werk en kunnen niet met een tractor bewerkt worden. Het ontkoppen moet nog gebeuren op primitieve wijze. De koppen van de suiker- en gewone bieten zijn een extra voeder voor de dieren. Op de kleinere bedrijven is de verbouwing van tarwe niet zo uitgebreid omdat het hier gemengde bedrijven geldt en omdat anders aan de dieren het nodige voedsel niet kan verschaft worden. De verbouwing van voedergewassen en bieten is er dus zeer uitgebreid, maar ook rogge en haver zijn nog in grote mate het geliefd produkt. Wanneer de bedrijven te klein worden zal men gemakkelijker overschakelen naar de jonge tuinbouw. De weilanden beslaan ongeveer eenzelfde oppervlakte als de bebouwing van deze drie gewassen samen. Het gras van de weilanden wordt rechtstreeks als hooi gebruikt of als silovoeder voor de volgende winter opgeslagen. Na de nieuwe opgroei wordt het afgegraasd door het vee.

c) De tuinbouw.

De tuinbouw met de verbouwing van bonen, aardbeien, zwarte en rode beziën, asperges en

augurken komt stilaan op. Niet alleen de landbouwers, maar ook de z.g. burgerij houdt er zich mee bezig. Dit komt wel door het feit dat de burgers of arbeiders nog wat landbouwersbloed in hun aderen hebben. Daarbij drijft ook de zucht naar een bijverdienste hen naar het bewerken van een aanzienlijk stuk voor de tuinbouw. De meeste groenten worden gebracht naar de veiling van Meer of rechtstreeks naar deze van Hoogstraten, waar de vertegenwoordigers der conservenfabrieken de opbrengst opkopen. Het is dus soms wel gemakkelijk de groenten kwijt te geraken, maar de hoogste prijzen worden natuurlijk niet gegeven, omdat de aankoop in 't groot gebeurt en het beperkt aantal kopers de prijs niet de hoogte doet ingaan. Komt daarbij nog dat de opkopers in onderlinge connectie staan. Meestal is het aanbod te groot, zodat een aanzienlijke prijsdaling onze tuinbouwers verplicht hun produkten te laten staan of voor eigen gebruik te benutten. Zo zal de geweldige prijsdaling voor de bonen van de oogst 1958 nog lang in het geheugen blijven hangen. De prijs per kg bedroeg ongeveer een gemiddelde van 1,70 frank, zodat voor onze tuinbouwers de schamele opbrengst overbleef van 0,65 frank na aftrekking van de vervoer- en inpakonkosten. Daarbij gebeurt het vaak dat lang gewacht wordt met de betaling, zodat de opkopers nog meer verdienen en onze tuinbouwers ongerust uitkijken naar de volgende afrekening. Tweemaal in de week voert men de opbrengst per wagen naar de veiling, hetgeen natuurlijk moet betaald worden. Het zal dus misschien wel nuttig zijn dat men overschakelt naar de tuinbouw. In dat verband spreekt men van een aanpassing van het lager onderwijs en de bouw van een tuinbouwschool. De afzet van de voortbrengselen moet echter verzekerd worden, zodat het vooruitzicht niet erg rooskleurig is. Daarom is het wel noodzakelijk de knepen van het vak te leren door de oprichting van de besproken tuinbouwschool, die veel moeilijkheden onrechtstreeks zal kunnen oplossen. Men moet echter niet alleen rekening houden met een goede technische opleiding van onze jongeren maar ook met de mogelijkheid dat de overproduktie na een paar jaren hen zal noodzaken de tuinbouw de rug toe te keren. Dit probleem dient op voorhand onderzocht. Onze landbouwbevolking zal dus een

oplossing kunnen vinden in een gespecialiseerde produktie op gebied van tuinbouw.

d) De veeteelt.

Het vet mesten van runderen en varkens is een voornaam bestanddeel van de bedrijven. De verkoop van vetgemeste dieren is ook niet erg renderend de laatste jaren, gezien de hoge produktiekosten en de voortdurende drukking op de landbouwmarkt. De varkensmesting, die vooral toegepast wordt op het veredeld landbouwras Yorkshire vormt alles bij mekaar tegenwoordig de ongeweten speculatie van enkelen. De stijging en daling van prijzen schommelt zeer erg. Een andere prikkel tot de veeteelt is de opbrengst van melk. De verkoop van de melk wordt vooral gesteund om de grote coöperatieve melkerij een voldoende aantal liters melk te leveren. Hier komt hoofdzakelijk het procentueel vetgehalte te pas, dat toch kan verhoogd worden door een goede voeding van de dieren en een goede verzorging van de melk, wat nog niet ten koste van de winstmarge blijkt te zijn, gezien de prijs van de melk.

e) De pluimveeteelt.

Ook de pluimveeteelt is een van de utopische oplossingen geweest die onze landbouwers uit de nood zou helpen. Maar dit bleek en blijkt geen voldoende oplossing te geven. De mestkuikens, die men inzet om tegen een gewicht van 1,200 kg-1,300 kg te verkopen, hebben niet alleen goede hokken nodig, maar moeten ook beschermd worden tegen de talrijke ziekten. De prijs van het voeder stijgt gedurig en toch blijft de prijs per kg pluimvee zeer matig. Ieder jaar zou men een ander hok moeten bouwen voor deze kippen, want de ziektekiemen kunnen zeer moeilijk verwijderd worden, ondanks de moderne middelen. Bij de vetmesting dezer kippen is er geluk nodig, want de prijs per kg moet al hoog liggen om de kosten van het voeder en van de verbruikte kolen- om niet te spreken van de arbeidsuren- te dekken. De arbeid wordt dan ook meestal door vrouwelijke personen verricht omdat men dan de eigenlijke arbeidsuren toch niet moet rekenen. Zonder ziekte of tegenslag is dit dan toch een toemaat voor gans de ijverige bevolking. De eieren van de legkies worden meestal opgekocht door plaatselijke

opkopers en dienen voor de consumptie van het publiek van de stad, waar deze opkopers hun produkten kunnen afzetten. De landbouwer zelf, maar ook de burgerbevolking maakt overvloedig gebruik van dit goedkope en gezonde voedingsmiddel. De kwaliteit van de eieren in ons dorp lijkt vanzelfsprekend onder het steeds stijgend verbruik van de zogenaamde opgejaagde voedingsstoffen, o.m. geharmoniseerde voeders. Aldus blijkt dat de verbruiker vaak klaagt over het moeilijk bewaren. Gezien de broederijen van de streek de aankoop van hun broedeieren vooral trachten te koppelen aan hun verkoop van kuikens, dringt de produktie van broedeieren zich meer en meer op.

D. De melkerij.

Zoals vroeger aangegeven, heeft de veeteelt sinds lang een bedrijvige melkerij in het leven geroepen. De Coöperatieve melkerij van Weelde onderscheidt zich door haar structuur, die aan een volledig democratisch systeem doet denken. De melkerij "De Verbroedering" is een maatschappij met aandelen opgericht en bestuurd door de landbouwers. De voorzitter wordt bijgestaan door de Raad van Beheer, gekozen uit de deelhebbende landbouwers. Voor elke koe kan men een aandeel van 100 frank verkrijgen. De winst op dit aandeel werd tot zeer onlangs op het einde van het jaar uitgekeerd. Wanneer men vroeger de prijs per kg botervet uitbetaalde en de winst op het einde van het jaar, stond de maatschappij zonder reserve en moest de beheerder telkens de landbouwers aanspreken om geld te verkrijgen tegen een rentevoet. Dit was een groot nadeel omdat de ombouw en de modernisering rechtstreeks van de landbouwers-aandeelhouders afhingen en men de kosten voortdurend zag groeien door het aantal leningen. De aangelegde reserves bleken vooral de laatste jaren ontoereikend te zijn. Een diepgaande vernieuwing en modernisatie, ja zelfs automatisatie, is de betrachting geweest van de laatste tijd. Primitief lijkt toch nog het systeem van het aanbrennen der melk te zijn. Uitgerekend komt men tot kosten die niet zo hoog zijn, als de kosten van een vrachtwagen die alles af zou halen, vermits het vervoer meestal geschiedt te paard. De melkerij betaalt de voerlieden en ook de zelfbrengers (degene die de melk moet brengen tot aan de weg

waarlangs men komt. Hierdoor kan men een groep landbouwers een bijverdienste geven, hoewel deze zeer klein is. Het loont slechts vermits dit vervoer meestal in het vroege van de dag gebeurt). De melkerij heeft tegenwoordig een grote melkaanvoer want ze verwerkt de melk van al de landbouwbedrijven van Weelde en van sommige bedrijven van Poppel en Ravels. De hoeveelheid te verwerken melk is groter geworden sinds de laatste 10 jaren, maar sinds de ingebruikneming van melkmachines (hebben een melkmachine: 30 à 40% van de zelfstandige landbouwers) is de melk niet meer zo gezond als vroeger, omdat het onderhoud na iedere melking soms wat te wensen overlaat. De melk is dus niet zo goed meer: de melkzuurbacteriën blijven achter in de darmen van de machine en in de melkverwerking moet men daarbij rekening houden. Na de aanbrenning worden de kannen op een lopende band geplaatst. De lopende band loopt langs de stand waar monsters genomen worden, die drie proeven moeten ondergaan. Na een zuiverheidsproef, waarbij men het zichtbare vuil vastlegt, wordt een proef genomen om de hoeveelheid microben te bepalen. Men mengt de melk met scheikundige stoffen zodat de witschakering de hoeveelheid bacteriën bepaalt. Een derde proef om het maandelijks gemiddelde vetgehalte te bepalen sluit de reeks der proeven. Het gemiddelde vetgehalte schommelt tussen 33,5 en 35%. De gewogen melk wordt onderworpen aan de voorpasteurisatie op 40-50° om afgeroomd te worden. De afgeroomde melk die men verkrijgt wordt gedeeltelijk teruggegeven aan de veehouders voor de voeding van de jonge dieren. Het andere gedeelte wordt geleverd aan een poederfabriek voor de bereiding van melkpoeders. De boter wordt geleverd aan de Antwerpse Boterveiling en aan de klein-handel in de streek. De bereiding vereist volkomen zuiverheid van de apparaten, die men in roestvrij staal neemt omdat dit bestand is tegen de meeste scheikundige reinigingsmiddelen. Het ontbreken van een waterleiding heeft de directie genoodzaakt zelf waterputten te slaan om in het groot onderhoud te voorzien. De schoonmaak vergt natuurlijk ook veel kosten maar dit is toch de eerste vereiste van de melkerij. De gemoderniseerde melkerij heeft reeds een hoog produktievermogen voor wat betreft de hoeveelheid geleverde melk. Met zulke

installaties kan men echter meer verwerken als er meer geleverd wordt. Daarom ook mag de landbouwers gevraagd worden meer runderen in te zetten of het ras te verbeteren.

2.A. De loonarbeider.

De Weeldse loonarbeider komt meestal voort uit een landbouwersgezin, waar landtekort bestond. Zij is meestal een klasse die zichzelf in stand houdt, maar toch nog steeds aangevuld wordt door deserteurs uit de landbouwbevolking. Het aantal gesyndiceerden bij het A.C.V. schommelt rond de 275. Hierin zijn natuurlijk mannen en vrouwen samen gebracht. Andere vakbonden hebben geen leden in ons dorp. De loonarbeider moet eerst weten wat zijn werk opbrengt voor zijn familie of hij zal zich niet inzetten, terwijl de landbouwerszonen, die een ander beroep moeten kiezen, dit met meer enthousiasme en meer ijver doen, maar ook met minder nadenken. De loonarbeider zal niet gemakkelijk verhuizen, omdat hij houdt aan de grond waar hij sinds jaren geleefd heeft. De mentaliteit van kinderbeperking is gelukkig niet tot hem doorgedrongen, omdat hij zich helemaal inzet voor zijn gezin met een werkklust, die zijn nakomelingen wel een toekomst zal schenken. Hier is ook het aantal loonarbeidsters zeer miniem. De scholing is spijtig genoeg nog niet ver genoeg gevorderd, zodat degenen die willen werken maar geen beroepsvorming hebben, onbestendig werk moeten gaan zoeken in de dichtbijgelegen nijverheidscentra. Waarom leidt die grote werkklust niet tot het stichten van grote ondernemingen? Is het een gebrek aan zelfvertrouwen? Enderzijds wel, menen wij, omdat men vaak zegt: "Ik heb toch om zes uur gedaan, en voor de anderen begint het dan pas." Een andere oorzaak is de welvaart, zodat welstellenden niet mee willen. De grootste oorzaak echter is het gebrek aan grote kapitalen die hen voor zulke prestaties ontbreken.

B. Mobiliteit

Onze arbeider vindt wel wat werk bij onze ondernemers en ambachtslieden, maar het grootste gedeelte moet kiezen tussen de voorname bedrijfscentra, Tilburg en Turnhout. Fabrieken te Turnhout geven bestendige arbeidsgelegenheid aan jongens en meisjes die een redelijk loon verdienen.

Mannelijke arbeiders vinden ook hun werk in de grote cement- en pannenfabrieken te Ravels. De grensarbeid, dus in de richting van Tilburg is tamelijk groot. In 1956 werd een totaal van 45 grensarbeiders geteld waaronder 30 mannen en 15 vrouwen. Opvallend is hier het groot aantal arbeidsters. Dit is natuurlijk het gevolg van de "vraag" naar vrouwenhanden, maar ook van de lagere lonen die aan de arbeidsters moeten gegeven worden. Met deze meestal minderjarige arbeidsters kan de Nederlandse ondernemer nog concurreren, terwijl met de arbeiders, wanneer hun lonen aangepast zijn aan onze lonen, hem zeer duur uitvallen. Daarom maar liefst vrouwenhanden. Het aantal mijnarbeiders in 1956 mag ook wel aangegeven worden nl.5. Welke factoren hier een rol spelen kan moeilijk nagegaan worden. Wij denken dat het geld hier de schuldige is en dat men, meestal geen rekening houdt met hygiënische en andere beschouwingen.

C. Werkloosheid.

Het percentage werklozen is hoger dan in het land, maar met zekerheid kan men zeggen dat hier de geringste vrouwelijke werkloosheid te vinden is. De landbouwstructuur is gezonder en het aantal vrouwelijke loontrekkers is zeer miniem. Naar een onderzoek kan men zeggen dat de ongehuwde mannen boven de 25 jaar gemakkelijker werkloos zijn dan de gehuwden. Wij spraken van de zeer gezonde familiegeest en de volhardende ijver van het gezinshoofd om te werken. Het aantal werklozen, genoteerd op 5 januari 1959 bedroeg: mannen volledig 47 en mannen gedeeltelijk 25, vrouwen volledig 3 en vrouwen gedeeltelijk 1. Naar een onderzoek mogen wij de bedenking maken dat de tewerkstelling zeer onbestendig is, dat de bouwsectoren sterk vertegenwoordigd zijn, omdat deze gewoonlijk slechts gedeeltelijk werkloos zijn in de koude wintermaanden. De werkloosheid wordt genomen als een tijdelijke rustperiode om alle wachtende zaakjes op te knappen. De landbouw is hulp in nood. Spijtig genoeg hebben wij geen statistieken gevonden van later datum zodat wij ons tevreden moeten stellen met deze. Hierin zien wij dat de werkloosheid in Ravels zeer hoog staat tegenover deze van Weelde en Poppel. De landbouwstructuur ligt aan de basis van de zeer weinig vrouwelijke werklozen. Het verschil duidt

uitgesproken vertegenwoordiger van is, maar wanneer boter en dieren gesmokkeld worden, dan kan men deze waren best bij boeren opstapelen. Sommige Hollandse produkten waarvan de prijs uitzonderlijk laag is, worden met zeer veel moeilijkheden overgebracht. De smokkel gebeurt soms wederzijds. Zo bereikt men een evenwicht, dat langs de staat om toch niet kan uitgewerkt worden. Daarbij houdt het onze werklozen en verdoken werklozen bezig. De klachten van de winkeliers de laatste weken om de botersmokkel te doen op houden zijn misschien wel gerechtvaardigd. Wij zeggen ook: "Koop onder uw eigen toren!", maar vooraleer te verwijten zouden de handelaars zelf er toch werkelijk schade bij moeten ondervinden. Het aantal amateurs is natuurlijk groot, omdat men graag een bijverdienste heeft. Als men op moreel gebied er niet onder leed, zou men gerust kunnen bewijzen dat de smokkel heel wat voordelen teweeg bracht. De grenzen worden niet gesloten gehouden als een ijzeren gordijn. Er komt wel tienmaal zoveel over als er buitgemaakt wordt. Van zulke kleine hoeveelheden kan het evenwicht van de staats-in- en uitvoer toch niet afhangen. De meeste smokkelaars zijn een soort van knechten van een kapitalist en werken voor een loon. Edoch, de verdienste gaat grotendeels met een evengrote snelheid als die van hun wagen over de toonbank van Bachus. Het is nu eenmaal de mentaliteit te smokkelen en er zal altijd gesmokkeld worden te Weelde. Maar waarom is de Staat tegen de smokkel en stelt hij een zeer uitgebreid douanekorps ter beschikking om de smokkelaars te ontmaskeren? De wapens zijn geen speelgoedtuigen. De produkten die over de grens komen zonder dat er invoerrechten voor betaald worden, komen natuurlijk onder de prijs op de markt. Dat mag natuurlijk niet, want de arme man kan het geld dat zo verdiend is niet goed gebruiken. De smokkel echter beperkt zich niet tot de aktiviteit van individu's, doch hij is eerder georganiseerd langs groepen van smokkelaars, die over gans de Noorderkempem verspreid zijn. De groepskenmerken openbaren zich in private vergaderingen in herbergen waar buitenstaanders geweerd worden. De beginnelingen amateursmokkelaars zijn natuurlijk aan het ergste blootgesteld omdat zij het werk moeten leveren voor hun bazen en moeilijk de tegenslagen zoals

aangeslagen en gevangenneming kunnen blijven ontlopen. Zij zijn geen miljonairs, zij lopen natuurlijk de meeste bekeuringen op en worden soms zo erg gestraft dat zij hun vroeger financieel niveau nooit meer kunnen bereiken. Zo zijn de kleinen meestal de dupe van de historie. De mens beschouwt de smokkel als een avontuur, waarover hij spreekt als over iets gewoons, maar waaraan een premie verbonden is. Maar de Belgische staat liet de smokkel zelfs toe toen onze veestapel tijdens de oorlog erbarmelijk was. Voor de beste Hollandse koe moest men dan 20 kg van de slechtste Belgische tabak geven. Nu de douane gemoderniseerd is en met degelijke middelen uitgerust, is het voor de smokkelaar natuurlijk een harde strijd. Deze toestand heeft zelfs aan die smokkelbende een gangsterachtig uitzicht gegeven.

III Onderwijs en kultuur.

Vermits het studeren zeer veel geld kost na het lager onderwijs zal men de studenten ertoe aanzetten zeer hard te studeren. Het onderwijs wordt gegeven in iedere parochie in een kleuterschool in een lagere school. De meisjesscholen worden bestuurd door de Eerwaarde Zusters van Vorselaar, die reeds twee kloosters hebben te Weelde. De school van Weelde-Statie wordt bestuurd door de Zusters van Herentals, namelijk de Franciscanessen. De kinderen van Weelde-Straat moesten vroeger lager onderwijs volgen aan het Kerkeinde, maar met de uitbreiding van deze parochie heeft men ook hier jongens- en meisjesscholen gebouwd. De meeste schoolplichtigen blijven deze scholen bezoeken tot na hun Plechtige Communie, met andere woorden tot na het zesde studiejaar, wat natuurlijk voor de leerlingen een jaar vertraging meebrengt tegenover de anderen. Meestal moet men dan een voorbereidend jaar volgen aan de colleges en dit vooral voor de Franse taal. De kinderen van alle klassen en vooral van de landbouwers laat men gewoonlijk naar gekende colleges gaan. Weelde leverde vroeger de meeste leerlingen aan het Klein Seminarie te Hoogstraten. De leerlingen aldaar kwamen practisch allemaal uit de landbouwersgezinnen. In de eerste jaren van de oorlog liep het aantal Weeldse vertegenwoordigers te Hoogstraten zelfs tot 25. Later kwam men ertoe

hen te laten studeren aan het Sint-Jozefscollege of aan het Sint-Victorinstituut te Turnhout. De verplaatsing voor een extern is niet onoverkomelijk, maar de ouders, die in de mogelijkheid waren hun kinderen als intern te laten inschrijven, deden dit om de goede opvoeding gegeven in deze scholen. Wanneer dan de leerling, goede uitslagen boekte liet men hem verder studeren en dit vooral te Leuven. Meestal ging men studeren voor notaris of dokter, maar nu begint men zich ook te richten tot de speciale scholen, zodat wij Weeldenaren hebben die studeren voor landbouwingenieur, technisch ingenieur, licentiaat in de Wiskunde, in de Germaanse Talen en in de Handelswetenschappen. Dit bleek echter niet altijd met succes bekroond te worden, zodat eenjarige hoogstudenten vrij talrijk zijn. Men doet ook gretig mee aan de examens voor staatsplaatsen als postbode en voor de openbare diensten, gezien deze posities vast zijn. Dit is een goede oplossing voor degenen die mislukken in het middelbaar onderwijs en zelfs voor bovengenoemden. Maar toch zijn deze plaatsen niet voordelig voor onze jongelingen, gezien de lonen, eraan verbonden, laag zijn. De grote vraag van het ogenblik is wel: kan men onder de jongeren geen toekomstige ingenieurs vinden? De studies voor technisch ingenieur worden nog niet erg benut, hoeveel deze sinds lang toevluchtsoord geweest zijn voor mensen, die in een of andere studietak mislukken. Waarom is het technisch onderwijs niet zo aantrekkelijk als de humaniorastudies? Een onderwijzer geeft les, een licentiaat geeft les, een dokter verdient zeer veel geld, terwijl een technisch ingenieur meestal in een raderwerk als ongekeerde werkt. Daarbij komt ook nog de mentaliteit van onze mensen die het technisch onderwijs aanzien als iets minderwaardigs, gezien het hierboven beschreven verschijnsel. De voorkeur van onze jeugd ging lange tijd naar het normaalonderwijs, gezien onze ouders zich erg tot het ambt van onderwijzer lieten aantrekken. Men kan hun dat niet verwijten, omdat de onderwijzer beschouwd wordt als de "gentleman" van de gemeente. Misschien beïnvloeden ook de werkatmosfeer en de burgerlijkheid van de onderwijzers onze mensen. Iedere jongen zou in zijn jeugd reeds moeten gericht worden op het ontwikkelen van zijn technische vaardigheid. Dit zou de ruwe

handenarbeid, van vroeger jaren uitschakelen en men zou oog krijgen voor de modernisering en zelfs de fijne techniek. Doch; men kan enthousiasme daarvoor zo maar niet opwekken. Wij kunnen ons niet aanmatigen een plan voor te schotelen en evenmin de jeugd interesse doen krijgen voor het onderwijs, om niet te spreken van het technisch onderwijs, maar onze plicht weze eerder in de mate van het mogelijke ieder dorpsgenoot een beter welvaartspeel te verschaffen. De zo druk besproken tuinbouwschool zal de welvaart wellicht verhogen. Doch, dit betekent niet dat ook zij geen tegenstanders heeft. Er zijn altijd mensen die aan de "goede oude traditie" perse willen vasthouden. De enige oplossing is zich hierover te zetten en in de moderne noden te voorzien, want -al kan die school niet zo onmiddellijk bewijs leveren van haar economisch belang- toch zal zij een gedegen waarborg uitmaken voor onze tuinbouw van morgen. Welke methode zou dan best gebruikt worden? Wij zijn geen specialisten op gebied van landbouw, maar -naar het oordeel van enkele landbouwers- zou de oplossing in een halve-dag-school met avondlessen. Deze zou de gelegenheid bieden aan de studenten gedurende de namiddag aan grondbewerking te doen, terwijl in de voormiddag theorie zou onderwezen worden. Zo zou de praktische kennis wel de bovenhand hebben, maar de theorie in die tak wel veld ruimen voor de praktijk.

Kulturele-Sociale leven

Het kulturele leven is niet sterk ontwikkeld. Aan de stippen valt dat men te weinig gebruik maakt van de Openbare Bibliotheek. Toch mogen we niet zeggen dat er geen cultuur bestaat. Integendeel! Er is toch een zeker interesse voor toneel, muziek, film en gezonde ontspanning. Dit duidt enigszins op een zekere verfijning. Door de plaatselijke afdelingen van de K.S.A., B.J.B. en andere verenigingen worden er allerlei toneelvoorstellingen en andere ontspanningsavonden gegeven. Eigenlijk speelt hier de romantiek een grote rol. Men tracht zoveel mogelijk sfeer te scheppen, o.m. door dramatische vertoningen. Een dramatisch toneel is mooi wanneer het de mens ontroert. Dit is eveneens het geval voor de muziek en de film. De schoonmenselijkheid is wel een vereiste voor de

kultuuruitingen, maar toch niet het hoofdkenmerk. De parochiale koren en de fanfare zorgen voor de muziek. Wij vinden het spijtig dat in de fanfare vaak een onverantwoorde politiek heerst. Beter ware in zulke verenigingen samen te werken om tenminste iets te kunnen presteren. Een eigenlijke bioscoop bestaat er nog niet, zodat men bij eventuele filmvoorstellingen, slechts over ontoereikend materiaal en zeer primitieve installaties beschikt. Het geïnteresseerd publiek, dat houdt aan een degelijk filmagenda is nog steeds verplicht elders de bioscoop te bezoeken, gezien recente films niet in het bereik liggen van plaatselijke verenigingen. De radio, die vrij algemeen verspreid is, zal meestal het middel zijn om op de hoogte te blijven van de berichtgeving. De reeds talrijke televisieposten verhogen het contact met de buitenwereld, maar men valt meestal op buitengewone programma's. De tonelen en de films komen ook in de smaak van het publiek, hetgeen wel gelukkig mag genoemd worden, want aldus komt de cultuur en opvoeding toch enigszins binnen de muren van de hoeve. De plaatselijke afdeling van het Davidsfonds kent een zeer groot succes en dit vooral door de nieuwe werkwijze die men sinds een paar jaar kent. De Sint-Lutgardiskring beijvert zich voordrachten en debatavonden in te richten, waarop iedereen welkom is en welke getuigen van een tamelijk hoogstaande activiteit. Deze studiekring richt elk jaar meerdere reizen in naar kunstcentra, zoals Bokrijk en zelfs naar bekende musea. De vele verenigingen hebben het meer algemeen doel ontspanning te geven aan alle lagen van de bevolking. De afdelingen van Boeren Jeugd Bond, de Katholieke Studenten Aktie, de duivenbond "De Overvliegers", de Sint Ambrosiusgilde, de Sint Sebastiaansgilde, de "Missiekrans" en de nieuwe in wordende jeugdgroepen in de parochie van Weelde-Straat, vormen meestal onderafdelingen van nationale verenigingen, maar hun activiteit heeft een plaatselijk karakter. De ontspanning van onze bevolking ligt vooral in het gezellig ongekunsteld samenzijn van de familie. De bezwaren van onze hedendaagse jeugd als zou het leven te rustig zijn en verstoken van aangepaste ontspanning, zijn relatief gezien wel gewettigd. Er is een tekort aan moderne ontspanning, zoals wij hierboven reeds vermeldde (o.a. filmgelegenheid).

Anderzijds dient zij zelf er het hare toe bij te dragen zich een geregelde ontspanning te gunnen door een meer regelmatige tijdsverdeling en door een geleide poging tot eigen initiatief. Er zijn twee sportverenigingen, nl. de voetbalvereniging en de wielersclub, waarvan de eerste haar activiteit beperkt tot het spelen van matches. De laatste richt jaarlijks een paar wedstrijden in. Dit alles moet onze sportliefhebbers tevreden stellen en wij kunnen getuigen dat het aan interesse niet ontbreekt.

IV. Toekomst der gemeente

Een grote vraag naar nijverheidsgronden kunnen wij bij ons niet bespeuren, alhoewel Weelde een van de weinige dorpen is in de Noorderkempen, waar zeer goedkope en onder voordelige voorwaarden ter beschikking te stellen nijverheidsgronden liggen. Waarom wordt hier niet een of andere nijverheid opgericht? Het vervoer zou zodanig duur uitvallen dat men bezwaarlijk zou kunnen concurreren met betergelegen firma's. Daardoor blijkt de ligging van ons dorp zeer invloedarm te zijn. Gezien het zwaar vervoer de rekening vooral bezwaart, zou men de vraag kunnen stellen of er geen andere nijverheid, die minder vervoer moet maken, zou mogelijk zijn om zich in Weelde te vestigen. In het hele streekverband zou Weelde een belangrijk snijpunt vormen tussen België en Nederland. Dat alles is echter zeer relatief, omdat Tilburg en Turnhout uiteraard meer de handel en de nijverheid tot zich trekken, gezien het feit dat beide grotere centra vormen. De voornaamste redenen die men kan aanhalen om te bewijzen dat een oplossingsbrengende nijverheid niet door onze eigen bevolking kan opgericht worden zijn de volgende:

1. Het gebrek aan voldoende kapitalen om zulke onderneming te voeden.
2. De vrees der enkelingen om zulke firma in stand te houden. Men heeft liever een kleinere, eigen zaak te besturen.
3. Het gebrek aan grondstoffen ter plaatse.
4. De gehechtheid van de landbouwers aan hun grond, die voor hun toch nog enigermate rendeert.
5. De afwezigheid van een uitgebouwd spoor- of waterwegennet.

Misschien zouden er wel kapitalen voor investering gevonden worden, indien men gunstige voorwaarden stelde, nl. bij enkele onzer landbouwers. Langs een economische vereniging om (bv. De Stichting voor de Kempen) zou het wel mogelijk zijn het tekort te doen aanvullen, zij het dan door beroep op het buitenland. De nabijheid van het militair vliegveld zal het grootste bezwaar niet zijn. Naar verluid zou dit slechts een noodbasis uitmaken. Het ontbreken van vervoerwegen als spoor- en waterwegen is toch niet zo invloedrijk meer, gezien bij ons een Hollandse vrachtvoerder, die leistenen en plaveien aanhaalt van Sint Niklaas, nog kan concurreren. De grond vormt natuurlijk een zeer goede belegging, maar hij blijft waardevol genoeg om winstgevend bebouwd te worden. Daarnaast menen wij dat een kleiner gedeelte grond toch zou volstaan om een renderende tuinbouw in het leven te houden. Eerst en vooral zouden de boerenzonen ieder een voldoende oppervlakte kunnen bebouwen, om ervan te kunnen leven. Later echter zou een veiling toch ook weer werkkrachten kunnen gebruiken. Een conservenfabriek op aandelen zou dan een goede stimulans zijn voor gans de bevolking. Hier komt ook de waarde van onze grond ter sprake. Wij kunnen hier geen studie over maken maar misschien is er wel iemand die daar onze mensen wil in voorlichten. Het oprichten van de hierboven besproken tuinbouwschool moet het voorwerp zijn van een grondige studie, opdat onze bevolking er haar voordeel zal kunnen uithalen. In een artikel van de "Stichting van de Kempen" wordt de aandacht gevestigd op de Kempenaars in verband met een verslag van de "Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Commissie". Het rapport stelde na de beschrijving der beide gebieden en na de zich daar voordoende problemen van ruimtelijke aard behandeld te hebben vast in de betrokken grensgebieden vooral tussen Schelde en Maas aan weerszijden van de grens een zekere homogeniteit in geografisch en demografisch opzicht te signaliseren. Opvallend is dat juist in het laatstbedoeld grensgebied als het ware een vacuum valt te bespeuren ten aanzien van de elders intensieve maatschappelijke ontwikkeling. Er is geen economische activiteit in dit gebied maar aan weerszijden van de grensstrook heeft een ontwikkeling plaats, die de bevolkingsoverschotten voldoende zal kunnen bijdragen. In dit gebied, is

juist een gebrek aan goede verkeersmogelijkheid waar te nemen. Het tweede argument van de Commissie heeft onze slechte afwatering op het oog en zegt dat er teveel zou moeten gedaan worden om het ongezonde nijverheidswater te doen verdwijnen. Het derde argument van de Commissie om dit vacuum te behouden is gebaseerd op de vele bossen, heiden en vennen die dit gebied zou kunnen maken tot een natuureservaat. Deze argumenten hebben natuurlijk zin als men beschouwt dat deze Commissie alleen naging in hoever stedenbouwkundige maatregelen invloed kunnen uitoefenen op de ontwikkeling van het grensgebied. Een nadere bespreking van die argumenten doet de ware betekenis van dit verslag uitkomen. Met de ontstane nijverheden langs beide zijden van deze strook bedoelt men vermoedelijk op deze van Antwerpen en het Albertkanaal. Maar stel U eens voor dat de arbeiders van Weelde naar die streken moeten gaan werken. Dit is toch zeker geen afdoende oplossing. Dan moeten zij maar naar Nederland gaan werken, de afstand is maar 18 km. Waarom dit niet gebeurt is reeds vroeger bewezen. Wat de Commissie bedoelt met het natuurschoon komen wij enigszins overeen, er is wel wat te sparen maar van gans die strook te bewaren in zo'n klein landje waar elke meter moet uitgebaat worden. Wij moeten tot ons spijt meedelen dat de Commissie hoegenaamd geen rekening gehouden heeft met de menselijke aspecten van het vraagstuk, en de toekomstmogelijkheden van de moedige levenskrachtige bevolking uit het Belgisch Nederlands gebied. Men zou toch moeten geloven dat geen demografisch materiaal ter hunne beschikking stond. Hoeveel stemmen gaan niet op om de nood aan kinderen te accentueren; maar de gevolgtrekkingen uit deze grote bevolkingaanwinst heeft men nog niet in acht genomen: wie kinderen durft hebben, wordt nog steeds bestraft en met hem ook zijn kinderen. Wat wij kunnen vragen uit de Stichting van de Kempen. "De Noorderkempen moet opengesteld worden voor de nijverheid door een reeks openbare werken en overheidsmaatregelen, die door Nederland en België tesamen moeten gerealiseerd worden."

V. Besluiten

1. Het uitzicht van ons dorp is in zekere mate nog primair gebleven, alhoewel duidelijk drie centra zich gevormd hebben. Slechts kleine waterlopen hebben de verdeling van bos- en bouwland in de hand gewerkt. De drie grote verkeerswegen komen fel uit boven de vele kleine binnenwegen, zodat het dorp uiteenvalt in 3 afzonderlijke agglomeraties.

2. De landbouwer, die de hoofdvertegenwoordiger is van het dorp, leeft traditiegetrouw op middelgrote, gemengde bedrijven, waar de landbouw en de veeteelt hun sporen reeds verdiend hebben en waar tuinbouw en pluimveeteelt in groei zijn. De loonarbeider, die reeds een afzonderlijke, goed vertegenwoordigde klasse vormt, wordt sterk geplaagd door de mobiliteit en hij gaat gebukt onder de werkloosheid, ingevolge het ontbreken van nijverheid. De Middenstand is zeer "gemeentelijk" en schakelt zoveel mogelijk alle concurrentie uit zonder zelf een felle uitbreiding te nemen. De ondernemingen kunnen verdeeld worden in twee grote groepen, waarvan de ene meer de landbouw terzijde staan en de andere onder

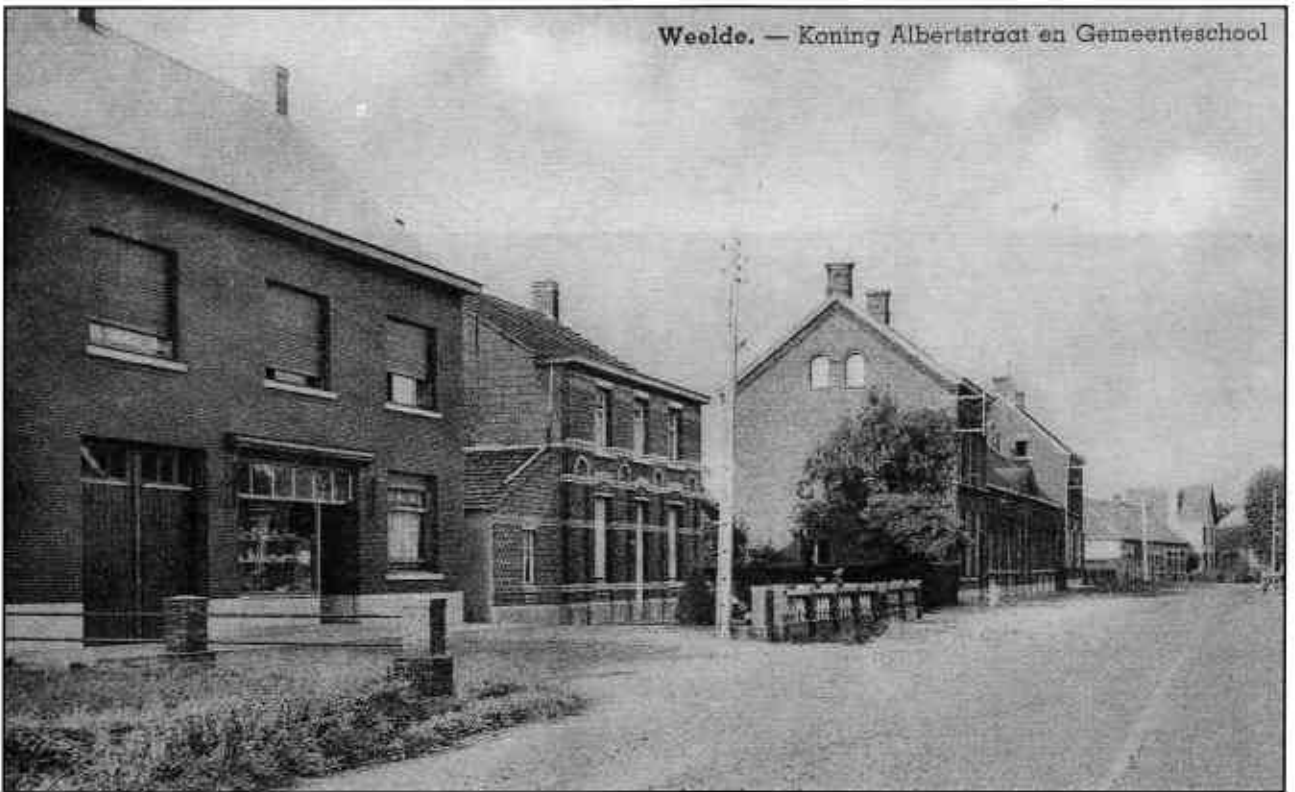
de blijvende demografische druk een voortdurende werkgelegenheid verschaffen aan enkelen en dit vooral in het bouwbedrijf.

De sluikhandel is een georganiseerde onderneming geworden, waarin de avontuurlijke kapitalisten de hoofdrol spelen en waarin de kleine man het zijne wil bijdragen om door een onzeker en ongeregeld leven een cent bij te verdienen.

3. Het onderwijs is een uitweg voor de kinderen in deze afgezonderde streek. De kulturele en sociale middelen die onze bevolking ter beschikking staan zijn slechts plaatselijk en zullen zeker verbeterd worden met de verbetering van de materiële welvaart.

4. De ligging van ons dorp is de oorzaak van een totaal ontbreken van de nijverheid, waarin zou kunnen voorzien worden door een doorgedreven tuinbouwpolitiek. De overheid heeft vooral op het oog onze streek te behoeden voor vuile waterlopen en er een natuurreservaat van te maken, waar militaire basissen als toeristische attracties zouden aangestipt worden.

Tijdschrift 'De Drie Goddelijke Deugden'
Afgiftekantoor: 2380 Ravels1
Redactie, samenstelling en lay-out:
Marc Vermeeren,
De Meerkens 10, 2382 Poppel

Verschijnt 3-maandelijks
Verantwoordelijke uitgever:
Laurent Woestenburg,
Beatrijs v. Nazarethln. 2, 2382 Poppel